

paulo ante scripserat idem Victor, ubi palam de Rustici exsilio cum Felice hegumeno et sociis verba facit. Nimirum, cum Victor anno post consulatum Basilii 43 coactam synodum v narrasset, subdit: « Ibi tria sæpe fata capitula cum defendentibus ea damnationi subijciunt... Quorum decretis Rusticus Romanæ Ecclesiæ diaconus, et Felix Guillensis monasterii provinciæ Africanæ hegumenus contradicentes scripto, Thebaida in exsilium cum sociis transmittuntur. » Anno igitur 553 Rusticus in exsilium pulsus, quo autem tempore supremum diem clausit, incompertum.

IV. Scriptorem luculentissimum vocat Rusticum magnus Baronius (a), qui et illud alibi addit (b), eundem diaconum ad suam firmandam contra Vigilium pro trium Capitulorum defensione sententiam, commentarium per dialogismum scripsisse adversus Acephalos. Hanc vero illius Disputationem adversus Acephalos recensitam multisque in locis restitutam, ex Bibliotheca Patrum Parisiensi protulimus. Quam quidem haud integram, sed sine decurtatam, ubi res de tribus Capitulis agitabatur, ad nos pervenisse constat. Nam inter disputandum, cum hæreticum urgeret orthodoxus ut Dioscorum anathematizaret, ad hæc hæreticus (c): « Nos interim, inquit, non de causis singularum colloquimur personarum, sed de fide universaliter disceptamus. Hoc vero negotium illi servabimus tempori, quando de Diodoro, et Theodoro, et Iba, et Theodoro disputabimus, causam personarum quæstioni de fide miscentes. » Ex quibus liquet hujusmodi opus mutilum esse sub finem, cum illic ea desint quæ sibi dicenda proposuerat auctor; ab aliquo forsitan eo præcisa consilio, quod in his Rusticus acrius quam par esset Vigilium perstringeret. Illic Baronius de hac ipsa Rustici Disputatione verba

A faciens (d): « Demptis, inquit, ex libro illo spinis quibus ager fertilis abundabat, et vepribus quibus in angulo silvescebat excisis, quæ remanserunt viro quidem docto sunt digna. »

V. Existimat idem Annalium ecclesiasticorum parens (e), Disputationem illam Rusticum inscripsisse Sebastiano diacono, suomet collegæ in schismate, cujus nomen eandem ob causam fuerit forte subtractum. Hac autem ducitur conjectura ex his verbis in præfatione operis positis: *Memento, ait, Christianum te esse atque diaconum, et hoc summæ totius universitatis Ecclesiæ, nempe Romanæ. Verum, inquit Baluzius (f), si quis ad verba Rustici attendat, is intelliget ad ipsummet Rusticum illa referri. Pingit enim, ac decrevisse manere in silentio, sed rationem sibi e contrario suggestisse, ut talenta non occultaret quæ ei commissa erant. Inter hæc erga ratio quam loquentem inducit, ait: *Memento Christianum te esse atque diaconum. At vero quominus Baluzii sententiæ accedam, ejusdem Rustici verba obstant in ea ipsa præfatione paulo ante sic loquentis: Solum mihi reliquum est de tuis orationibus sperare. Iterumque post locum antea relatum: Tuæ de reliquo erit orationis, si bona fuerit dictio hominis, qui vix de rectitudine fidei sola præsumat. Quibus sane verbis alium a se ipso Rusticum alloqui compertum videtur, ut propterea Baronii conjectura de Sebastiano diacono mihi unaprobetur. Cæterum eidem Baluzio assentior ex stimanti Rusticum nempe de quo agimus, unum eundemque cum illo fuisse qui priorem versionem Latinam concilii Chalcedonensis cum antiquis colicibus contulerit. Uterque enim Acephalorum hostis ac trium Capitulorum defensor ex locis allatis fuisse comperitur.**

(a) Baron. ad ann. 518, § 37.

(b) Id. ad ann. 548, § 4.

(c) Nic. infra, col. 422.

(d) Baron. ad ann. 548, § 5.

(e) Id. ibid., § 4.

(f) Baluz. præfat. ad tom. I Nov. Collect. Conc., § 25 et pag. 1228.

RUSTICI CONTRA ACEPHALOS DISPUTATIO.

PRÆFATIO.

Ego quidem et peccata et necessitates et mensuram D ne in sciens, sæpe proposui taciturnitatem præbonotare dogmatismo, maxime quoniam nunquam sic perturbata fuerunt quæ ad Christianos pertinent, sicut nostris temporibus: primum quidem, quoniam nullus studia priscorum amulatur, sed effectus discutit; et semetipsos eorum qui pridem quieverunt in Domino non filios consententur, sed iudices ordinant, addentes his quantas nec est numerare calumnias. Et hoc apud Acephalos quidem, sicut dici oportet, omnes; apud hos autem qui noviter exstiterunt,

solii præcipue laici: quibus et hi qui dicuntur episcopi atque presbyteri et diaconi, et reliquis clerus, et monachi, quidam errore, nonnulli avaritia, aliqui ambitione, magis autem cuncti omni male Christianorum libertatem et Adiciam et sanum zelem usque adeo abjecerunt, ut, quod ad ipsos attinet, nec se, nec correctionis ultra reliquerint. Cum his vero universa Christianorum virtus abscessit, dum quod commune ac Domini Christi est nullus vero curat, nec verbo dignum reputat: omnes autem iis quæ sua sunt (Philip. II, 21), acrius quam vel aliquando stu-

deest, et omnem spem super illos constituunt per quos hoc large frui sperant. Quod vero hæc vera sint, res ipsæ testantur : omne siquidem vestigium virtutis abscessit, omne autem nequitiae diluivium Romanam rempublicam mersit. Hæc igitur menti meæ proponens, abstinendum quidem ab hujusmodi abominationibus judicavi, solis vero vacandum stertibus, et incessanter divinam sustinendam sententiam, in multos jam pridem frequenter ac fortiter desuper fulminantem. Sed quid dicam, relinquendi mundum, licet voluntate omnino festinus, infirmissimus tamen virtute? solum mihi reliquum est de tuis orationibus sperare. Revertar ergo ad quod mihi propositum est. Hæc et his similia me sollicitate cogitante, zelus quidem non quiescebat, ratio vero e contrario suggererat : Quid coarctaris, o homo, et tantummodo autemas desperandum, inspiciens solum humanas impietates, et obliviscens divinum nutum? Attende illum qui sæpe desperata iterum susceperat, qui mortua toties vivificavit ut Dominus : qui enim pro *impia mortuus est* (Rom. v, 6), neque nunc habet universam despiciere creaturam. Et mundus quidem prodit quod suum est, et quo vergit a proprio factore declinans; misericors vero Dominus non despiciet propterea magis demonstrare quod suum est. Tu interim non occultes quod tibi commissum est aut decem talenta (Matth. xxv, 25), aut unam parvissimam particulam; ne ille postea veniens, proprie pecuniæ requirat usuram. Deinde unde scis quia neque multi, neque pauci, neque ullus, his quæ dicuntur assentiet, aut ad non cadeudum aut ad remeandum ad fidem Domini Christi? Quando vero et quod cunctorum deterius suspicamur evenierit, nullum tu pertulisti dispendium : quinimo et tanquam cuncta compleveris, coronas excipies : integerrimus namque ac fortissimus, quin potius misericordissimus iudex, non a fine, sed a voluntate et intentione iudicat causas. Dum igitur undique tibi omnino tacendi excusatio sit oclusa, et ad non tacendum merces incaduca proponatur; si tacueris, temetipsum proorsus poenæ addices. Nec

enim accusationes iniqua gerentium sunt verendæ, Domino infinitæ beatitudinis procuratrices ostensæ sunt : nec ea quæ a prohibentibus te tibi inferuntur, exsilia sive custodiæ, variæque afflictiones et diversæ angustiæ, non enim gehennæ terrori sunt paria. Memento Christianum te esse atque diaconum, et hoc, summæ totius universitatis Ecclesiæ. Si importabile onus est ordinis, quare ullo modo aggressus es dignitatem? Semel diaconus factus, ejus votis obligatus es Deo : atquo debuisti refutare prius, et circa hujusmodi gradum cum adversario tenere pacem, perquirens si tu cum decem millibus (Luc. xiv 31), viginti adversarii millia evincere potuisses. Hæc et his similia, prout possum, conscribere me compellant. Tuæ de reliquo erit orationis, si bona fuerit dicilo hominis, qui vix de rectitudine fidei sola præsumo; non malevolentia, absit, sed quod certo meæ infirmitatis conscius sim. Intentio igitur mihi est, ea quæ sæpius in colloquutionibus, tam Constantinopoli quam Alexandriæ Ægypti, sive in Antinoo Thebaidis et in adjacentibus locis, seu lecta, sive etiam dicta, vel per me vel per alios, defendentes de fide definitionem sanctæ synodi Chalcedonensis, colligere, contraque adversariorum quæstiones quas similiter comperi, coaptare, ad consummationem duntaxat et firmitatem vel ornatum sermonis adjicere quæ oportet. Ut vero quæstionum solutionumque sit distinctio, propria per singula prænotatur ad ea quæ sunt dicta, persona : his quidem quæ nostra sunt, Ortuoboxi; his autem quæ illorum, Hæærici, sicut se ipsæ res habent, et procedente demonstrabitur libro; servata duntaxat et circa hoc illa consuetudine, quia non omnia quæ a talibus dicuntur, talia sunt. Etenim etiam ex his quæ communiter confitemur multoties inchoantes, ea quæ sua sunt tentant demonstrare. Ne vero iterum confundamus eadem distinctione sermones, sed ut continue percurrat legentium memoriam, duabus tantummodo personis oppositionis discetæ sunt.

DISPUTATIO.

Silentium loci et temporis commoditas, et commune constitutum, et ab aliis rebus seriæ nobiscam interim, quod Deo favente dixerim, concurrerunt simul : sicut igitur promisisti, quidquid vis, congrue de his quæ inter nos discrepant, interroga, custodita scilicet a nobis omni patientia et bona conscientia. Memor esto ad hæc, quoniam pariter convenit absque omni linguositate, et ipsas, prout possibile est, verbis proferre res : me dicente, quia unus et idem Filius Dei, alius hominis, Dominus noster Jesus Christus, in duabus naturis agnoscitur; te vero, utcumque pleueris.

Hææticus. Si duas naturas dicis esse Christum, et non unam compositam; Christum vero genuit beatissima Virgo : duas ergo naturas genuit. Vocabitur igitur,

ab his quas genuit naturis, Dei genitrix et hominis genitrix : circa implissimum Nestorium, qui eo quod æquæ virtutis putaret, duo nomina uni, id est Dei genitricem et hominis genitricem, uni nomini, id est Christi genitricem, non Dei genitricem vocare Virginem magis præelegit : amplius et diviso nomine, Dei genitricem, et hominis genitricem Nestorius dixit. At vero sanctæ memoriæ Cyrillus, Dei genitricem solum. Dicentes igitur duas esse naturas Christi competenter Nestoriani vocantur.

Rusticus. Consequenter vosmetipsos per cunctas confunditis, nolentes Domini Christi naturas discernere : te enim magis necesse est, Dei genitricem et hominis genitricem dicere, ut interim de qualitate nihil loquar ego sermonum. Si enim Christus una est con-

posita est natura, hæc vero natura ex Virgine nata est, et hæc ipsa Deus et homo est: igitur Deum et hominem genuit Virgo, et Dei genitrix et hominis genitrix nominatur? Si igitur ob hoc Nestorianos vocatis nos, neque vos hoc nomine carebitis: non enim credimus hæc, ut dicitis, compositam naturam Deum solum vel certe purum nominare vos: eos enim qui sic Deum dicunt Christum, ut non confiteantur et hominem, hunc ipsum vestræ non arbitramini fidei. Sed nec Dei naturam vos arbitror putare compositam.

Hæret. Nos Dei genitricem dicimus solum; propter hoc enim maxime Nestorio beatissimus Cyrillus instabat.

Rust. Quid igitur? ad auferendam hominis genitricis vocem, voce hæc beatus Cyrillus usus ostenditur, an ad aliquid aliud? Dic igitur, ad unum demonstrandum Filium Dominum Christum, unam personam, unam substantiam.

Hæret. Ad unum demonstrandum Christum, Dominum, Filium, unam personam, unam subsistentiam, unam compositam naturam.

Rust. Igitur secundum te hæc natura Deus est solum, cujus causa Dei genitrix tantummodo nominatur?

Hæret. Non Deus tantum, sed Deus incarnatus.

Rust. Cur ergo et mater, non a Deo et carne nomen accepit, quæ ista generavit?

Hæret. Quia causa carnis Deus est, qui dum vellet dispensare salutem nostram, sumpsit ut voluit, per quod quæ volebat impletet. Ergo et natiuitas, et alia miracula, et voces, et passio, et omnia, ut breviter dicamus, Deo Verbo sunt reputanda per carnem, qui propter ista est incarnatus.

Rust. Sic ergo Deo reputanda sunt, ut de humanitate et alia modis omnibus denegentur, an de homine quoque seu carne ista dicenda sunt?

Hæret. Solius Dei cuncta sunt reputanda, non eo quod puro accesserint, sed ipsi incarnato.

Rust. Sed multi sanctorum Patrum ea quæ humanitatis sunt sive carnis non oportere ab ea separari confessi sunt, sicut et in synodicis epistolis beatissimus Cyrillus, et in paternis testimoniis sancta synodus Ephesina, ad confirmandam suam rectam fidem ipsis gestis inseruit, decernens ita quædam, quæ carnis sunt, propter unionem Dei Verbi personæ deputanda, ut tamen ea carnis propria fateamur.

Hæret. Da, si tamen potueris, testimonia consonantia his quæ ipse dixisti, salvis duntaxat, dum tempus exegerit, his quæ pro nostro dogmate proferemus. Verumtamen prius, si potes, causas assigna cur non Deo soli omnia per carnem dispensata deputentur, sicut supra ostendimus.

Rust. Quia nec verum est, nec decet; imo insuper nocet. Non est verum, quia nihil horum non incarnato Deo, neque secundum quod Deus est tantummodo accessisse, vel ipsi dicere præsumetis; non decet autem Deum tanquam carnem Patre minore, neque mortalem neque ante Mariam non fuisse, neque initium exi-

stentiæ ab ipsa sumpsisse, neque per mortem duabus paritum partibus Deum, id est, cum corpore, quam anima separatim. Si enim cuncta quæ carnis sunt illi incarnato collidimus, vel quæ adsunt, tanquam sint, vel quæ desunt, veluti non adsint, invenitur Deus Verbum, nec æqualis, nec consubstantialis, nec indifferens, nec coæternus Patri, nec immutabilis ante resurrectionem; sed ex substantia, et ex substantia Virginis, quæ altera est ab illa quæ Patris est. Invenietur vero et homo et caro prædicari, et per hæc quod caro sit incarnata, et inhumanatus sit homo. Si vero et ea quæ Verbi sunt, carnis esse alterne dicamus, concluditur quia homo quidem consubstantialis et æqualis est Deo et Patri; Deus autem minor a Patre. Et ex his de cætero; quia Verbo melior caro, et minus est Verbum carni propria comparatum; nec non, quia Pater major est carne, Verbum, minus; Pater igitur multo major a Verbo est, magis vero et ipsi angeli. Multa quoque similia valens dicere, tuo intellectui derelinquo, incongruitatis, quin potius impietatis, evidentissimam infinitam multitudinem atque magnitudinem congregare.

Hæret. Ergo nihil quod carnis est, Dei est; neque quod Dei est, carnis est! et ubi nobis abierunt quæ Scripturæ divinæ sunt? ubi illa quæ sanctæ synodi Ephesinæ, magis vero Nicænæ? ubi omnia pariter celeberrimi Cyrilli conscripta?

Rust. Recordare, o optime, quia non dixi, nihil omnino eorum quæ Verbi sunt de carne dicere nos debere; nec e converso, sed quia non debent omnia: noli ergo inferre calumnias. Sed ad propositum revertamur. Si igitur, ut ex his claret, quia inutilis et noxius est omnium nominum indiscretus hæc modus, verumtamen et propriam paginam requirit. Si enim non solum credendo, sed etiam confitendo salvamur; sicut in corde sive animo est fides nostra, non verbis, sed rebus et definitionibus insignita, sic etiam procedere debet a labiis: nam quod aliter geritur, fraus et simulatio; hæc vero inevitabiliter noxia. Si ergo modis omnibus sic Verbum sempiternum est sicut Pater, impassibilisque idem Dei sermo, et invertibilis sicut Pater, non voce tantum simile, sed eadem voce simul et re ista dicantur. Invertibile enim dicitur, quod aliter se habere non potest. At vero de quo id impossibile, neque versus, neque passus est, neque cœpit: inevitabilis enim convictio, et mutari res mutabiles, et pati passibiles: similiter ergo quod quomodolibet patitur, secundum hoc est passibile; et quod vertitur, vertibile; et quod moritur, mortale; et quod augetur, crescibile; et omnia hæc, nec impassibilitatem, nec immutabilitatem de cætero servant.

Hæret. Potes mihi hæc ostendere ex sanctorum Patrum confessionibus, et maxime a sanctis synodis, id est, ea quæ in Nicæa et quæ in Epheso convenerunt, et ab his quæ celeberrimus Cyrillus conscripsit?

Rust. Plane quidem horum sunt demonstrationes. Si vero et hoc vis, post pauca et istud fiet; interim, de prima questione adhuc dicenda sunt pauca. Si

igitur Adam, victus a diabolo, corruptionem nostram A intulit generi, oportebat per hominem rursus diabolum vinci, ut possemus nos incorruptibilitatis participatione frui. Sed hoc, sicut infirma et subiecta servituti atque corruptioni, nostra natura per semetipsam non valebat explere, et a Domino hanc oportebat assumi; sic rursus sine nostra natura id fieri, nec decobat utique, nec voluit Deus. Non enim per violentiam proposuerat superare diabolum, alias, hoc egisset modis omnibus purus, sed devicto homini voluit præstare victoriam: quod decibilis quam per hanc pulcherrimam unionem evenire non poterat, si tamen in tanto mysterio illud impletum credimus, quod aut solum fieri poterat, aut pulchrius celebrari non poterat. Quod igitur sine Deo non posset impleri, hoc idem sine homine nec debuit exerceri; nec Deus voluit, qui non vult esse nisi quæ debent esse: et ideo quæ huiusmodi sunt omnia, Dei solius, tanquam non fuerit ipse etiam homo, dici non licet. Omnia igitur talia unius ejusdemque personæ, Dei et hominis, constituenda sunt; aut ita Dei dicenda quædam talium, ut tamen non auferamus ea et de homine dici. Non igitur Nestorii blasphemiam est, Christi genitricem dicere, eo quod idem sit Dei et hominis dicere genitricem; sed negare Theotocon, hæreticum est, cum et divinitus inspirata Scriptura dicat, et hoc sæpius, *mater Jesu* (Joan. II, 1; XIX, 25; Act. I, 14); et, *ex qua genitus est Jesus qui dicitur Christus* (Math. I, 16). Insuper, si quidem Deus est ille quem genuit, recte dicitur Theotocon; et quia Christus est qui natus est, recte dicitur Christotocos. Arbitror autem quia quæcumque reddatur ratio nominis huius, aut eadem erit et illius, aut magis illius. Amplius, si Dei genitrix existens, Christi genitrix non est, Christus, quod absit, non erit Deus ratione conversa. Si enim qui Christotoco constitetur, et Theotocon abnegat, Christum non dicit Deum; qui Dei genitricem constitetur, et Christi genitricem refutat, similiter Deum denegat esse Christum. Insuper in tantum Christi genitricem confiteri bonum est; sed Dei genitricem negare non pium: ut et ipse Nestorius Christi genitricem dicens, Dei vero genitricem negans, non propter id quod illud dixerat, damnaretur, sed quia illud addiderat. Insuper non omnia quæ ab hæreticis dicuntur nequam sunt: quæ autem sint mala Nestorii, ex contradictionibus beati Cyrilli quæ D habentur in epistolis ipsius ad illam, quas et sanctissimus Cælestinus papa magnæ Romæ ut proprias suscepit, apparet.

Hæret. Multa quidem habens quæ ad prædicta dicam, nolo prolongare sermonem, hoc enim forsitan et inutile et laboriosum sit: unum vero breviter exigo canonicis testimoniis demonstrari mihi, utrum ea quæ Dei Verbi carni contigerunt, et eis, oporteat de ipsius humanitate dici, sicut olim præveniens dixit.

^a Gr., κοινωποιούντες, communes facere. Sic edit. Cyrilli, Opp. tom. V, part. II, pag. 406. Male Bibl. PP. Paris. tom. IV, part. I, pag. 799, communicantes.

Rust. Bene quæstisti: hoc enim ei ordo exigit, et ideo mox dicitur ex epistola sanctissimi Cyrilli archiepiscopi Alexandriæ, ad sanctæ memoriæ Joannem archiepiscopum Antiochiæ magnæ, per quam universalis sanctarum Dei Ecclesiarum facta est pax: « Confitemur igitur Dominum nostrum Jesum Christum Filium Dei unigenitum, Deum perfectum, et hominem perfectum ex anima rationali et corpore; ante sæcula quidem ex Patre secundum deitatem, in ultimis vero diebus propter nostram salutem ex Maria Virgine genitum secundum humanitatem; consubstantiali Patri eundem secundum deitatem, et consubstantiali nobis secundum humanitatem: duarum enim naturarum unio facta est, propter quod unum Christum, unum Filium, unum Dominum B confitemur. Circa hanc inconfusæ unionis intelligentiam confitemur sanctam Virginem, Dei genitricem; eo quod Deus Verbum incarnatus sit et inhumanatus, et ex ipsa conceptione sibi metipsi illud templum elegerit ex ipsa susceptum. Evangelicæ vero et apostolicæ de Domino voces, scimus de illos quos quædam quidem communificantes, quippe in una persona; quædam vero dividentes, quippe ut in duabus naturis; et quædam quidem Deo decibiliter, secundum deitatem Christi; quædam vero humiles, secundum humanitatem tradentes. Has vestras adeuntes sanctas voces ^b, sic quoque nosmetipsos sapere invenitis (unus enim Dominus, una fides, unum baptisma [Ephes. IV, 5]); glorificavimus omnium Salvatorem Deum, invicem congaudentes, quoniam a Deo inspiratis Scripturis et traditioni sanctorum Patrum nostrorum convenientem habent fidem, tam quæ apud nos, quam quæ apud vos sunt Ecclesiæ. » Hæc ipsa vero, et in epistola ejus ad Nestorium dicta sunt; de qua quæ ad hoc fidem pertineant, ad testimonium coaptabimus inferius, prædictis intellectibus apta existentia: nunc autem sermoni imponam finem. Quia igitur calumniamini nos, tanquam qui duas dicentes Domini nostri Jesu Christi naturas, et ex hoc necessarie Dei et hominis genitricem introducentes, hæreticum introduceremus dogma, demonstrare coactus sum quia nec hoc quod secundum consequentiam introducit hæreticum sit, quod per divinam gratiam competentiter effecimus.

Hæret. Quot igitur sunt unius Christi substantiæ? *Rust.* Duæ.

Hæret. Quare?

Rust. Quia duabus integris, id est perfectis naturis, consubstantialis est Christus.

Hæret. Ergo et duo, seu certe multi, sunt Christi, aut multæ personæ, quia multis personis consubstantialis est Christus.

Rust. Sed ad consubstantialia semper vicissitudinem recipit, sive respondet, vel adæquatur naturarum numerus; sed non etiam similiter respondet nu-

^b Planius ex Græcis: Cum has ergo sacras vestras voces legissemus, et nos ipsos quoque non aliter sentiri animadvertissemus.... glorificavimus, etc.

merus personarum : etenim Deus Pater duabus personis consubstantialis est, non tamen duæ personæ sunt Pater : similiter vero et Filius, nec non et sanctus Spiritus. Et unusquisque nostrum una persona est ; verumtamen innumerabilibus personis consubstantialis est.

Heret. Sed neque quia duabus naturis consubstantialis est Christus, idcirco duæ naturæ sunt : non enim unumquodque tantum est circa numerum, quanta sunt consubstantialia ejus : alioqui demonstra aliquid tot habens naturas quanta habent quæ illi sunt consubstantiva ; quod queritur.

Rust. Ego et tu, vel quilibet homo, aut quicumque angelus, et unius naturæ est, et uni naturæ consubstantialis, et unumquodque individuum animal similiter.

Heret. Sed tu unum quidem multis naturis consubstantiale esse debes ostendere.

Rust. Si esset quæcumque res duabus perfectis naturis consubstantialis, aut pluribus existentis, hoc, omni modo, suarum naturarum numero consubstantialia æquaret, quia una non est : multæ res multorum numerum æquant. Ex hoc clare monstratur, quoniam et Christus consubstantialis naturas suarum naturarum numero confesso adæquat ; si vero unumquodque reliquorum unicuique naturæ consubstantiale est, et unumquodque unius naturæ est, minime tibi hoc reprobat hanc rationem : nihilominus enim unumquodque suæ naturæ numero vel potius quantitate æquat consubstantialia ; non enim minus unum habet a consubstantialium quantitate naturali ; et hoc non ideo quod nihil sit minus secundum quantitatem ab uno. Quia igitur his qui in duabus naturis sunt consubstantialis est Christus, id est tam Patri quam nobis, omne vero consubstantialis consubstantialium naturalem cœquat quantitatem, Christus igitur consubstantialium naturalem cœquat quantitatem. Christo vero consubstantialium duæ naturæ sunt nihilominus, et Christi igitur duæ naturæ sunt nihilominus sive substantiæ. Hoc vero est ex ipso substantiæ nomine comprobare : Christus enim consubstantialis dicitur tam Patri quam etiam nobis ; compersonalis vero nec illi, nec nobis. Sicut igitur si compersonalis esset tam Patri et sancto Spiritui quam etiam nobis, non esset utique ejus persona, sed amplius : sic, quia et illis et nobis consubstantialis est, non una ejus est natura, sed duæ ; seu potius personis, non naturis consubstantialis est Christus. Verumtamen et his non compersonalis, sed consubstantialis est confidenter. Quod vero est *consubstantialis*, nisi ejusdem naturæ per omnia ? Igitur qui contendit quia non naturis sed personis consubstantialis sunt quæ diversarum sunt naturarum, is non mente, sed nudis verbis contendit. Igitur sic sermonem conteximus : si Christus duarum naturarum personis consubstantialis est, seu certe si Christus his personis quæ in duabus sunt naturis consubstantialis est ; omne vero consubstantiale in tot naturis est, in quantis est quidquid ei consubstantiale est : Christus igitur in duabus naturis

A est ; tot enim sunt ea quæ sunt illi consubstantialia.

Heret. Dispensative et condescensorie propter pacem dictum est a sanctissimo et beatissimo Patre nostro Cyrillo in epistola ad Joannem, *consubstantialis nobis secundum humanitatem* : alioquin si non hoc verum est, ostende alia ejus testimonia dicentis, quia simillimus nobis natura humanitatis est Christus.

Rust. Ergo dispensatio et hypocrisis nihil ab invicem differant ; et erit idem secundum idem, et bonum simul et malum.

Heret. Si vero distant hæc, ostende.

Rust. Si condescendens tantum exultat, quid amplius poterit exultare, qui nihil remittit et vincit ? Lege, quæso, illius epistolæ ipsa primordia, B et cessa resistere veritati ; mox enim totam suspicionem tuam destruent. Condescensio enim non perfectam affert lætitiã, tanquam quæ non propter id quod principaliter queritur proprie fiat, sed propter infirmorum fragilitatem.

Heret. Habemus epistolam hypomnisticam illius sanctissimi Patris, in quibus significat quia condescensorie ad Orientales scripserit propter pacem.

Rust. Primum quidem multa dubitatio, utrum monstrantur ejus hæc esse ; quod si et ejus sunt, unde manifestum quod talia loca non ficta sint, dem certe a principio ab Eutyche prolata, a multis tanquam ficta non sint accusata ? Quod si etiam ficta non sunt, unde certum quia non potius hoc quod a te profertur, dispensative et condescensorie dictum sit maxime, dom sciret ipse quoniam Dei Ecclesia familiaribus non intendit, neque hypomnisticis, neque iis quæ ad unum et domesticum sunt, sed his quæ ad synodos aut a synodis dogmaticæ et publicæ et definitive de his quæ in questionem veniunt conscribuntur. Hoc vero claret, quia istas epistolas, id est suas et Orientalium, de pace, transmittens Romanæ Ecclesiæ sedi, a sanctissimo Xysto confirmari satagit ; eorum vero quæ a vobis dicantur, nihil manifestavit primæ apostolicæ sedi.

Heret. Ergo Xystus confirmavit epistolas unitivas et earum fidem ?

Rust. Non solum confirmavit eas scripto, et hoc cum multa lætitiã, sed et insuper hoc addidit rescribens Cyrillo sanctæ memoriæ : « Quoniam nunquam similia Nestorio sapuit, sed a principio fuerit orthodoxus Joannes sanctissimus frater noster ; licet olim suam sententiam susponderit, ut noliscum Nestorium minime condemnasset. » Adhuc autem, dicens : « Quia bene nos fecimus, qui nihil contra eum defuimus immaturum ; clareu enim nostrorum vindemæ gaudiorum ; » et plurima talia. Si vero vis, et verba ipsa ponemus.

Heret. Oportet quidem et hoc fieri ; verumtamen si habes demonstrationem, quia et in aliis sermonibus synodice ab eo dictum sit tale aliquid, demonstrato ; alioqui manifestum est quoniam condescensorie dictum est, ut lucraretur Orientales.

Rust. Salvis mihi his quæ prædicta sunt, et hoc

fiat ex synodo sanctorum Patrum qui in Ephesum A
convenerunt. Sancti Anastasii : « Non phantasia est
salus nostra, nec solius corporis ; sed totius hominis
vere salus facta est : humanum igitur natura, id quod
erat illius Salvatoris. » Ex eadem synodo testimo-
nium sancti Theophili : « Non velut alicujus pretiosæ
materiæ cœlestis accipiens corpus, venit ad nos ; sed
in luto magnitudinem suæ artis ostendit, ex luto pla-
smatum corrigens hominem, ipse ex virgine novi
decoris homo procedens ; modum quidem genituræ
permutans, per omnia vero ad nos absque peccato
non diffugiendam similitudinem indicans, » Ex ead-
em synodo testimonium sancti Ambrosii : « Sileant
igitur Inanes de sermonibus quæstiones, quoniam
regnum Dei, sicut scriptum est, non in persuasione
humani verbi est, sed in ostensione virtutis (I Cor.
11, 4) : Servemus differentiam divinitatis et carnis :
unus in utroque loquitur Dei Filius, quia in eodem
utraque natura est ; idem loquitur, sed non uno sem-
per loquitur modo. Intende in eo, nunc quidem glo-
riam Dei, nunc vero hominis passiones : quia sicut
Deus docet divina, quia Verbum est ; sicut homo vero
docet humana, quia in mea substantia loquebatur. »

Hæret. Si non est una et eadem natura Deus et
caro, secundum unionem, erit una Christi natura
Deus, altera vero homo tantummodo. Sed illa una
natura secundum quam Deus est, non consubstantia-
lis est nobis : Deus igitur non consubstantialis est
nobis. Si igitur Christus quidem consubstantialis est
nobis, Deus vero non consubstantialis est nobis ; C
Christus ergo, quod absit, non est Deus.

Rust. In tali præcipitio sua fallacia hominem sem-
per includit, ut propriis laqueis indigatur. Si enim
humanitas Christi est secundum quam Christus homo
est, hæc autem non consubstantialis est Patri, homo
igitur non consubstantialis est Patri. Si igitur Chri-
stus consubstantialis est Patri, at vero homo non
consubstantialis est Patri, Christus igitur non est
homo. Amplius, si hic syllogismus est verax, simili-
ter et nos concludemus de Deo : si enim Christi
deitatis substantia, secundum quam utique Deus est,
non consubstantialis est nobis, Deus igitur non con-
substantialis est nobis. Si igitur Christus consubstan-
tialis est nobis, Deus vero non consubstantialis, se-
quetur incongruum, quod superius dictum est, quo
dicitur Christum non esse Deum. Igitur, secundum
vestra vaniloquia, aut erit nobis consubstantialis di-
vinitatis Christi natura, aut Christus, quod absit, non
erit Deus ; aut rursus erit Christi humanitas consub-
stantialis, aut Christus, quod absit, non erit homo.
Nihil est ergo tali modo conclusum.

Hæret. Si duæ naturæ sunt Christi, erit unaquæ-
que quod est, et aliud nihil : qua de re, humanitas
erit humanitas solum, ac non etiam Deus. At vero
Deus erit tantummodo Deus et non homo : purus
igitur Deus, purus homo Christus.

Rust. Non est idem, o tu calumniose, solum hoc
esse, et perum hoc esse. Anima enim tua, solum-

modo anima est, et aliud nihil ; verumtamen incar-
nata est, et corpore nuda non est, et corpus tuum
tantummodo corpus est ; verumtamen et animatum.
Si vero humanitas, non humanitas solum est, sed
etiam divinitas ; et divinitas non solum divinitas, sed
etiam humanitas : divinitas igitur et humanitas inhu-
manata est, et divinitas et humanitas divinitatem et
humanitatem sibi met adunavit ; et humanitas igitur,
secundum ea, inhumanata est, et Deo unita divinitas.

Hæret. Si una natura Christi Deus est, altera vero
homo ; una vero non est idem alteri : igitur neque
Deus et homo, idem est : quomodo igitur, secundum
vos, unus est Christus ?

Rust. Deprehensa est veritas tua : idem namque
aut personam significat aut naturam. Igitur eandem
quidem dicimus esse Deum et hominem Christum,
non idem vero est natura : unus est igitur Christus,
non unum, sicut simpliciter dicimus ; unum vero
persona, non simpliciter unum est : igitur unus qui-
dem, non vero unum, aliud et aliud, non alius vero
et alius : absit.

Hæret. Quomodo fieri possit, ego nullo modo vi-
deo : omne enim quod aliud est, et alter est.

Rust. Ego a te alius quidem sum, sed non aliud :
unum est enim secundum quod tu homo es, et se-
cundum quod ego sum homo ; anima vero mea a
corpore tuo alterum, et anima tua, a corpore meo ;
et mea anima in meo corpore, et tua in tuo alterum
quiddam intelligitur, quomodolibet hæc ad invicem
comparentur. Alius enim personarum magis differen-
tiæ convenit, aliud vero et aliud, naturarum : et
enim si tua anima tuo corpori comparatur, non est
alius homo, sed aliud.

Hæret. Quinimo, et alius recussive dicitur. Quis
est enim apud Apostolum exterior homo qui corrup-
tetur, et interior qui renovatur (II Cor. 13, 16) ? Omne
igitur aliud etiam alius est ; et identidem omnis alius
est aliud. Etenim ego ab angelo alius sum ; sed et
aliud ; et ille a me alter simul et aliud ; et sic quis-
que inveniet, singula quæque dinamemans.

Rust. Utrum vera sint quæ dixisti, ex his quæ al-
terne se habent, si videtur, queramus. Quoniam sic
se habet hic unus ad unum, sicut hic alter ad hoc
alterum, vel hoc aliud ; et sic se habet hic unus ad
hunc alium, sicut unum ad aliud. Si igitur unum
D non semper idem est quod unus, et aliud non sem-
per erit alius ; et vicissim, non omnis unus et unum
est, neque omne unum et unus est. Idem vero sequi-
tur de eo quod est alius, et de eo quod est aliud. Dis-
crevit vero hæc omnia Dominus in Evangelio, in-
quiens : Ego et Pater unum (Joan. 1, 30) : nunquam
dicens, unus sumus ; sed magis e diverso dixit, sum.
Rursus ait : Si ego testimonium perhibeo de me ipso,
testimonium meum non est verum : alius est qui testifi-
catur de me, et scio quod verum est testimonium quod
testificatur de me (Joan. 7, 31, 32). Et quis esset iste,
post addidit dicens : Qui misit me Pater, ipse testi-
monium perhibet de me (Ibid., 37). Et de Spiritu
sancto inquit : Si diligitis me, præcepta mea servate ;

et ego rogabo Patrem meum, et alium Paracletum dabit vobis ut maneat vobiscum in sempiternum: illum Spiritum veritatis (Joan. xiv, 15-17). Non dixit, aliud consolatorium Spiritum; sed, alium Paracletum.

Heret. Hæc ad solum spectant, quia unum sunt Pater et Filius, et quia alius Pater, et alius Filius, non tamen quia non unus est, neque quia non aliud et aliud. Dum igitur quatuor proposita sint, duo tantummodo demonstrasti, id est, quia unum sunt Pater et Filius, et quia alius Pater a Filio, et Spiritus sanctus. Remansit igitur non probatum quia non sit aliud Pater et aliud Filius; et quia non ipse sit Pater et Filius. Hæc igitur potius testimoniis te oportet ostendere; maxime quia unus dicitur Pater et Filius; unus enim Deus est.

Rust. Et si præmissa quod queris demonstraverunt, quia et quod unum est, aliud non est; et quia alius est, unus et idem non est: tamen et hoc demonstrabitur, quia ipse quidem Deus est Pater et Filius, et Spiritus sanctus, sed cum adjectione nominis Dei. Si vero auferatur a dicentibus nomen quod est Deus, non jam simpliciter dici potest ipse esse Pater et Filius et Spiritus sanctus. Inquit enim: *Ego ex memetipso non sum locutus; sed qui misit me Pater, ipse mihi mandatum dedit quid dicam et quid loquar* (Joan. xii, 49). Ecce, non ipse est Pater qui et Filius: si enim ipse esset, ex se loqueretur. Supra autem dixit: *Qui credit in me, non credit in me, sed in eum qui me misit* (Joan. xii, 44). Et rursus adhuc aliquanto superius: *Si ego glorifico me ipsum, gloria mea nihil est: Pater meus est qui glorificat me, quem vos dicitis, quia Deus vester est, et non cognovistis eum: ego vero scio eum; et si dixero quia nescio, ero similis vobis mendax; sed scio eum, et verbum ejus custodit* (Joan. viii, 54, 55). Et adhuc dicentibus ei Phariseis, non esse verum testimonium ejus, tanquam eo de semetipso testificante, respondit dicens: *Judicium meum justum est, quia solus non sum; sed ego et qui misit me Pater. In lege autem vestra scriptum est quia duorum hominum testimonium verum sit. Ego sum qui testiflor de memetipso, et testiflor de me qui misit me Pater* (Ibid., 16-18). Ex his igitur quæ dicta sunt, et illud quæsitum claret: id est, quia non aliud et non aliud Pater et Filius; vel si dicatur aliud et aliud persona; duæ enim, non tamen aliud et aliud simpliciter et absolute. Si enim alius non unus et idem, sicut ostensum est, et aliud non unum et id ipsum, et e converso quod unum est, aliud non est. Quia igitur unum sunt Pater et Filius, aliud non sunt. Pater igitur et Filius et Spiritus sanctus, unum quidem sunt, quia una eorum natura est; unus autem non sunt, quia tres personæ sunt. Sed rursus clara voce testiflorans, dico simpliciter: unus et simpliciter unum; et simpliciter, non unus sed alius; et simpliciter, non unum, sed aliud nobis est sermo: nam cum complexione, et aliud persona dicitur, et non alius Deus Pater a Filio. Vides igitur dixisse nos quia Dominus Christus, qui alteram naturam præter

A communem sibi uniri dignatus est, unus est, quia una persona est; non unum vero, quia non una natura. Sic nos dicere ergo intellige, quotiescunque dixerimus, unus et unum, aliud et alius. Hoc ipsa vero et cum lectionibus sanctorum Patrum synodus Ephesina in condemnationem Nestorii blasphemiarum et suæ fidei probationem, posuit atque firmavit. Quinimo per contraria quidem destruxit hæc, sua vero dogmata confirmavit, inter beati Gregorii Nazianzeni lectiones, dicens ita: *Aliud quid in aliud, ex quibus Salvator: siquidem non idem invisibile invisibili, et id quod intemporale illi quod subtemporale; non vero alius et alius; absit; ambo enim hæc unam unitione, Deo quidem humanato, hominæ vero deitate, vel quomodo quis nominet: dico autem aliud*

B et aliud, e converso quam in Trinitate se habet: illic enim alius et alius, ut non confundamus subsistentias; non aliud vero et aliud. Unum enim tria et idem hac divinitate. Non solum vero his nos abundare putatis, quibus vestras contradictiones evertere prævaleamus; sed audire potius per quæ nostra firmare ipsa omnium firmissima veritas consuevit. Quorum diversa sunt quæ illis cum multis aliis communiora esse solent, sicut ea quæ genera horum et specialiora diversa sunt: sicut hæc quæ vocantur species horum, et substantiæ, et naturæ secundum numerum sunt diversæ. Sed simplicis rei et compositæ, sempiternæ et temporalis, vertibilis et non vertibilis, mutabilis et immutabilis, passibilis et impassibilis, diversa sunt genera et species; diversæ igitur, secundum numerum, et substantiæ vel naturæ.

Heret. Hoc in Domino Christo non habet rationem, propter unitiorem: sicut enim rationalis anima et corporis diversa quidem sunt genera et species, unum vero animal homo, et ejus una substantia et natura: sic et in Domino Christo, genera quidem discrepant, naturæ vero minime.

Rust. Non est verum quod dixisti. Anima namque et corpus, non tam secundum genus quam potius secundum speciem distant. Genus enim tam animæ quam corporis substantia susceptibilis contrariorum: etenim et anima susceptiva virtutis et vitii est, et corpus salutis atque languoris. Sed nec simpliciter specie differt corpus ab anima, una enim species humanitatis est, sed forsitan his quæ sunt media inter hæc. Hoc enim mortale, illud vero est immortale, et aliis talibus differentiis: quare verax est prædicta propositio.

Heret. Sed ecce, principio isto concesso, continue descendentes usque ad fines Nestorii pervenitis. Nam quorum diversa sunt genera, et species, et substantiæ, ac naturæ, horum nec unum est individuum, nec subsistentia una, neque una persona, sed amplius. Si enim duo hæc quæ dicis, individua sunt, sive substantiæ, vel essentiæ, sive subsistentiæ rationales, duæ omnimodo et personæ.

Rust. Non necessarie conclusisti; diversis enim existentibus mundi et generibus, et speciebus, et substantiis, et naturis, individuum non est diversum.

^a Sic ex textu et Vulg. emendavimus edit. lectione

Unus est namque individuis mundus, etsi sæcula A
 d ve si dicantur : sæcula enim ex temporibus fiunt,
 mundus vero substantiarum est. Nec vero illi sunt
 huic rationi contrarii, qui plures mundos suspican-
 tur : nam vel si esset alius, similiter plures haberet
 in semetipso naturas atque substantias; unusquisque
 vero eorum nihilominus unus esset. Sic igitur nos,
 si in aliquo alio præterquam in uno Christo sub-
 sistere alias duas individuas substantias diceremus,
 tunc duas pluresve personas modis omnibus et ine-
 vitabiliter inferremus; si vero de uno ac solo id di-
 cimus, sicut nullus recte credentium hanc omnium
 corporalium naturarum constitutionem duos vel plu-
 res mundos esse affirmavit; sic neque nos duos aut
 plures C. ristos asserimus. Magis vero nec sic, sed
 longe melius : omnia namque illa non secundum
 subsistentiam sunt unita, sicut naturæ hujus domi-
 nici Christi. Si vero non diversa sunt genera, neque
 species deitatis et humanitatis; ergo nec ex diversis
 naturis Christus, neque est ex duabus. Si vero est
 ex duabus, da igitur earum differentias substantivas :
 non enim vis secundum individuum et ista distare.
 Insuper si revera homo est, id est animal rationale,
 terrenum, et nihil distat a Deo : igitur, quod est
 impiissimum, nec nos ab eo, aut certe ille nobis
 consubstantialis non est. Insuper si verum est quo-
 niam quorum diversa sunt genera, non eadem sunt
 et quæ sub generibus distinguuntur, similiterque et
 ea quæ iis subsunt, sive ad aliena invicem genera,
 sive ad ea quæ intra ea sunt comparata, quorum
 hoc quidem genus habet, illud vero non habet, multo
 magis diversa monstrantur. Si igitur deitas nec ge-
 nus habet, nec eam speciem quæ supponitur generi,
 habere vero hæc invenitur humanitas, multo magis
 in una natura coadunari non posse demonstrantur.
 Superiora igitur sine præjudicio posita sint, in qui-
 bus diversa genera et species diximus, divinitatis et
 carnis.

Hæret. Unum summumque genus habet divinitas
 atque humanitas : substantia enim generalissimum
 genus est divinitatis et humanitatis, quæ est per se-
 metipsum subsistens.

Rust. Per se subsistens, cum de Deo dicitur,
 significat quod nullius alterius (ad id, ut ait) indiget :
 eum vero de creaturis, nequaquam : a Creatore enim
 esse vumpserunt; et in ipso vivimus, et movemur, et
 sumus (Act. xvii, 28). Substantia vero, id est *ovria*,
 cum de Deo dicitur, ab eo quod sit semper nomi-
 nata est, quippe *ovria* est quæ semper est; in crea-
 turis vero, minime. Igitur, etsi unum nomen est
 substantiæ, non tamen una res. Non est igitur com-
 mune genus substantiæ deitatis et carnis, sed nomen
 commune tantummodo : hoc vero genus non est.

Hæret. Sed et anima, idem genus non habens cor-
 pori, unam cum eo speciem complet.

Rust. Magis unum summumque genus habet,
 utramque enim substantia est, et nomine et defini-
 tione : quod in Christo de deitate et humanitate im-
 possibile esse si adhuc dubitas, et inferius ostende-

tur. Anima igitur rationalis, et corpus hominis, iden-
 titatem naturæ circa unionem suscipiunt, eo quod
 et unum genus et eandem speciem teneant : sunt
 vero etiam diversæ naturæ, quia et sub diversa spe-
 cie ac definitione nonnunquam ponuntur. At vero
 deitas et humanitas Christi sub una specie non pon-
 untur.

Hæret. Non sit ex incertis, secundum quod incerta
 sunt, demonstratio incertorum. Si igitur ostendis
 quia deitas et caro sub una definitione non jacet, et
 quia in uno eodemque homine differt definitione et
 natura et species corporis et animæ, tunc forsar ea
 quæ adiecisti sequentur. His igitur inferiori loco
 servatis, veniamus ad alia, ut non sermonum præ-
 lilitatem longius extendamus.

Rust. Dominum Christum consubstantialem tam
 Patri quam nobis, secundum unam et eandem per
 unionem substantiam, sæpe proferitis, nulla perdita
 neque confusa; sed ipsam sicut dicitis unam sub-
 stantiam impossibile est non habere quædam quæ
 in comparatione ad invicem recte aliud et aliud no-
 minentur, ut carnem, et animam, et Verbum; con-
 tingit enim multas differentias sumere, quas ego tan-
 quam notas tuo intellectui derelinquo. Aliud igitur et
 aliud, si substantia et substantia dicitur, recte alia et alia
 substantia prædicatur : si vero aliquid horum non est
 substantia, quomodo secundum hoc, quædam sunt
 ei consubstantialia, cum non sint secundum substan-
 tiam consubstantialia? Quomodo autem vera divini-
 tas, et perfecta et individua humanitas, substantia
 non erit? Si igitur alia et alia substantia deitatis et
 carnis, quomodo duas eas non patimini confiteri? si
 vero et duas has confitemini, cur a nostra sententia
 et communione desciscitis?

Hæret. Sic et puri alicujus hominis poteris deas
 demonstrare substantias, ut ex his conviagaris tres
 inducere Christi substantias : homo etenim, secundum
 substantiam mentis, consubstantialis est angelis; se-
 cundum corpus vero pedibus simul ac bestiis. Et
 rursus, secundum corpus quidem consubstantialis
 sumus corporibus mortuorum, secundum animam
 vero, animabus ipsorum : ut non angelorum tantum-
 modo ponamus exemplum, de quibus et mihi incertam
 fateor esse quæstionem.

Rust. Hoc totum falsum est : consubstantialitas
 enim pro parte, et non pro totietate substantiæ im-
 perfecta est. A trecentis enim decem et octo sanctis
 Patribus, propter hoc, Deo Patri consubstantialis
 dicitur Filius, ut cognosceremus quia nihil in eo deest
 paternæ substantiæ. Similiter vero ab his qui postea
 fuerunt, sanctis Patribus, consubstantialis nobis est
 prædicatus, ut omnia nostræ substantiæ illum habere
 credamus : igitur hæretica fraude, consubstantialita-
 tis nomine utitur, qui ex parte hoc suscipit. Quid-
 quid ergo verum sit de angelis, consubstantialis eis
 non est homo; similiter vero nec bestiis, neque pec-
 coribus, neque cadaveribus, nec animabus. Amplius,
 nec simpliciter secundum quamcumque partem con-
 substantialis in rationalibus homo recte dicitur :

nam licet una sit materies ex qua corpus, sed tamen forma corporis longe præstantior. Unde nec partem parvi, vel totietatem consubstantialiæ verum esse; quasi eo quod una materia sit, nos consubstantialia dicamur serpentibus, et cimicibus, et pulicibus, muscis, et omnibus simul quæ humani corporis evaporatione nascuntur. Insuper, si omne quod consubstantiale est homini secundum corpus, ei plane consubstantiale est; circa hoc ipsum, illis quibus secundum hoc consubstantialis est homo, erit et Christus, quod absit, omnibus prædictis consubstantialis secundum corpus; nobis enim circa hanc partem consubstantialis est Christus. Si vero aliquis, tales despiciens blasphemias, hæc ut vera concedat; illud tamen avelli non potest, quia huiusmodi consubstantialitas neque integra est, neque perfecta: non igitur duabus perfectis naturis consubstantialis est homo, ut Christus. Amplius, si magis proprie nascendo est dicta natura: ut gignitur, magis quam ut corrumpitur, est natura: homo vero integer nascitur atque perfectus, corruptio autem separat corpus et animam ab invicem, et duas separatas res efficit, quarum neutrum perfecta natura est. Si enim perficitur naturas corruptio, et contrarii secundum se contrarius est effectus: igitur genitura naturas extirminat, quod est nimis incongruum. Et quidem humanitatis Christi natura, mortis tempore, in duas est separata, et in duo quædam facta est una natura, quorum tamen neutrum fuit perfecta natura. Iterum vero, resurrectio ex duabus est, sed non sic habet perfectissimarum in eo unio naturarum, sine corruptione siquidem et sine imminutione unaquæque unitarum naturarum in speciei perfectione subsistit. Insuper, si hominis cuiusdam pari, ut ais, duæ possunt substantiæ demonstrari, licet earum nulla perfecta natura sit, ne idcirco non duæ sunt, quoniam non perfectæ, dum duæ perfectæ sint Christi naturæ, quomodo non multo amplius duæ sunt? Si igitur et illos qui duas naturas hominis dicunt, nihil subsequitur inconveniens; duas igitur naturas constitentes Iesum Iohanni Christi, quid indecens consequetur? Qui autem tres dicit, imperfecte perfecta commemorat divinitati: superflua vero erit omnium sub uno Patrum vox dicentium consubstantialiæ nobis esse Christum secundum humanitatem, ad interemptionem eorum qui dicunt inanimatum, vel sine mente esse dispensationem. Si vero apud homines sic dicuntur consubstantialia, nihil profuit Patres consubstantialiæ dixisse Filium Patri: potest enim quis impies suspicari quoniam quantum præstat rationale inanimato, tantum Pater Filio comparator. Est vero, ut arbitror, multa mitius insaniora his dicere. Sed nunc interim iata sufficiant.

Hæret. Si una est substantia et res Christus, igitur unum quidem substantivum, una per unionem substantia Christus est.

Rust. Res et personam significat, et naturam. Et una igitur res Christus, et duæ: et magis vero ipse

A quidem res una est, quippe ut una persona, in duabus vero naturis agnoscitur.

Hæret. Quia interim non negasti unam rem esse Christum (quomodo enim non unum dicis Christum, qui rem unam Christum esse dicis?), res vero hæc est substantiva: una igitur, ut diximus, substantia Christus est, una igitur et natura: quid enim ad me, utrum etiam duæ res sint, an minime? intermi, quia una est, contradicere non potes.

Rust. Sed non modis omnibus sequitur unam rem et substantivam unam quoque esse substantiam: nam et virga Aaron quæ attulit fructum (*Num. xvii, 18*), una quidem substantivaque res erat cum fructibus suis, non una vero substantia cum fructibus erat. Et tabulas scriptas digito Dei (*Exod. xxxi, 18*) unam rem dicimus, non unam quoque substantiam. Verum, nec illud incongrue arbitror responderi, quia Christus, nec substantiva nec insubstantiva, sed supersubstantiva res est, quippe duarum perfectissimarum substantiarum vel naturarum. Etenim panis ille quem dominica oratione deposuimus, *supersubstantialis* (*Matth. vi, 11*) dicitur. Et arbitror sic nos eum petere, ut Christum potius expetamus, donec, sicut ait Apostolus, *formetur Christus in nobis* (*Gal. iv, 19*). Amplius vero, si milium piri ramos insertos habens, una arbor et una est res; sed quia habet et proprios ramos, nec una substantia, neque una natura est. Sed ut milium simul et piri ramos, ut vero arbor una esse res dicitur: quid obest unitati personæ, si Christum duas res esse dicamus? Aut quid naturarum dualitati, si eum unam rem confiteamur existere? Insuper, etsi respondeamus substantivum quidem esse Christum, non ob hoc erit una substantia; unam siquidem personam dicimus substantivam: sicut si aliquis, verbi gratia, dicat hunc mundum non esse insubstantivum, non tamen ex hoc ejus unam cogretur affirmare substantiam. Si vero aliquis omnino insanus et contentiosissimus dicat unam mundi esse substantiam, sequitur eum nec in quibuslibet rebus aliter ullatenus dicere, nisi quia una substantia sit. Si enim cunctæ quæ in orbe sunt diversitates non faciunt sub numero esse substantias, unaquæque ad aliam comparata, una erit cum ea: una igitur substantia hominis et lapidis et elephanti atque fornicæ, et cæli ac montis.

Hæret. In hunc mundum talis non evenit unio, quia nec unus est filius, unus Christus, unus Dominus. Et si unus simpliciter mundus, sed est millia millium reperire qui vocentur filii et personæ, et substantiæ; in Christo autem inconversibilis unio facta est.

Rust. Nonne prædixi quia exemplum non per omnia est inconveniens? alias non erit exemplum, si per omnia idem. Quia igitur dixisti substantivum quiddam esse Christum, ostendi quia et aliud aliquid dicitur quidem substantivum, non unum autem substantiæ, sed multarum est. Si vero ea quæ arte sunt dicere vellem, multa millia talia invenire possibile est, ut navem, domum, digitam ardentem, et

his auxiliis : universa enim talia, substantia quidem A
sunt, non unius vero substantiæ.

Hæret. Nunquam natura continet minus a per-
sona, quippe consueta et amplius continere : dico
autem nunc de naturis rationalium ; et ideo duas natu-
ras dicere abhorremus, metuentes ne consequenter
dicamus duas quoque personas.

Rust. Insauissimus timor : nec enim sunt duæ ra-
tionales naturæ quæ non millia contineant persona-
rum ; sed neque una quæ non plures quam duas
personas obtineat. Non erit ergo neque una Christi
natura, ne sint ejus non duæ tantum, sed plures
quoque personæ. Insuper autem nec ex duabus se-
cundum nos naturis est Christus, ne sit aut pluribus
personis seu filiis, aut Christus, aut Dominus. Si vero
eos qui ex duabus naturis dicunt Christum, sive ex B
duabus, sicut vos, consequitur personis aut pluribus,
non consequitur ex duobus Christis aut filiis dicere ; nec
illos hæreticos qui duas etiam dicunt Christi perso-
nas, eadem consequenter incongrua : quare multo
minus orthodoxos, qui Dominum Christum in duabus
naturis confitentur, sequetur duos dicere Dominos,
aut Christos, aut filios. Insuper, si ob hoc duas natu-
ras metuitis dicere, ne forte, secundum quod consuevit,
in reliquis duas inducatis personas ; dicitis enim
quia nunquam minus sunt a duabus personis
duæ naturæ ; nec illud unquam confiteri debetis, quia
Dominus Christus Deus perfectus et homo perfectus
est, quia in reliquis rationalibus universis, perfecti
Dei et perfecti hominis impossibile est unam solam-
que esse personam. Si vero de hoc opinatissimo un- C
iraculo nobis quippe Christianis existentibus dubitare
periculosum est ; quoniam, quando voluit Deus per-
fectus, potuit cum perfecta humanitate ea esse per-
sona, quia non est ei impossibile omne verbum, juxta
Evangelium (Luc. 1, 37) : cur dubitamus quia hæc ipsa
persona in duabus perfectis naturis sit non sepa-
randa, sed potius agnoscenda ? Sicut igitur Deus per-
fectus et homo perfectus inestimabiliter una sola
persona est, ne duæ perfectæ naturæ sunt mirabiliter
unus filius. Et hæc, ut ita quis dicat, regula in reli-
quis quidem cunctis immobilis est, in solo vero
Christo soluta est. Non igitur eo quod male utatur
substantiarum dualitate Nestorius, idcirco tacendum
est duas esse substantias ; alioquin quoniam male
utitur perfecto Deo et perfecto homine, orthodoxi D
non hoc debent dicere. Et ut simpliciter dicamus, si
tacere deimus, vel omnino auferre omnia quæ ab
hæreticis male usurpantur, nihil nobis est confiten-
dum, et præ omnibus auferrentur Scripturæ.

Hæret. Cogis me idem repetere : quando natura
divina minus continuit a persona ? aut quando sub-
stantia, minus a substantia ? dicite.

Rust. Ad hoc quidem jam sufficienter respondi-
mus : verumtamen et hoc competenter adiciam, quia
nec hic duæ naturæ solum continent Christi perso-
nam, licet in ipso solo secundum substantiam sint
unitæ : etenim divina ejus natura pariter continet et
Patrem et Spiritum sanctum ; et humana ejus sub-

stantia reliquos homines. Sed quemadmodum in di-
vina natura subsistens, ut et Pater et Spiritus san-
ctus, non tamen purus est Deus ; et in nostra vero,
sed non audus est homo : sic in duabus subsistens,
non est partitus, nec enim duas habet personas.
Quæro vero a te, quemodo dixisti naturam : unam-
ne universalem, an potius individuaam ?

Hæret. Ego indifferenter accipio : quæ enim om-
nino differentia est, aut quid interest ?

Rust. Multa etenim : si enim universalem, vel
communem divinis, verum est, quia non minus conti-
net a persona, imò magis et amplius ; si vero particu-
larem vel individuaam, sicut meam tuamque, vel alie-
rius individui, alii nulli communem (non enim idem
sum ego qui et tu), in Christo propterea exemptum
non invenimus, ut dixi, quia solæ rationales naturæ
sunt, Deus et multius cælestes, et homo ; nunquam
vero ex his duæ unitæ ad invicem sunt naturæ, ut
unam facerent solamque personam, sicut in Domino
Christo circa unitatem deitatis atque humanitatis.
Hæc est enim inopinatissima proprietas illius unitio-
nis, cujus exemplum non potest inveniri : nunquam
enim duæ rationales naturæ in unam personam in-
separabiliter sunt unitæ. Insuper nec est Dei parti-
cularis natura, id est, nullius alterius nisi unius so-
liusque personæ ; sed una et sola divinitas inexcessi-
biliter omnium trium natura est personarum : unum
siquidem Deum veraciter confitemur.

Hæret. Si unus et individuus Christus, omnis vero
individui una species est ; una vero species, una na-
tura est ; una igitur Christi natura est.

Rust. Sunt multa millia individuorum quorum
nec una species nec natura una, sed multæ sunt : ut
civitates, ut domus, ut naves, ut chartæ, et earum
quæ illic scriptæ sunt litterarum.

Hæret. Sed hæc ex arte sunt, non a Deo neque a
natura.

Rust. Interim si esset consequens ex omni neces-
sitate, si unum sit individuum, unam quoque esse
naturam, et in his omnibus una utique natura fieret.
Si vero dicis, omne individuum quod a Deo fit, unam
habet speciem et unam naturam ; nec hoc verum
est : mundus enim a Deo factus est, et non habet
unam naturam.

Hæret. Sed adhuc volo circumscribere adjectione
sermone, ac dico : Omne individuum substantivum
quod a Deo fit, et inseparabile est, una est species et
una natura.

Rust. Rursus in admirabili non admirabile qua-
ris, et in incomparabili comparationem, et exemplum
in his quæ exemplum recipere nequeunt. Si vero id
esse rationabilis hominis arbitraris, et ego tibi mul-
tas affero hujusmodi regulas, quas non poteris expli-
care in sæcula sæculorum. Dic enim, quando per-
fecta divinitas et perfecta humanitas una facta natura
sit, et non manserint duæ, quando creator et crea-
tura, una est per unitatem facta substantia ; quando
duæ perfectissimæ naturæ alteram quiddam perfe-
ctum effecerint ? et non utique perfectius simul et me-

lius, quando una species duabus perfectis speciebus A
inaccessibiliter fuit consubstantialis.

Hæret. Quoniam nunquam tale aliquid factum sit, confitemur et nos : ex tunc vero universa hæc inestimabilia et mira facta sunt, ex quo una per unionem facta persona est : tu vero magalia et inestimabilia Dei accusas ut incongrua. Si igitur ex his non factum putas unum Filium, unum Christum, unum Dominum, dic aperte. Si vero unam confiteris, secundum veritatem, personam, da quæ unum necessario consequantur.

Rust. Da tu consequentia perfectæ deitati humanitatis perfectæ ; da quod est proprium consubstantiali Deo Patri Sapientie, et consubstantiali subis carni animatæ anima rationali. Redde suis rebus proprium numerum ; non auferas quantitatem, si substantiam perfectionem confiteri non simulas : ubi enim perfectio secundum substantiam, illic et substantiarum quantitas ; ubi unio inconfusa, illic et numerus unitorum. Omnis vero substantia simul accipit et esse et una esse ; et sic una, ut uni collata duas impleat unio adjecta, non numerus intercep-
tus : alias tu mihi ostende unionem inconfusam perfectarum rerum quæ perimat earum numerum so-
lum, et nullius secundum nullam partem perimat esse quod est, ut videaris aliquid non irrationabiliter dicere. His vero et illud adjiciam. Dixisti quia omne individuum a Deo factum, substantivum inseparabile, una species est. Si igitur sic facta est inhumanatio, ut alia quædam creata, habes quid dicere ? Volo autem ut non dicas verba tantum, sed ipsas C
res. Dic igitur vel unam substantiale individuum a Deo factum et inseparabile, et unam speciem, ut exinde invenias veritatem.

Hæret. Omnia quidem talia esse conspicimus : verumtamen dicam et unum ex his. Ecce unusquisque nostrum, et individuum, et unum est aliquid, et substantivum et a Deo factus, et inseparabilis ; et tamen una species est, et una natura, et una substantia.

Rust. Omnia, ut consuevisti, posuisti dolose. Quia igitur exemplum manifestiora quæ dicta sunt fecit, dicemus et nos quoniam non similiter hæc sumuntur in Domino Christo ; tu vero ea de quibus disquiritur, ut confessa sumpsisti : non enim sic Individuus Christus, ut reliqua, vel ut nos : nostrum siquidem D
quisque individuum habet personam, id est alii nulli communem, et individuum substantiam suam : in Christo vero, persona quidem individua, ipsius est enim solius : natura vero non eodem modo individua, communis enim cunctiarum trium personarum, et nisi communem non est possibile reperire. Iterum unum non simpliciter dicitur de Christo, quia unum quid sit ; sed cautius, quia unus, sicut supra ostensum est. Similiter vero et de substantivo est demonstratum, quia non solum quod in una substantia subsistit substantivum est, sed et in plures ; et quod a Deo sit, non cum faciente Deo unum dicitur, sed factura, unum cum factore, sicut cum corpore anima. Et

indivisum quidem confitemur Filium Dei Dominum nostrum Jesum Christum, et ejus inseparata persona est : naturæ vero ejus non inseparatur una, sed inseparatæ ut duæ unitæ sunt. Igitur claret quoniam non eadem facta sunt in Domino Christo quæ in aliis. Insanum est igitur quod dolose verbosatus es talia, dum magis dicere conveniret quia in creaturis se sic habet, in creatore vero creaturam suscipiente non sic. Nec enim in quolibet alio factum est unquam ut duæ perfectissimæ naturæ præexisterent a principio in aliis individuis suis, et postea ex his esset una persona.

Hæret. Quid enim, quæso, dic mihi, nonne omnes doctores Ecclesiæ catholicæ exemplo hoc usi sunt, inquentes, sicut unus est homo, anima et corpus, sic unus est Christus Deus perfectus et homo perfectus ? Sic ergo et Christus, et individuum, et unum, et substantivum, et reliqua, sicut dixi.

Rust. Et supra jam dixi : regula est universorum rationalium communissima, ut exempla a parte sumantur, non vero a totalitate. Usi sunt igitur Patres hoc exemplo, non ut ea quæ dixisti ostenderent, quæ et olim falsa monstravimus ; sed ut ostenderent unum Filium, unum Christum, unum Dominum, et ejus unam personam substantialem. Ut vero non putes hoc exemplum per omnia convenire, audi a nobis irrefutabiles rationes, quæ vestrum mendacium evertunt. Si enim gentilium fabulas hactenus tenes, et putas quia præexisterunt animæ rationale corporibus suis, duæ nihilominus erunt perfectissimæ substantiæ ac naturæ, Deus et mens. Insuper Dei Verbi et unitæ illi animæ, quæ secundum te a principio præsubsistent personæ. Ex duabus vero præexistentibus personis unam personam impossibile est fieri. Dicit enim sanctus Cyrillus in epistola quam et sedes apostolica et sancta Ephesina synodus confirmavit, hæc : « Vel si personarum unionem diffament quidem : non enim dixit Scriptura, quia Verbum hominis univertit sibi metipsi personam ; sed quia factum sit caro. » Ecce usque adeo accusat dicentes in Christo unionem personarum factam fuisse, ut et contra illud id ponat quod legitur, quia Verbum caro factum est (Joan., 14). Ad causam vero nihil differunt qui dicunt præexistere unionem hanc, qui assumptus est hominem, et qui asserunt præexistere mentem Christi ; et isti namque illas mentes proprias volunt habere personas : æquales etenim præexistisse, et similes eas et indifferentes per omnia naturaliter ac substantialiter asserunt, non tamen indistinctas circa individuorum numerum. Nam si hæc non est quod dicunt, ergo una mens prius per omnia erat, et postea meritis discreta est in diversas. Sed quomodo una non unius esset meriti mens, omnimodo una et a seipsa non differens ? At si propter hoc tantummodo differre incipere illa mens potuit, quia non idem sit et quæ illius discretionem subsistunt, ac per hoc et mea mens tot Individuis debet distingui quot meritis. Sed absit ab omni anima rationali hæc vesania, ut peccati numerus

Si multiplicandarum causâ blasphemetur animarum. A Si igitur amplecteris talium dogmata, nec sic animæ corporisque exemplum per omnia convenire cognosce: non enim ex duabus perfectissimis personis est homo, neque ex præexistentibus perfectissimis naturis, etsi secundum corpus ex præexistentibus materia. Insuper ipsum corpus humanum non ad aliud aliquid factum est, nisi ut hujus sit animæ, velut si quis dicat, organum. Mens vero circa tales remotionem subsistentiam habuit: non enim quæ in Christo unitio facta est, a principio fuit. Nam si a principio, unaquæque mens, quod absit, Christus erat, in nullo unquam volunt dispares a principio factas, non enim propter corpus tantummodo Christus est, alias non inhumanatio, sed incarnatio est facta solummodo. Similiter si una mens unita est Verbo, non a Virgine inhumanatio: quia non ex tunc est nostræ naturæ unita totietas, sed jam prius illud quod est multo amplius subsistebat. Quinimo, quod magis proprie homo est, id est interior homo; et erit inhumanatio, ejus tantum qui foris unitio. Sed non sic sapuerunt sancti Patres: perfectam siquidem naturam nostram Verbo unitam, et non solum carnem a tempore conceptionis quæ in Virgine facta est, consonantissime docuerunt. Continet enim prædicta epistola etiam hæc: « Diversæ quidem quæ ad unionem veram convenere naturæ; unus vero ex ambabus Christus et Filius, non tanquam naturarum diversitate consumpta propter unionem: perficientibus autem potius nobis unum Dominum et Christum et Filium deitate atque humanitate, per ineffabilem et inenarrabilem ad unionem concursum. » Ecce differentes quidem naturas in Domino unitas esse dixit, et hoc ad faciendum Christum; ne putares quod alio tempore præter id quo facta est conceptio corporis; et ne quis putet quia sola caro tunc unita est Verbo, addidit quia divinitas et humanitas ad unitatem concurrerint.

Hæret. Nos prædictum dogma non colimus: hoc est enim quod dicitur Origenis de præexistentia, quod et sancti Patres nostri et archiepiscopi Alexandriæ sub anathemate damnaverunt, maxime sanctus Theophilus, quem et sanctissimus Cyrillus in omni orthodoxa confessione secutus est. Superflue igitur ea quæ a nobis non coluntur dogmata dissolvisti. Oportet autem, eo quod semel ita elegeris ut accusas nostrum dogma, et in contraria parte stes, ad rem pertinentia loqui.

Rust. Quia inter vos nonnullos habetis talia sentientes, et consequens est vestro dogmati ut ista dicatis, sicut postea ostendetur; idcirco hæc dicere sum coactus: quoniam vero tu non vindicas talia, convertar ad reliqua. Quia igitur non præexistunt corporibus hominum animæ ipsorum, claret quia propter invicem creantur a Deo: anima quidem sicut ad gubernandum corpus secundum naturam, corpus vero, sicut sine quo impossibile est tales illius operationes impleri. Ideo enim individua anima individuum utitur corpore, et non alia anima alterius corporis gubernatrix est naturaliter, sed proprii

unaquæque, ad hoc namque etiam subsistit. At vero Deus Verbum, non ad incarnandum et inhumanandum substituit, sed sempiternus est: neque ergo humanitas ad hoc ut ita uniretur substituit, sed alteram habet subsistendi causam; nec humanitatem dico solummodo individuum quæ Verbo unita est, sed communem. Vides igitur longe impar unionis exemplum.

Hæret. Etsi discrepat Dei Verbi et animæ exemplum (quia Deus non tantum præexistit animæ, sed et infinitè præexistit homini, et quia ipse, et totius naturæ et suæ humanitatis creator est), et nec solum movet propriam humanitatem, et universa quæ vult, et quemadmodum vult; non tamen humanitatis, a carne: sicut enim ad hoc facta est humana caro, ut a rationali, id est humana, anima gubernata, utilis sit ad animæ operationes expensas quæ aliter impleri non queunt: sic Dei Verbi humanitas, ut dum moveretur ab eo, ejus operationes expleret. Similiter igitur per unionem Verbi et ejus humanitatis una natura est.

Rust. Nullo modo hoc, sed magis e contrario verum est. Si enim ex majore horum quæ dicta sunt dissimile atque inconveniens est exemplum, ex minore vero simile atque non discrepans, multo amplius Dei Verbi et humanitatis non est una natura, quam sit. Igitur cum nequeat esse et non esse una solæque natura, restat ut propter exempli similitudinem sit utique bene una persona: propter id vero quod longe amplius discrepat, non una natura. Si igitur non facta est una natura, constat quia permanentes duæ: non enim dicturus es e converso quod Dei ad humanitatem non una natura sit, humanitatis vero ad Deum una natura sit: non solum quia nihil differt circa rem, sed et quia continuo respondebo: Ergo Verbi et humanitatis duæ naturæ sunt, etsi humanitatis et Verbi non duæ, sed una; incongruum vero non a mea oriatur propositione, sed vestra.

Hæret. Hoc nemo, ut arbitror, eorum qui habent animam confiteri refutat; quia si una natura est carnis et Verbi, Verbi et carnis una natura est, etsi duæ: idem namque est, quotieslibet quis convertat verbositatem sermonis. Illud vero magis interrogo; si tua ratio vera est, cur non potius una natura et non una magis Christi persona sit, quam una quidem persona, non una vero natura? Quomodo aut Christus unus circa hominis sit exemplum, dum longe amplius discrepet quam concordet? oportet enim multo magis unum non esse, quam esse unum Christum et Filium Dominum.

Rust. Si quidem principaliter secundum ipsum inhumanata esset divina natura, quæ sanctæ utique Trinitati communis est, omnium trium sui-set incarnatio personarum: quæ enim communis naturæ sunt, principaliter et secundum se, communia sunt sanctæ Trinitati. Quoniam vero non per se, sed per unam est incarnata personam, Deus enim Verbum, Dei Filius, incarnatus est solus, qui est illius naturæ una persona: idcirco unita ei caro rationalis absque ulla

meditatione, una cum eo persona et unus est Filius, et Christus unus et Dominus. Unam siquidem esse personam, et unum Filium, non totius Trinitatis est proprium, sed unius soliusque personæ. Incarnata vero dicitur Verbi natura per Verbum, et secundum quod Verbi est, non ipsum Verbum potius per naturam et secundum quod est ipsa natura; ne et incarnatio, et nativitas, et passio totius sit Trinitatis. Similiter ergo prædicta ad unum pertinet Filium, unum Christum; distantia vero non ad plures Christos aut Filios, sed ad duas naturas. Ideo circumduxit totum, quia ad distantiam pertinent exemplorum carnis et animæ; non ad quod interrogatum est, cur in Christo non persona potius quam natura diversæ sint.

Hæret. Non mihi sufficit ad credendum, quia hæc exempli differentia sufficiat ad probandum quod non una sed duæ naturæ sint Domini Christi. Si igitur habes alias, quæ sicut dicas.

Rust. Multæ sunt aliæ: quarum prima, quia Verbum a consubstantialibus, non natura, neque substantia, sed sola persona discretus est: unusquisque autem nostrum, præter communem, habet et propriam substantiam individuum et naturam: idcirco enim et multi homines nominantur. Rursus anima compatitur corpori, Deus autem Verbum nequaquam; anima nullatenus foris a corpore suo habet operationis principium, Deus autem Verbum et in humanitate existens, in cælo et ubique consueta operatione implevit, licet quasdam et inestimabiles etiam per corpus. Quid enim differebat ad operationes ejus quæ sunt ab initio, utrum non haberet an haberet humanitatem, dum per humanitatem non plueret, non tonaret, non astra moveret, et, si licet simpliciter dicere, nihil amplius per eam sit operatus, nisi sola quæ noviter propter nostram sunt facta salvationem, pro qua et inhumanatus est? Harum quasi parva sint hæc, et non illi quoque sociasse vel majora vel æqua, sic tibi minus videntur idonea.

Rust. Non ad hoc præfata posuimus, sed ad illud, quia alia est libertas deitatis, in carne et extra; et alia necessitas animæ, quæ obligata in corpore, secundum hoc habet eodem modo movendi simplicis corporis potestatem. Verum et hæc (donando) adjecta sint, cum naturæ ac personarum Trinitatis ratio peracta sufficiat.

Hæret. Una est Christi subsistentia: an non una, sed potius duæ?

Rust. Et hoc fraudulenter interrogas. Subsistentia enim unum quidem nomen est, res vero diversæ significat, ad quas responsio una non convenit. Interdum namque personam significat, nonnunquam vero substantiam. In sancta enim synodo Ephesina utrumque monstratur. Sanctus enim Gregorius ille Nazianzenus, inter alia quæ in commentis synodicis continentur, ad testimonium quidem rectissimæ fidei, destructionem vero Nestorii dogmatum, et ista docere introducit: « Aliud quidem et aliud ex quibus Salvator: non enim est idem invisibile visibili, et intemporale subtemporali. Non alius autem et alius,

absit: utraque enim unum commixtione, Deo quidem inhumanato, homine vero deitate, vel quomolibet quis nominet; die vero aliud et aliud e converso quam in Trinitate se habet: illic enim alius et alius, ut non subsistentias confundamus, non aliud vero et aliud; unum enim tria et idem deitate. » Ecce manifestissime synodi universalis auctoritas, subsistentia pro personis in sancta Trinitate suscipit atque laudavit. Sanctus vero Cyrillus Alexandria archiepiscopus, in tertia ad Nestorium epistola, unionem quæ est secundum subsistentiam in Christo asserens factam, rursus eas quæ de ipso sunt voces non dividendas duabus subsistentiis, neque vero personis, præcepit; prius quidem dicens sic: « Eas vero quæ in Evangelio sunt Salvatoris nostri voces, nec duabus subsistentiis, neque vero personis partimur. » Postea vero: « Si quis personis duabus seu subsistentiis, vel eas quæ in evangelicis et quæ in apostolicis sunt conscriptæ voces imperit, vel eas quæ super Christo a sanctis dicuntur, aut ab ipso desemetipso. » Et reliqua. Superius vero: « Si quis super uno Christo dividit subsistentias post unionem, sola conjungens eas conjunctione quæ est secundum dignitatem, vel auctoritatem seu potentiam, et non magis conjungit illas secundum unionem naturalem, anathema sit. » Dicens igitur abominabile esse dividere super uno Christo subsistentias, et hoc post unionem; similiter vero accusans qui eas conjungunt secundum hoc vel illud, et non potius secundum istud; ostendit quia oportet eas conjungere secundum hoc. Non ergo conjungendæ sunt in Christo subsistentiæ secundum solam dignitatem vel similia, sed potius conjungendæ sunt in Christo subsistentiæ secundum unionem naturalem.

Hæret. Ego arbitror quia magis ex duabus naturis simul et subsistentiis, tanquam ex duabus personis, dixit in Domino Christo unionem: non enim tam vicine hoc ipsius subsistentiæ nomen tam diversum assumpsit, et maxime, inquam, post unionem: tanquam si ante unionem duas diceret naturas atque personas, post unionem vero unam.

Rust. Nullo modo verum est: prædemonstravimus enim quia non ex duabus personis Dominum dicat. Si enim hoc dicere voluisset, sicut dicens ex duabus naturis factum Dominum non recusat confiteri quod Deus Verbum nostram naturam sibi univerit, sic non habuit recusare fateri quod hominis personam sibi metipso unierit. Nunc vero hoc quidem approbat; illud vero accusat, dicens in epistola ad Nestorium secunda, sic: « Juvat vero nullo modo rectam fidei rationem si sic habeatur, vel certe si personarum unionem diffament aliqui: non enim dixit Scriptura, quod Verbum hominis unierit sibi metipso personam, sed quod factus sit caro. » Ecce claret aut sicut ipsum ponit, aut sicut omnimodo consequens dicere unionem personarum, et dicere quia Verbum hominis personam sibi metipso unierit, et hoc tanquam contrarium divinæ Scripturæ infamans e contrario posuit, quia factus est caro: hoc pene clamans, quoniam qui in Christo unionem per-

sonarum dicit, eiecit illud a sancta Scriptura dictum, A quod *Verbum caro factum est* (Joan. 1, 14). Paulo superius vero ostendit, dicens : « Duarum enim naturarum unio facta est ; propter quod, unam Christum, unum Filium, unum Dominum constemur : clarissime igitur subsistentiæ nomen, nonnunquam personam, interdum vero naturam significat : non enim, sicut inquis, semper et personam significat et naturam. » Et rursus ubi jubet non disperitri voces quæ de Christo dicuntur, duabus personis sive subsistentiis, subsistentiæ nomine atque personæ simpliciter atque indifferenter est usus, in tantum qui postea ipse divisit voces, super duabus naturis inquiring : « Evangelicæ vero et apostolicæ de Domino voces, scimus, Deiloquos viros, quasdam quidem communicantibus sicut super una persona, quasdam vero dividentes, sicut super duabus naturis. » Et post aliqua : « Glorificavimus omnium Salvatorem Dominum, quoniam Scripturis divinitus inspiratis et traditioni sanctorum Patrum nostrorum convenientem habent fidem, tam quæ apud nos, quam quæ apud vos sunt Ecclesiæ : hæc vero continue per ordinem supra sunt posita. » Ecce, divinas Scripturas et Patres sic prædicare confessus est, quoniam oportet distribui voces duabus naturis. Quia ergo non dicit sibi metipsi contraria, constat, quoniam naturis quidem distribuendæ sunt voces, nequaquam vero personis, id est subsistentiis. Commune igitur diversarum id nomen est rerum, et interdum personam significat, nonnunquam vero naturam. Unam igitur subsistentiam dicimus Domini Christi, subsistens est enim persona ejus : non vero abominamur et duas dicere, quando et pro naturarum nomine hoc quis assumere vult sub omni cautela ; subsistunt enim duæ naturæ.

Hæret. Sed ecce Chalcedonensis synodus, quam veneramini, unam subsistentiam dicit Domini Christi. At vero beatissimus Cyrillus ex duabus subsistentiis unam dicit, et dicebas (quin potius demonstrare voluisti superius) quod non dicat ex duabus personis : ex duabus igitur naturis dicit Dominum Christum. Quoniam vero et mox unam ejus subsistentiam dicit præfatus Pater, unam igitur naturam novit Domini Christi. Sicut enim non recusas, duabus naturis dictum et ex duabus subsistentiis, sic negare non poteris quia in una natura dicat, quando in subsistentia unitionem prædi at factam. Non enim vel alterius Patris, vel in diversis opusculis sub eo dicta profervimus nunc, sed et ipsa epistola et non longe utrumque ab invicem ibidem quoque ostenditur, et quando audimus eum dicentem convenisse naturas secundum unitionem naturalem, et non personalem, quia non modo una persona, sed et una ex duabus natura.

Rust. Ea quidem quæ dicta sunt, ad solutionem horum quæ sunt dicta sufficiunt ; sicut enim ostendimus in eadem synodo dictum quia subsistentia interdum quidem personam, nonnunquam vero naturam significat, sic una eademque epistola contigit uno nomine res dici diversas : maxime, quia etsi in

una epistola, verumtamen in diversis capitulis dictum est. Insuper quia aliter et aliter subsistentiæ nomen usus sit, nec tu poteris denegare : si enim semel acquiescis quia non ex duabus personis dixerit, quando ex duabus subsistentiis dixit, dicis vero quia unam personam et unam subsistentiam pro una natura factam per unitionem dixerit ; constat quod aliter atque aliter hoc nomine usus sit : hic quidem ex illis dicens subsistentiis quæ non etiam personæ s'nt, sed naturæ tantummodo ; illic vero illam subsistentiam quæ secundum te quoque persona est. Quod igitur (me dicente) ut falsum reprehenderas hoc, et tu, etsi diverso nomine, es confessus. Clarè igitur quia etsi vicine, aliter tamen et aliter usus es nomine. Quia vero nec subsistentiam unam pro una natura dixerit, B inferius ostendemus.

Hæret. Si non sic intellexit, quia per unitionem una natura facta sit ex duabus, quare inquit, sicut supra jam dixi, « secundum unitionem naturalem ? »

Rust. Ad refellendum eos qui dicunt quia nostræ naturæ non ipsa divina Verbi natura unita sit, sed velut accidens aliquod Verbi tantummodo, ut dignitas, ut auctoritas, ut potestas. Prætermittens enim quoniam non conjungendæ sint subsistentiæ, secundum dignitatem, vel auctoritatem, vel potestatem, solum tunc intulit, sed secundum unitionem naturalem, id est ipsarum naturarum ; tanquam si quis dicat, chorus angelicus, id est chorus angelorum. Nec non et ob hoc, quia non persona est unita personæ, sed Deus Verbum nostram naturam sibi metipsi unire dignatus est, non vero nostram personam ; ne non vera, neque in unam personam, neque in unum facta ponatur unio. Ipse vero sanctissimus Cyrillus in expositione horum capitulorum prima, naturalem unitionem semetipsum dixisse ait, pro vera unitione ; et testimonium profert Apostoli ad hujus rei comprobationem, dicens : *Et eratis natura filii iræ, sicut et cæteri* (Ephes. 2, 3). Et addit, « quia sicut ille, natura filios iræ, pro eo ut diceret, *vere filios iræ*, dixit, sic ego unitionem naturalem pro vera posui. » Si ergo naturalem unitionem, tanquam in unam naturam colligentem ea quæ unita sunt, in hoc loco acceperimus, necesse est etiam illic iram quandam subsistere secundum naturam, cujus secundum naturam malæ sint proles, circa impiissimum Manichæum. Insuper si hoc demonstrare Cyrillus voluisset, quia una facta esset natura, consequens erat ut in expositione hoc clarius diceret, et contra eos qui hoc accusabant adjiceret, dicens : « Verum est : hoc dixi, et bene dixi, una est enim per unitionem facta natura. » Cur igitur naturalem unitionem veræ unitionis nomine permutavit ? Nemo enim semetipsum exponens et cupiens dilucidare quod dixerit, pro maxime proprio nomine incertine nomen ponit. Veram namque unitionem et nos dicimus et vos ; naturalem vero vos tanquam pro vobis solummodo sapitis. Si igitur quod dicitis dicere voluisset, et multo facilius id ille dicere potuisset, et verbum proprium simul et clarius non mutaret.

Hæret. Infirmiores erant ad quos sermo ferebat, id

est Orientales; et propterea sermonem sic coaptavit, in tantum, quia, etsi alio nomine, idem tamen indixit tanquam si diceret: quia qui dicit veram unitiorem, naturalem dicit; et qui negat naturalem, refutat et veram. Cessit autem de sermonis integritate, propter eos qui nondum poterant capere: si enim verax unitio, et non naturalis, hoc magis ostende.

Rust. Non est opus exemplo, dum ipsa res nobis hoc quod quaeritur solvat: quia enim vel aliam, vel aliter dicitis vos unitiorem quam nos, vos ipsi fatemini; quia vero in unam personam, in unum Christum, in unum Filium, unum Dominum, unam substantiam dicimus factam unitiorem; hanc vero veram esse quam credimus manifestum est. Sanctus vero Cyrillus nomen veræ unitiõnis dicens et naturalis, permittens, ut dicitis, propter infirmos, nequaquam dispensativè in tantam impietatem caderet, ut ex apostólico testimonio probare tentaret, quod ira secundum substantiam subsisteret; cujus filii essent illi qui nequaquam sunt, quod vestram propositionem sequi monstravimus. Si enim hic naturalis unitas ab eò dicta est in unam naturam; et illic *ira filii* secundum naturam filii dicti essent *ira*, et ejusdem cujus et *ira* naturæ. Dicit enim prædictus Pater in expositione tertii capituli sic: « Si vero dicamus naturalem unitiorem, veram dicimus, dum consueta sit divinitus inspirata Scriptura sic uti hoc sermone: scribit namque alicubi quibusdam sacratissimus Paulus: *Et eramus na ira filii ira sicut et carni* ». EA nequaquam quis dicat subsistere secundum naturam iram divinam, ita ut etiam germina ejus intelligantur illi qui peccant; alioqui in omnibus utique modis erimus consentientes iis qui Manichæorum vesania languent; sed id quod dixi, *natura*, ostendit id quod est secundum veritatem. Omnes igitur contra nos calumnias vestras, quinimo contra sanctum Cyrillum, hic sermo subvertit.

Hæret. Utrum communes duas naturas Christi dicitis esse, an ut individuas sicut individuas dicitis, omni necessitate consequitur vos duas quoque subsistentias dicere? Omnis enim substantia et individua natura subsistentia est; si vero ut generales, sive universales, vel certe communes naturas dicitis, nunquam pauciores personæ sunt harum. Erunt igitur et duæ personæ, seu amplius, Domini Christi.

Rust. Et hic ad interrogationem quidem non necessaria posita sunt; ad conclusionem vero æquivocatio posita, quæ jam sæpe est deprehensa. Duas enim Domini Christi naturas dicentes, nec communes dicimus utrasque, neque individuas duas, sed divinam quidem communem, humanam vero individuan. Nec duas vero subsistentias dicimus absolute Domini, sed unam subsistentiam dicimus, ut revera unam subsistentem vere personam. Duas vero eum interpretatione dicere non abominamur, quoties pro natura ponitur is sermo.

Hæret. Omnis natura individua persona est: si igitur humana Christi natura individua est, erit igitur

A non insubsistens Verbum, duæ vero naturæ; duæ igitur personæ Christi.

Rust. Multæ individua sunt naturæ, quæ non sunt etiam personæ, sicut inanimatorum et irrationabilium. Nam et homo dum constet ex anima et corpore, non tamen ex duabus dicitur esse personis, quam [Leg. quem] confessum est ex duabus individuis constare naturis. Si enim homo ex duabus personis est, erit Christus ex tribus, et Trinitas ex quinque personis: verumtamen et arbores, et surculos, et herbas, et lapides, et alia inanimata individuas quidem solennis vocare naturas, non vero et personas.

Hæret. Multa quidem de hoc dicere est, etsi non apte ad id quod propositum est. Ego vero cetera præteriens, propositionem defuio sic: Omnis individua et rationalis natura persona est: dum enim tres existant confessæ rationales naturæ, id est Dei, et militiarum coelestium, et hominis, in iis unaquæque individua natura persona est. Quia igitur vos, super Christo, duas dicitis rationales naturas, duas etiam personas inevitabiliter introfertis: superflue igitur Nestorii anathematizatis nomen, cujus dogma defenditis; au', ut levius dicam, ejus error vestrum dogma necessaria ratione comitatur.

Rust. Si rationalis apte dicitur Deus, in'erim non quaeramus; sed illud magis affirmo, quia in Deo individua (dico vero singularis), id est non communis, sed unius et solius personæ natura est: sola enim in Deo communis natura est trium personarum: illic vero nec sic defuitur persona, non enim illic persona est individua natura, neque communis, sed individuum naturæ communis.

Hæret. Ergo, ut dicitis, magis duæ personæ sunt in Domino Christo: unicuique siquidem, secundum vocem, naturæ propria personæ ratio convenit: Deus enim Verbum individuum est divinæ naturæ, humanitas vero naturæ rationalis individua; hæc vero, duæ naturæ: duæ igitur et personæ. Nec enim potes dicere quia non quæ æquivoce, sed quæ univoce dicuntur, connumerantur, qui communem Trinitatis naturam individua humanitati connumerans, etiam ob hoc duas naturas fateris.

Rust. Etsi in reliquis rationalibus creaturis substantia individua persona est, sed non in Domino Christo: non enim quia eum ex duabus perfectis naturis esse constemini, ob hoc ex duabus, secundum vos, erit personis: alioquin jam non erit incongruum dicere, Verbum hominis sibi unisse personam, quod in Epheso exclusum est communi sententia. Quia vere id olim est demonstratum, addam etiam illud, quia communiter quidem nobis confessum est, quod diversæ quidem quæ ad unitatem veram concurrerunt naturæ, non tamen etiam quia diversæ quæ ad unitatem veram convenere personæ. Si enim vos quoque suscipitis sancti Cyrilli epistolam cui synodus Ephesina subscripsit, hoc refutare nequaquam potestis.

^a Sic paulo ante citatur hic locus, ut habet Vulg. Deest. *sicut* in editis.

Hæret. Et ubi hoc aliquando sanctus vir ille conscripserit, unquam probare non poteris.

Rust. Ipsa illius sanctissimi verba satisfaciunt. Testimonium ex secunda epistola ad Nestorium S. Cyrilli: « Carnem animatam anima rationali uniens Verbum sibimetipsi secundum subsistentiam, ineffabiliter atque inintelligibiliter factus est homo, et vocatus est filius hominis non secundum solam voluntatem vel benignitatem, sed neque velut in assumptione solius personæ: et quia diversæ quidem, quæ ad unitatem veram conductæ naturæ, unus vero ab ambobus Christus et filius; non tanquam naturarum differentia interempta propter unionem, perficientibusque potius vobis unum Dominum et Christum et Filium deitate et humanitate per ineffabilem unionem et inenarrabilem concursum. » Igitur etsi super aliis natura rationalis individua persona est, in Christo vero hæc regula nullatenus vera est.

Hæret. Irrationabile mihi nimis videtur esse quod dicitur, quia in omnibus quidem verum est, in Christo vero hæc regula nequaquam vera est. Si enim similiter nobis participatus est sanguine et carne, et per omnia nobis assimilatus est absque peccato, cur in eo solo non verum sit quod in omnibus verum est?

Rust. Si quidem hoc solum inæstimabile atque insuetum esset in Christo, equidem neque tunc te diffidere hujusce miraculis oportere convenerat. Si vero et multa, imo universa, in illo inæstimabilia, hoc magis esse irrationabile vel tarde jam respice; quia cum tanta miranda atque inæstimabilia fide percipias, ad unum horum dubius es. Quis enim, die mihi, præter hunc alius talis ut hic? Ideo iste non secundum consuetudinis legem factus est: quoniam nemo a semetipso factus est sicut iste, sed novo modo, nova unionem, nova et singulari atque irregulari lege factus est. Nunquam siquidem, neque homo, neque angelus, neque quis ex superiorum rationalium Deus erat, nec erit, in unam Deo illi qui consubstantialis est Patri personam unitus, nullus ex alia natura; unus cum Verbo et Deo Christus est factus; neque quisquam unus Dominus, nec unus unigenitus Dei, sicut in hoc credimus factum: duarum namque perfectissimarum rationalium naturarum nunquam secundum veritatem facta est una persona, sicut in Domino Christo est factum. Amplius vero adhuc dicam, quia neque inter ipsas creaturarum substantias unquam tale aliquid factum est, ut unirentur in unitate personæ: non igitur aliorum rationalium regala supponitur ipse Dominus; non enim cæterorum factus est lege. Sicut igitur Nestorii syllogismus, qui potius paralogismus, id est falsas collectiones; ita et aliorum qui similititer consueta et inæstimabilia in non æstimabilibus, et mirabilibus et mentem supereminentibus quærent, abominamur: ex talibus enim non potest colligi quod idem sit Deus perfectus et homo perfectus. Sic credentes omnia regenti et omnipotenti Deo, vobis quoque resistimus, qui dum vultis comparationibus et exemplis et legibus rego-

lisque subicere unionem super cuncta fulgentem, jam non eam creditis singularem.

Hæret. Ego homo sum; rationabiliter persuaderi desidero, rationalem me creavit Deus.

Rust. Recole, quæso, et participem te esse illius divini baptismatis; recole de illo mysterio esse sermonem, cui nunquam æquum quid vel simile contigit: quia hoc ipse in semetipso universorum Dominus fecit; sicut per prophetas ipse dixerat, inquit: *Faciam novum in semina quod omnes mirabimini* (Jer. xxx, 22). Verum quia valde me cogis verbo iuire quæ superexsiliunt animam, prius a Deo veniam petens, ut possum, aggrediar disquirere imperscrutabilem rem. Dico autem quoniam si fides accommodanda est exemplis, omnia quidem sine exceptione habet nostræ naturæ Christus, non omnia vero humanæ personæ: videmus enim unamquamque hujusmodi substantiarum omne quod suum est esse in semetipsa habentem, præter cæteras alias sequestratam. Nec enim mea anima alterius corpus per semetipsam vel prime gubernat, etiamsi secundum accidens, velut filios aut servos dicimur gubernare. At vero Deus illam humanam naturam nunquam sua præsentia atque gubernatione depositam reliquit, tanquam si dicat aliquis effrenate libero arbitrio abuti, sed et ob hoc eam creavit, non ut suæ [F. leg. sua], sed ut ejus esset; et super semetipso eam fundavit, tanquam super hanc inquamdam vel fundamentum, ut vera dicam, et per eam perficeret propositam suæ immensæ largitati pulcherrimam dispensationem. Igitur si omnis individua natura persona est: sed illa omnis quæ non ad hoc creatur, ut alteri inseparabiliter unita permaneat. Nam et humanum corpus non est alterius personæ ab anima sua; alioquin, ut jam dixi, erit Christus ex tribus personis, et ex quinque Trinitas sancta.

Hæret. Prius oportet me ea quæ ante dixisti recipere, si tute ad reliqua pervenire contendis. Miror namque quomodo dicitis quia inhumanatio Domini caret exemplo, dum multi Patrum exemplorum comparationibus hanc assimilant; nec non et ipsa sancta et universalis synodus Ephesina, in mysterii explanationem, hominis utatur exemplo, et hoc ex lectionibus antiquorum perdoceat: quia sicut ex anima et corpore una est hominis natura, sic ex divinitate et humanitate una est Christi Domini natura, sic aliquatenus inquit: « Naturæ quidem duæ, Deus et homo, quia et anima et corpus: Filii vero non duo neque Dii; neque enim hic duo homines, etsi sic Paulus quod iustus est hominis et quod foris est appellavit (II Cor. iv, 16); et si oportet breviter dicere, aliud quidem et aliud, ea ex quibus Christus. » Si igitur hoc sanctissimi Patres rationalis animæ et humani corporis exemplum suscipiunt ad Domini inhumanationem, sic unitas dicentes in Christo naturas, sicut in unam naturam hominis animam sumunt et corpus, quomodo nos hoc super inhumanationem sapere prohibetis, extra exemplum dicentes esse unionem, cujus tanti ac tales Patres similitudinem præferunt?

Rust. Ergo in nullo dissonare dicitis eam quæ in Christo celebrata est unitionem ab ea unitione quæ incessanter fit in universo mundo, ubicunque componitur homo.

Hæret. Quomodo non differt, dum semel et solum facta sit super divinitate atque carne?

Rust. Hoc non ipsius unitionis, sed eorum tantum quæ ununtur, differentiam fecit. Si enim, sic verbi gratia deo, aut hominem et angelum, aut Deum et virtutem forsam aliquam ex rationalibus cælestium alunarum contingeret, ab iis quæ unirentur unitione non distarent. Quare alterum est, d'ferre ea ex quibus aliquid est, et alterum ipse unitionis eorum modus.

Hæret. Et aliquid distat unio, effectus tamen minime, in unam siquidem personam convenerunt.

Rust. Sed nos nunc ab unitione argumentamur ad effectum; et quoniam communiter Christi confitemur unam solamque personam, si una quoque natura sit quærimus. Sed quia omnem comparisonem aut exemplum non per omnia simile nec per cuncta dissimile poni necesse est, cum multis modis circa hominis consideremus exemplum: ex duabus enim naturis, non modo unus homo, una persona, una substantia, sed et una species, unum animal, et una substantia vel natura, ex iis ipsis apparet quia a sanctis Patribus, non ut unius naturæ sive substantiæ significativum super Domino sumitur, quia hoc exemplum suscipiunt. Si vero non modo una persona, et una substantia, et unus idemque est, sed et una species, substantia, et natura, et simpliciter nullo modo unitorum salvus est numerus, jam non erit exemplum. Hoc autem nec verum, nec hac intentione dictum est a scriptore, sed ad demonstrandum tantummodo quia sicut illic quæ unita sunt unum eundemque hominem perfecterunt, sic et hic unum Christum, unum Filium, unum Dominum, unam personam et unam substantiam: quod est et ex ipsis considerare sermonibus. Non enim dictum est, *ex duabus quidem naturis, Deus et homo, quia et anima et corpus*; at vero naturæ jam non duæ, sed una per unitionem. Sed postquam dixit: *duæ naturæ, Deus et homo*; addidit, *Filii autem non duo*. Cur ergo pervertis ea quæ ob hoc clarescunt dicta, ut unus Filius monstraretur, et non duo Dii; neque interiorem et exteriorem, velut alterum et alterum, duos quis Christus esse putaret: sed ut, vel si quid Christi interius et quiddam exterius juxta exemplum propositum, et sicut de homine inquit Apostolus, non tamen, velut interiorem et exteriorem, duos Christos existere.

Hæret. Ego alium suspicor eorum quæ dicta sunt intellectum: quod enim dixit, *duæ naturæ, Deus et homo, quia et anima et corpus*; Filii vero non duo, neque Dii, neque enim hic duo homines, etsi sic Paulus quod interius hominis et quod exterius appellavit; tale est ac si quis dicat: Non sunt duo Christi, Deus homo, etsi sic Apostolus interiorem et exteriorem velut duos homines nuncupavit, id est, animam et corpus. Igitur hominem quem Apostolus

velut in duo partitus est, sanctæ memoriæ Gregorius unum modum omnibus nominat, ne Christo eum conferens, duos videatur Christos asserere. Quia igitur super uno eodemque homine circa Apostolum licet dicere, *interior homo et exterior*, de Christo vero non licet dicere, *is qui intus est Christus, et is qui foris est Christus*, secundum Patres sanctos qui in Ephesum convenerunt, ne duos faciamus Christos, claret quia in Christo major unitas quam quæ in homine facta sit; multo amplius igitur per unitionem una natura est Christi.

Rust. Planius audire desidero quæ a te dicta sunt nuper: obscurissima enim sunt.

Hæret. Breviter simul et plane eadem repetentur. Dixit alicubi Apostolus: *Quia quanto is qui foris est noster homo corrumpitur, tanto is qui intus est renovatur* (II Cor. iv, 16); et tanquam de alio loqueretur, eum qui intus est et eum qui foris est separavit, ut veluti duo homines putarentur, alter interior, et alter exterior. Dicit ergo Gregorius, « sic ex duabus naturis Christus, sicut ex corpore et anima homo: » non tamen licet vel sic nos dicere de Christo sicut de homine; quatenus sicut ille qui intus est, et ille qui foris est homo quodammodo duo sunt homines, sic duo sint filii: non enim circa hoc exemplum sumimus quasi ut alter sit interior Filius et alter exterior, sed circa hoc tantum, quia ex ambabus unus est Filius. Quare ex parte, et non ex toto sumpsit exemplum. Insuper non solummodo duo, sed et tres veluti videtur Apostolus homines subsignare, dicens enim: *Interior noster homo, et, exterior homo noster*, in eo quod dicit, *noster*, alium velut hominem monstrat, cujus isti sint duo; alius enim ego, et alius ille qui meus est.

Rust. Falsissime atque versutissime inquis: non enim vel Apostolus sic incongrue scripsit, vel illa universalis synodus ita desipuit, ut hanc incongruitatem velut ex persona sancti Gregorii exponeret ad demonstrationem propriæ fidei: quoniam non hoc interior et exterior homo quod simpliciter homo, sed quod non integer homo: non enim vel animus vel corpus integer homo. Omne siquidem quod negatur, adjecta negativa particula ponitur, ut patet: Anima rationalis homo non est. Ponitur homo, et id non esse dicitur. Circumscribit ergo Paulus hominis partem, dicens: *exterior homo, id est, non et interior*; at per hoc non totus homo. Rursus, *qui intus est homo*: igitur non etiam qui foris: ergo nec homo, sed aliquid hominis, neque imperfectum. Quia vero sic intellexerit Pater, non modo ex opposita e diverso incongruitate, sed et ex consequentia rationum licet ostendi. Inquit enim: « Si quis duos Filios introducit, unum quidem ex Deo Patre, secundum vero ex Maria, et non unum et eundem, et adoptione decidat quæ promissa est recte credentibus. Naturæ quidem duæ, Deus et homo, quia et anima et corpus: Filii vero non duo, neque Dii: nec enim duo homines, etsi sic Paulus, quod intus hominis et quod foris nominavit, et, si oportet breviter dicere

aliud quidem et aliud ea ex quibus Salvator. Siquidem non idem visibile invisibili, et intemporale ei quod sub tempore; non alius vero et alius, absit: ambo enim hæc, unum mixtione, Deo quidem inhumanato, homine vero deitate, vel qualitercunque quis nominet. Di. o vero, aliud et aliud, e converso quam super Trinitate se habet: illic namque alius et alius uti ne subsistentias confundamus, non aliud et aliud: unum enim tria et idem deitate. » Primum quidem, non dixit, *ex duabus naturis Christus*, sed potius, *duæ naturæ, Deus et homo*, id est Christus. Si enim de alio diceret, non adderet, *Filii vero non duo*. Nullus enim, Deus simul et homo unus Filius, nisi Christus. Nec vero dixit fuisse, sed esse duas naturas: quod enim mox adjectum est, non erat, sed est: dixit enim, quia et anima et corpus, et addidit, *Filii vero non duo, neque Dii*; et non addidit, *suat*. Et ideo non ob hoc adjecit, et hoc ipsum est, quasi ut non sint duæ naturæ: nec enim hic ideo deest, quod absit, eo quod tanquam sint duo Filii; sed proprietates locutionum est hanc particulam orationis in audientis intellectu relinquere. Si igitur duæ naturæ eunt, Deus et homo, id quod Salvator plane confessus est, quomodo tu per quasdam diabolicas versutias ejus in contrarium verba pervertis? dic mihi.

Hæret. Interim contra ea quæ dicta sunt, per ordinem te oportet, si tamen omnino aliquid habes, opponere; et tunc me interrogare, si ad hæc habeam rationes. Quid ergo apud eum vult significare, *etsi sic Paulus quod intus hominis et quod foris appellavit*?

Rust. Patienter accipe; hoc enim et facturus sum. Postquam igitur dixit, *duæ naturæ, Deus et homo, quia et anima et corpus: Filii vero non duo, nec Dii*, » addidit, *» nec enim hic duo homines.* » Non igitur duo dicendi sunt homines de uno et eodem; nocebit namque et hoc non mediocriter pietatis mysterio, si dicamus, quia Deus et duo homines, Christus; seu quia Verbum non homo factus sit, sed homines facti sunt: et est per hoc, decem millia concludere incongrua simul atque blasphemæ. Ante omnia quoniam tu duas naturas esse non dicens Domini Christi, duos homines dicis in eo, et negans duas Dei et hominis esse naturas: rursus solumque hominem, auctoritate Apostoli, duos esse homines contendis asserere, et Apostolo contraria dixisse Gregorium. Dictum vero est quod prædiximus ab Apostolo atque a Patribus: quoniam quædam quidem sunt quæ de uno et solo dicuntur, et non etiam de duobus aut pluribus; quædam vero similiter et de uno et non de solo: ut est, quando dicit Dominus de corpore suo quod templum sit, quando illud a Judæis quidem solvendum esse prædixit, a se autem resuscitandum: dicimur vero et nos, vel Filii vel sancti Spiritus esse templum. Vides igitur hoc idem, et de eodem et de non eisdem, sed de aliis et aliis dici? Si igitur aliud est de duobus loqui, vel pluribus; aliud vero de uno quidem, sed tamen similiter, et sic tanquam de duobus: illic enim verborum similitudo, non identitas rerum: non enim sine dissimilitudine est ea

A quæ de uno est, et illa quæ de pluribus ratio. Inquit ergo Gregorius, quia etsi communi et simili sermone Apostolus usus est super uno homine quasi super duobus, non tamen duo sunt homines, is qui intus est, et is qui foris. Sed et hoc ipsum non dubitate posuit, sed veluti sermone suspensio: non enim dixit quia modis omnibus hoc dicat Apostolus, sed ait: « si sic Apostolus quod intus est hominis et quod foris est appellavit. » Intendendum vero et quod ait, *appellavit*. Non enim dixit, *confirmavit*, neque, *definiit*, sed, *appellavit*. Appellatio vero similitudo sermonum est, non autem omnimodo necessarieque et inevitabiliter identitas rerum. Non igitur de duobus intellexit hominibus, etsi, ut de geminis, *appellavit*.

Hæret. Quid volumus sermone protendere? Non ait B interim lectio quia in duabus naturis, sed ex duabus: addidit enim, *aliud quidem et aliud, ex quibus Salvator*.

Rust. Interim permittite nos per ordinem quod olim quærebatur absolovere, et de hoc postea perquiremus. Prædictis igitur superaddit etiam hæc: « Et si oportet breviter dicere, aliud quidem et aliud, ea ex quibus Salvator, siquidem non idem id quod invisibile ei quod visibile, et id quod intemporale et quod subtemporale; non alius vero et alius, absit. » Et hic quod dictum fuerat repræsentat, quia ex duabus quidem substantiis, non ex duabus personis est Christus: *aliud enim et aliud naturarum magis est proprium; alius vero et alius, personarum*. Signandum vero quia non dixit, « ex alio et alio Salvator; » sed, *aliud et aliud, ea ex quibus Salvator*: ne quis vestrum suspicetur quia ex duabus quidem, sed jam non duæ naturæ: dixit enim pluraliter, *ea ex quibus est Salvator*. Si igitur ex duabus naturis Salvator, sunt vero hæc ipsa ex quibus Salvator; sunt igitur duæ naturæ: non enim potest hic dici, alia quædam dixit ea ex quibus est, præter duas naturas. Non enim possibile est ex aliis quibusdam dici Christum, nisi ex duabus naturis existentibus: existentibus vero dico, non, præexistentibus unitioni; absit, sed nunc usque manentibus. Rursus igitur sermonem repetam. Lectio hæc, duas ex quibus est Salvator, hactenus vult esse clare naturas: quomodo igitur, tu, nisi Satanas versutis, in contrarium vertere quæ bene sunt dicta conaris? Nam jam duas, inquis, esse naturas eas ex quibus D Salvator, quas et duas naturas et aliud atque aliud Patres esse dixerunt. Sicut autem dixit hic, *aliud et aliud, ea ex quibus Salvator*, prout diceret, *ex quibus est Salvator*: sic et supra, *duæ naturæ, Deus et homo*; ac si diceret, *duæ sunt naturæ Deus et homo*. Intende vero et tenori lectionis hujus, quia per singula nomina similiter currit.

Hæret. Quid ad me? dicantur ad hoc tamen solum duæ naturæ, ut ex ipsis sit; non tamen ad hoc, ut et in ipsis sit Christus, ne unus secetur in duos.

Rust. Quotiescunque sermones verteris, minime nos pigebit opponere tuis falsitatibus veritatem: turpe est enim revera et indecens, contra asserentem perversa, nos pro veritate frigidiores inventiri. Audi igitur

tur interim, et suadere adhuc amplius ex iis quæ sequuntur ita : « Hæc enim ambo, unum commixtione, Deo quidem inhumanato, homine vero deitato, vel quomodolibet quis nominet. » Vide igitur lectionem, *ambo*, nominantem; quæ tu, duo quædam dici non voles. Quis usque adeo vecors sit, imo quis demens, quis impius et sine Deo, qui, *ambo*, esse non dicat, *duo* quædam? Simul quoque inspicere quia, sicut superius diximus, simpliciter *unum* naturæ sit potius proprium quam personæ, sicut *unus* personæ potius quam naturæ: verumtamen eo quod nonnunquam et præter acribiam dicantur talia, et alterne, salvo pio intellectu; sicut Apostolus sic de uno homine, tanquam si de duobus locutus est, *ille qui intus et qui foris homo*: sic iste de duabus naturis tanquam quasi de una, non ait unum esse Christum nec unam esse personam, sed simpliciter unum; dicit enim, *ambo hæc unum commixtione*. Non autem tibi blandiaris, quasi omnino de una natura se eloqui putaverit; alioqui et ego dicam, quia et hic non sine additamento legitur *unum*, sed dicitur *unum commixtione*, id est unitione, non natura unum.

Hæret. Non mihi plura jam dicas, ecce uno te superabo sermone: ubi mihi de cætero fugies? ubi poteris verti? Non solum enim unum quid dixit, utraque; sed et addit, *commixtione*: ubi commixtio, ibi omnimodo et una ex diversis natura: una igitur ex duabus Domini Christi facta natura est.

Rust. Glorifico Deum, quia velut inventa occasione, erone venenum tuum promptissime vomisisti. Rogo vero et spero, qui [*R.* quia] quanto vulnus tuum manifestius factum est, tanto celerius curabitur. Non dixit enim sanctorum doctrina naturarum permixtionem, non dixit confusionem, non dixit fusionem: hæc namque omnia non jam servant ea quæ unita sunt. Igitur si, quod absit, confusio facta est, non jam Deus est Christus. Sed ipse exposuit quid dixerit, *commixtione*, dum superaddit, *Deo quidem inhumanato, homine vero deitato*. Non dixit, Deo quidem confuso, hominæ vero confermentato: est enim, est revera quædam commixtio salvam custodiens differentiam commixtorum. Et hoc exposuit sufficienter olim S. Cyrillus in primo tomo contra Nestorii blasphemias, sic dicens: « Nomen quidem commixtionis posuerunt etiam sanctores Patrum nonnulli. Quoniam vero revereri te dicis, ne forsitan quædam putetur refugio contigisse: quemadmodum in ordine eorum quæ invicem liquida commiserentur, liberem te ab hujusmodi pavore. Saperunt enim sic, nunquam abusi sunt vero verbo ad summam factam unitionem eorum quæ ad alterutrum convenerunt significare studentes. Convenire autem dicimus secundum unitionem indiscissibilem, et impermutabiliter habentem propria carnis Deum Verbum: invenimus vero et ipsam divine inspiratam Scripturam, non valde hoc verbum discutientem, sed potius quasi abusive ponentem atque simpliciter. Scripsit igitur sacratissimus Paulus de aliquibus: *Sed non profuit eis sermo auditus, non mixtus fide iis qui audierant* (Heb. iv, 2).

A Nunquid ergo futuri erant circa æquum modum commixti ad alterutrum, sicut ceræ vinum aquæ, et refusionem quamdam subsistentiarum, quæ est in invicem, passuri ii de quibus erat sermo; an potius uniti circa animam, secundum illud quod in Actibus sanctorum apostolorum scriptum est; quoniam multitudinis eorum qui crediderant erat cor unum et anima una (Act. iv, 32)? Sed arbitror hoc verum magis esse quam illud. Esto igitur extra pavore super iis: *causa enim nimis est mens sanctorum.* » Ecce, quod æque questum est olim Nestorio, S. Cyrillus absolvit.

Hæret. Ex synodicis ejus, si tamen revera potes, aliquid tale demonstra; quæ enim in pugna, et contentione, et contradictione, non utique circa acribiam dicta sunt: multa enim puto in talibus, et magis dispensative dicta; ea vero quæ synodi universalis sunt, firmissima omnium sunt, maxime quia oportet primum communia contemplari, et tunc propria scripta. Habeo namque et ego non pauca ex talibus proferre scriptis.

Rust. Si ad satisfaciendum tibi non sufficit circa hæc hujus Patris auctoritas; me puta ista dixisse. Nunquid Apostoli verba quibus hæc demonstrata sunt, aut sic sanam expositionem poteris non probare? Verumtamen et in iis obediam tibi: spero enim in nomine Domini, quia si tibi per omnia quæ quaesieris satisfas, omni modo etiam corrigaris. Ex synodica et unitiva epistola sanctæ memoriæ Cyrilli ad sanctæ recordationis Joannem archiepiscopum C Antiochiæ et synodum quæ sub eo est: « Eos autem qui dicunt, quia confusio aut fermentatio facta est Dei Verbi ad carnem, dignetur tua religiositas condemnare; credibile namque est quosdam et hæc jactitare de me, tanquam si hoc vel sapuerim vel dixerim. Ego autem tantum alienus sum a sententia hujusmodi, ut et insanire putem eos qui quolibet modo illud suspicati sunt, quod momenti obumbratio circa illam divinam Verbi naturam contingere possit. Manet etenim quod est semper, et mutatum non est; sed non unquam mutabitur, aut etiam permutationis erit susceptibile: impassibile vero ad hæc illud Dei Verbum constitemur universi. »

Hæret. Et vos non impiam mixtionem, dicimus, quam hic doctor iste accusat, sed piam, quam in verbis S. Gregorii, cum tota universali Ephesina synodo hic ipse sanctissimus Cyrillus accepit. Hæc vero pia mixtio unam naturam Christi effectit.

Rust. Licet sufficiant quæ dicta sunt, tamen propter pertinaciam tuam, ut scias quia non talis est hujus lectionis intentio, cætera perscrutemur, quæ sic se habent: « Utraque enim unum commixtione, Deo quidem inhumanato, homine vero deitato, vel quolibet modo quis nominet. Dico autem aliud et aliud e converso quam in Trinitate se habet: nam illic quidem alius et alius, ut subsistentias non confundamus; non aliud vero et aliud, substantiam ne separemus: unum namque hæc tria, et idem Deitate. » Clare in talibus verbis omnem veram commi-

nuit hæresim, monstrans quia aliud in Christo quidem convenit, in Trinitate vero tota jam minime, sed potius alius et alius. Vides igitur, et duas naturas et aliud et aliud dici de uno eodem Domino Christo; alius vero et alius, ubi personæ sunt tres: non quia Christus quarta persona sit, dum certe sine ipso non jam tres, sed duæ personæ sint seu subsistentiæ; sed quia sicuti in commune sanctæ Trinitatis differentia, et numerus subsistentiarum et non naturarum est, sic in Christo qui coadimplet Trinitatem, naturarum, non personarum est tam differentia quam etiam numerus. Si enim hic e converso quam in Trinitate, quid aliud signat istud, *e converso*, nisi quia sicut ibi non una persona, ne substantias confundamus, sic hic non una natura, ut non confundamus naturas? Ex iudicio igitur sanctæ et universalis synodi, confusionem modis omnibus introducunt qui unam dicunt naturam Domini Christi ex divinitate ac humanitate factam.

Hæret. Duas naturas, et, aliud et aliud, ex quibus *Salva'or*, dixit: non, in quibus *Salvator*: vos autem, sicut synodus Chalcedonensis, non ex duabus, sed in duabus esse dicitis.

Rust. Non dixit, fuisse, sed esse duas naturas: non solum propter illa quæ olim dicta sunt, sed et propter quod nunc dictum est: non enim dixit, sic se habuisse in Christo, sed quod sic se usque nunc habeat: Inquit enim, *et e converso quam se in Trinitate habet*, id est usque ad præsens; et nec dixit, *illuc quidem*, sic se habuit *e converso*: in Trinitate vero sic se ha'et; sed communiter addit, *habet*, postquam dixerat, *e converso*. Sicut igitur nunc usque illic subsistentiarum discretio, sic et hic naturarum. Eorum enim quæ fuerunt et non jam sunt, ad ea quæ semper sic sunt, quomodo secundum aliud et aliud, et alius et alius erit alter *e converso*. Si vero et hoc tibi difficile est, ex superioribus jam monstratum est quia *duæ naturæ Deus et homo*, sic posuit tanquam si diceret, *duæ naturæ sunt, Deus et homo*.

Hæret. Et usque nunc duas naturas esse dicimus, sed ad hoc ut ex eis sit, non ad hoc ut in eis: hoc enim dicere est dividere in duo.

Rust. Dic igitur, quæ sunt istæ duæ? Certe manifestum est quia divinitas ejus et humanitas ejusdem. Si ergo in Deitate et humanitate, in duabus Christus: nam si non igitur, naturis^a est Christus, hoc est, non est igitur ex duabus naturis, quod absit, qui ex Deitate et humanitate est; aut, quod absit, ex altera Deitate et humanitate præter duas naturas, aut non ex Deitate atque humanitate.

Hæret. Et unde mihi ostendere potes quia Christus in divinitate atque humanitate sit?

Rust. Interim, quia non tantum fuisse quondam solum, sed nunc esse quæque naturas dixit, demonstrat et illud, quia dicit, *ambo enim unum commixtionem*. Idem vero est dicere, *hæc ambo*, et *hæc duo*. Sicut igitur quando dicit hoc unum, non fuisse solum, sed etiam nunc esse intelligimus; sic et quando ambo hæc

non fuisse solum, sed etiam esse intelligimus: si enim jam, non hæc ambo, igitur jam non hoc unum. Quare, quod absit, non jam dicitur unus Christus, nec una ejus, secundum te, esse persona; nec non etiam ipse articulus hæc, pluraliter dictus, non naturam, sed naturas esse significat; ambo vero illa dum unum esse, sub uno vero omnia dicta sunt, sicut ostendit dictorum lectio.

Hæret. Non multa mihi, sed illud, ut dixi, proba, quia in his sit Christus.

Rust. Et hoc tibi ex synodicis similiter lectionibus comprobabo.

Hæret. Prius, quæ sunt residua testimonii sancti Gregorii perquiramus, clare, ut arbitror, unam Domini Christi substantiam declarantia.

Rust. Servetur tibi absque præjudicio et iste sermo: nunc vero interim, dum adhuc quæ dicta sunt memoriter retinemus, accipe synodicam lectionem, quia Christus in divinitate atque humanitate sit. *Testimonium synodicum Ambrosii sanctissimi Mediolanensis episcopi.*

« Sileant igitur inanes de sermonibus quæstiones, quia *regnum Dei*, sicut scriptum est, *non in persuasione humani verbi est, sed in ostensione virtutis* (I Cor. II, 4). Servemus differentiam divinitatis et carnis. Unus in utroque loquitur Dei Filius, quia in eodem utraque natura est; et, si idem loquitur, non uno tamen semper loquitur modo. Intende in eo, nunc quidem gloriam Dei, nunc vero hominis passiones; quoniam ut Deus, docet et divina, quia Verbum est; ut vero homo, loquitur humana, quia in mea substantia loquebatur. *Audisti*, custodiamus differentiam divinitatis et carnis. Unus in utroque loquitur Dei Filius, quia in eodem utraque natura est. » Intende, quæso, in utroque esse eorum quæ dicta sunt, Dominum Christum, id est, Deitate et humanitate; quorum et differentiam dixit oportere servari. Et addit, *quia in eodem utraque natura est*. Quid igitur vult id quod ait, *quia*, nisi ac si dicat, propter hoc in his est, quia in eo sunt hæc? Si enim Christo [*forte*, in Christo] duæ naturæ, et in duabus naturis est Christus. Propter hoc nec uno semper loquitur modo idem ipse, quia non una natura, sed aliquando quidem tanquam Deus est, aliquando vero ut homo, *quia in mea substantia loquebatur*, id est, quivis [*forte* inquit], qui in mea erat substantia, loquebatur: ipsa vero temporis differentia, et Dei gloriam atque hominis passionem et naturarum distinctionem pariter representat, dum dicit, *nunc quidem hoc, nunc vero illud*.

Hæret. Tu ista dicis: nam synodus non ait quod in utraque natura sit Christus, sed quod ipse quidem in utroque loquitur: in ipso autem utraque natura est; et non dixit *duæ*, sed *utraque*: quod vero utrumque, non continuo, duo.

Rust. Quousque, o tu homo, Deo discredis, qui per sanctos locutus est Patres, et impudentiæ non parcens, desperationis cæcitate etiam communes con-

^a An, ex naturis?

ceptiones mentis evertis? Quis dixit, quis audivit unquam hominum, utrumque non esse duas? Convinco vero te a tua ipsius conscientia. Die igitur anathema ei qui non credit, quod Christus in utraque natura et in Christo utraque natura est, ut credamus tibi vel hoc, quia ex bona conscientia loqueris. Quid est ergo, quod occasiones et varietates verborum quæris? Die anathema, et tunc tanquam nescientem te rationabiliter suadebimus. Quia vero dixisti, quia in utroque loquitur, et quia in mea substantia loquebatur; non dixit, quia in hoc sive in illo sit, sed quia in utroque loquitur, unus qui in utroque est loquitur: sic hoc positum est in tantum, ut sequatur Filius Dei. Reddito vero verborum ordine, facilis est intellectus, tanquam si diceret, qui in utraque natura est Dei Filius, et addidit, loquitur. Verumtamen idem rursus designat illud incongruum quod tua verba consequitur: si enim non est in utroque, loquitur igitur ubi non est. Quinetiam si non ille est in utraque natura, est vero in eo utraque natura; non est ille Deus filius in iis quæ sunt in eo. Et de nonnullis quidem talis ratio verax est: ego enim sum in hoc mundo et in hoc loco, sed non etiam vel mundus vel locus in me, de his autem quæ ad substantiam pertinent, necessarie conversio fit. Etenim, si Filius in divina substantia, et in Filio ergo divina substantia; et si humanitatis natura in ipso est, et ille in ipsa natura est; et si duæ sunt in ipso naturæ, et ille in duabus naturis est.

Hæret. Ego timeo idem velut in confessionem fidei dicere quod quilibet dicere possit dividens atque se-
C jungens: divisio enim in duo, vel in tria, aut certe plura ultra fieri dicitur; et ideo non dico, in duabus.

Rust. Similitudo sermonum idem non facit in rebus existere; alioqui tali modo, et illum qui dicit, quia in eodem utraque natura est, possibile est sustinere calumniam: e contrario enim quæ confunduntur, in unum aliquid confunduntur. Hoc vero est et sermonum summa diversitas, seu magis adversitas, dicere quia unus et idem in duabus naturis est, et dicere quia in duabus aut in duobus quibusdam dividitur: qui enim dividitur vel partitur, sive separatur, non est unus in illis in quibus separatur, non enim potest unus esse, et divisus esse; sed postquam fuerat aliquando unus, jam nunc non est unus, postquam separatus est. Hoc ergo significat impia divisio vel
D separatio. At vero unum eundemque in aliquibus esse, hoc magis cautius et tenacius inseparabiliter unum esse, est: qui enim in duabus est, et idem ipse permanet, ille non solum partiri non potest, sed et sufficiens est ut in seipso unita custodiat in quibus secundum subsistentiam, id est substantive est, id est, ea quibus absque ulla medietate participat. Quare multo amplius et cautius non unum dicimus Filium: quippe scientes eum in duabus naturis existere, fortiter atque incommutabiliter cum novimus unum, non vincendum, ut ita dixerim, dualitate naturarum in quibus est, ut partiat in duo, sed et prævalen-

A tem, in sua ipsius indurpibili unitione, illas ipsas in quibus est, servare naturas.

Hæret. Argumentatio, mihi, et ingenti subtilitas, ut ita dixerim, videntur hæc verba. Ego autem ad illam sanctissimam sanctorum Patrum convertar auctoritatem: ex te vero, secundum tuas promissiones, exigam ut quæ reliqua sunt lectionis sancti Gregorii, tandem aliquando jam recenseam, quæ ita se habent: « Si quis dicit, tanquam in propheta secundum gratiam inoperatum », et non secundum substantiam conjunctum et complasmatum Verbum; sit vacuus melioris operationis, magis vero plenus adversæ. Si quis non adorat hunc Crucifixum, ana hema sit et deputetur cum Deicidis. Si quis ex operibus perceptum factum, aut post baptisma vel resurrectionem
B ex mortuis, assimilatione dignum factum dicit, sicut gentiles subinscriptos inducunt, anathema sit: quod enim cæpit, aut proficit, aut perficitur, non Deus; vel si propter incrementum catamodice ita dicitur. » Ecce indubitanter anathematizati sunt qui dicunt non secundum substantiam conjunctum Deum carni, et non complasmatum. Si igitur secundum substantiam in Christo unio facta est, constat quia unam substantiam fecit: non enim dixit testimonium secundum substantias conjunctum, sed secundum substantiam: substantia vero utique una est, et non duæ substantiæ, ut dicitis vos. Memini vero et illud, quia ubi naturalis unio dicebatur, dixisti quia interim non dixit unitionem secundum naturam, sed
C naturalem. Ecce igitur hic non substantialem, sed secundum substantiam specialiter conjunctionem dixit, id est unitionem; addidit vero, et complasmati Deum carni, et Judæos non homicidas, sed Deicidas esse.

Rust. Non dicit nunc qualiter ad invicem duæ nature convenerint, sed quomodo una et sola divina natura humanitati convenerit, sed non e converso etiam. Si vero improbable id suspicaris, hujus particulae principium intendamus; dicit enim: *Si quis tanquam in propheta dicit, secundum gratiam operatum.* Vides igitur propositionis principium, quomodo Deus carni copulatus sit, non quomodo Deitas et humanitas sine unitate, id est ab una unitionis, ut ita dixerim, parte. Perimit igitur ne dicatur simpliciter, secundum gratiam Deum conjunctum, et secundum illam gratiæ mensuram circa quam in prophetis est operatus; probat vero secundum substantiam conjunctum: et neque unitum dixit, sed conjunctum; conjunctio vero eorum est quæ non immediabiliter sunt unita. Quid vero sit quod dicere volo, nitar clarius dicere: non Deus Verbum, divinam naturam; sed divina natura per Dei Verbi personam, unita dicitur carni. Si enim tota Trinitas incarnari voluisset, tunc forsitan juste ipsa per semetipsam fuerat incarnata natura: omnia enim quæ illi naturæ secundum se et propter semetipsam adsunt, communia Trinitatis, et non propria unius soliusque personæ sunt. Inhumanatio autem non Trinitatis communis, sed propria est solius subsistentiæ Ver-

* Mox infra, operatum.

bi : incarnatus est igitur et Deus Verbum, et natura ejus : sed ille quidem per semetipsum, et secundum quod est ipse; illa vero non ita, sed per personam. Igitur Deus Verbum, secundum semetipsum quidem unitus est carni; una enim persona et una subsistentia est facta cum carne : secundum naturam vero conjunctus est potius quam unitus, duæ enim mansere naturæ; et per comparisonem, Verbum potius unitum carni est, quam natura ejus; et ob hoc istud potius quam illud, unio est. Illud igitur magis conjunctio est, licet sit et unio; hoc vero magis unio est quam conjunctio : nam quæcumque omnino conjunctio nominatur, illic pene semper servatur et numerus conjunctorum, seu etiam quantitas.

Heret. Mibi multa incongruitate plenus videtur hic sermo : nec enim differt dicere, quomodo ad invicem duæ naturæ convenerint, et quomodo divinitas humanitati conjuncta sit. Nam si una est, a semetipsa minime differt : sic igitur Verbum carni copulatum est, sicut caro Verbo. Deinde quæ rursus differentia Verbi ejusque naturæ, ut ipse quidem per semetipsum dicatur unitus; illa vero unita non per semetipsam, sed potius fuisse conjuncta?

Rust. Intentius te audire quæso quam prius : subtilior enim sermo est, quam qui possit aliter comprehendere. Inhabitare etenim Deus dicitur a nobis in carne, indivise atque incessanter, non autem caro inhabitare Deum; et tempus Dei dicitur caro, sed nequaquam templum carnis Deus : et hujusmodi unionem Deus fecit, et non caro; caro autem passa est, et minime fecit. Passio autem non solum corporaliæ et contristantium, malorumque dicitur, sed et spiritualium, et suaviæ, et bonorum, ita ut et ipsa beatitudo creaturarum passio nominetur. Et una quidem eademque unio est, sed non una definitio sive ratio unionis. Si igitur oportet præsentate per imaginem differentiam Deitatis unitæ carni, carnisque Deitati, dicimus ita. Contingit, unius ejusdemque viæ contrarias esse rationes : eadem namque est ascensus atque descensus; ab hoc quidem principio, ad illud ascensus, ad hoc vero ab illo descensus, subjectum vero, idem : locus namque itineris idem est, etsi multoties et millies id quilibet pertranseat. Sic igitur, ut verbi gratia et manifestandi causa dicamus, differt a Deitate ad humanitatem, non ipsa unio, sed ratio unionis ad eum quæ est e diverso : licet hic et illud discrepet, quia duarum naturarum unionem non ambæ fecere naturæ, sed sola divinitas. Quid enim et cooperari ad unionem valuit natura nostra quæ in Christo est, quæ sumpsit ab ipsa unionem principium? Forsitan vero et propter hoc, non secundum substantias, sed secundum substantiam duæ sunt conjunctæ substantiæ, quia non duarum, sed unius tantum, miraculum ipsa unio fuit. Non enim, sicut in prophetis vel al' quibus aliis, divina gratia manuum porrigente, nolis tamen studentibus et quodammodo cooperantibus, unimur Deo; tali modo illic, sed longe ineffabiliterque diverso.

Heret. Rursum compellor ambigens obijcere, quæ sit differentia vel quod medium Verbi, et naturæ sive substantiæ ejus; ut ipse quidem per semetipsum carni uniatur; natura vero ejus non per semetipsam, sed secundum personam.

Rust. Quam vos dicitis causam, ut non inhumanaretur Pater et Spiritus sanctus, dum una Dei Verbi natura incarnaretur, quæ natura communis est Trinitati : hanc nos dicimus causam, ut Deus Verbum inhumanaretur per semetipsum; natura vero ejus, secundum personam. Imo vero id quod nos dicimus, multo videtur facilius esse quam quod dicitis vos. Si enim sic unita est humanitas atque divinitas ut una fieret natura, et omnino inhumanatus non est Pater nec Spiritus sanctus, qui ejusdem naturæ sunt et non aliter, quomodo impossibile sit sic inhumanatum fuisse Verbum ut non per semetipsam inhumanaretur ejus natura?

Heret. Sed omnia quidem quæ habet persona, habet immediabiliter et natura; non autem quæ sunt naturæ, necesse est ut sint etiam personæ.

Rust. Sermo quidem iste, et ante demonstrationem incongruentissimus videtur universi; verumtamen, propter insensatos, ex necessitate respondeo. Quasi, ut inquis, nulla differentia est, nec aliquid medium personæ Verbi et naturæ ipsius : hoc quod nihil est, nil prohibet e converso dicere. Igitur nulla differentia neque aliquid medium est a Verbi natura ad ejus personam. Quoniam vero indifferenter secundum eandem naturam se habent, non solum Pater, sed et sanctus Spiritus; inhumanato Verbo ejusque natura, inhumanati sunt igitur, secundum te, et Pater et Spiritus sanctus. Necesse est igitur circa vestras blasphemias, ut et genita et passa sit tota sancta Trinitas. Insuper autem et caro, secundum te, trium erit personarum propter Trinitatem, aut Trinitas una persona propter carnem, aut carnem necesse est naturam quidem habere, personam vero non habere. Non igitur ex duabus naturis, secundum te, unus Christus, unus Filius, unus Dominus : hæc enim unius et solius apud vos compositæ personæ significativa sunt; sed solum, sicut dicitis, una est facta natura : omnis igitur ex vestra argumentatione necessitas est, aut unum esse Christum, unum Filium, unum Dominum, et non unam ejus naturam ex duabus; aut esse unam naturam, et non esse unum Christum, unum Filium, unum Dominum. Quid igitur vestrum crimen aliis attribuitis, tanquam duas dicentes naturas, negant unum Dominum, unum Christum, unum Filium : quod nobis incessanter confitentibus, et verbis et rebus; vos soli incessanter negatis, unam dicentes naturam? Siquidem vero et hoc, quia qui prius differentiam Verbi et ejus naturæ esse negaveras, nunc dixisti, omnia quæ habet persona, habet immediabiliter et natura, non autem quæ sunt naturæ, necesse est ut sint etiam personæ.

Heret. Confiteor esse aliquid differens : sed hoc prohibet quidem quardam naturæ etiam personarum

esse communia; non tamen ea quæ personæ sunt prohibet esse etiam naturæ. Et ideo persona incarnata, facta est una natura: facta vero una natura, non est Trinitas incarnata. Ea enim quæ personæ sunt, mox sunt etiam naturæ; ea vero quæ sunt naturæ, non continuo etiam personarum.

Rust. Si igitur ea quæ personæ sunt, ut inquis, continuo etiam naturæ sunt; quoniam duæ personæ, id est Patris et Spiritus sancti, aliæ sunt præter humanitatem Filii; altera igitur et natura secundum te, Patris et Spiritus, præter humanitatis naturam quæ est in Christo. Natura igitur Patris et natura carnis duæ sunt. Quia igitur una et sola et simplex natura est Patris et Spiritus sancti; ipsa vero et Filii, secundum quod Deus est: Filii igitur naturæ sunt duæ.

Hæret. Sed in solo Filio, cum humanitate una est facta; in reliquis vero personis altera, et altera, duæque naturæ sunt.

Rust. Ergo circa quiddam quidem suum facta est una; secundum aliquid vero, minime. Hoc vero aliquid, si quidem Filii personæ idem est, manifesto nobiscum non jam unam naturam, sed unum Filium factum fuisse, et unam ejus confiteris personam. Si vero non est idem personæ, non erit simplex, secundum te, sed composita erit divina substantia: cujus aliquid quidem factum est, una natura cum carne; aliquid vero minime, una cum carne natura. Igitur deitatem et humanitatem ad invicem discernere non sustinens, ipsam simplicem Deitatem, et hoc secundum semetipsum discernes. Quia vero impium sit omnia Dei Filii divinæ ipsius impartiri naturæ, si dubitas, ostentetur: nec enim carnis ejus passiones divinæ Filii naturæ dicere licet, nec ea quæ Verbi sive reliquarum sicut arbitror subsistentiarum sunt propria. Causa vero hæc est, quia ea quæ personas exprimunt ab invicem distantia sunt, simplex vero, secundum quod simplex est, nihil differens habet. Pater enim genuit quidem, sed non etiam genitus est; Filius vero genitus est, sed minime genuit; Spiritus autem sanctus procedit, et non e converso. At vero divina, id est sanctæ Trinitatis natura, quæ tribus subsistentiis est communis, nec genuit, nec genita est, nec procedit: nam si unum horum, ergo et reliqua; id est, si genuit, et genita igitur est, et processit. Et sic quoque impium est, omnia Dei Filii divinæ ejus impartiri naturæ. Nam cum sit proprium Filii Dei, nec gignere, neque procedere; hæc jam non referuntur ad ejus naturam qui gignit atque procedit. Quin potius, si quid hoc est Patri gignere, quod non gigni neque procedere, et Filio hoc... (*Deerat versus in exemplari.*)

Hæret. Si non genuit divina natura, quomodo in Nicæa sanctissimi Patres Filium ex Patris substantia genitum dicunt, inquietantes genitum ex Patre unigenitum, id est ex substantia Patris?

Rust. Non habet symbolum ista: unde nec in Constantinopoli sancti illi Patres 150 hoc dixerunt. Veruntamen vel si det aliquis hoc ita positum, dictum

est id pro eo quod est, genitum ex Patre Unigenitum, ejusdem substantiæ existentem cujus et Pater, non tanquam genitus sit ab ipsa substantia: non enim substantiæ, sed subsistentiæ Patris est Filius, Deus Verbum: non enim Pater Verbi, communis trium subsistentiarum natura; sed sola subsistentia Patris.

Hæret. Ergo, secundum te, corrumpit quod verum est sancta et magna et universalis synodus quæ in Epheso facta est: posuit enim symbolum, dicens ad locum sic: *Et in unum Dominum Jesum Christum Filium Dei unigenitum ex Patre unigenitum, id est, ex substantia Patris, Deum ex Deo, lumen ex lumine; et reliqua.*

Rust. Non oportet quando de Patribus sermo est, sic audacter fieri verba: alioquin et ego forte dixissem, ergo corrumpit sancta et universalis Constantinopolitana synodus, secundum te, symbolum Patrum. Sed oportet nos, sanctis Patribus parentes, hanc partem derelinquere, et illud solum dicere quia, etsi verbis distat expositio, non tamen et sensibus. Igitur quando dicimus genitum ex substantia Patris, sic intelligitur, sicut superius diximus, quia ejusdem substantiæ est; aut ita distinguendum, ex substantia Patris, Deum ex Deo eum esse, et lumen ex lumine. Et illud vero dico, quia in una eademque synodo Ephesina, ubi Charisius propriam fitem confessus est, quæ etiam placuit synodo illi, non sic posuit hanc symboli locum, sed magis sic: *Et in unum Dominum Jesum Christum Filium Dei unigenitum, Deum ex Deo, etc.* Arbitror vero hanc esse dissonantiæ causam, eo quod a multis memoriter teneretur, et, dum quidam nonnulla obliviscerentur, sermonem commutarent pro altero alteram.

Hæret. Firmius aliquid super hoc audire velim; hæc namque dubia sunt.

Rust. Sufficit tibi ad meæ expositionis astractionem, tuæ ratiocinationis sensum, magis autem suspitionem sive dementiam subruï: si enim cuncta quæ uniuscujusque personæ sunt, et maxime Filii, oportet nos communi Trinitatis deputare substantiæ; ergo et passio Filii, divinæ naturæ passio erit. Si vero dixeris quia sola illa quæ divinitatis sunt, ergo jam non unum est, sicut una persona Dei et hominis. Si enim et dum cuncta personæ Dei verbi deputentur, ut jacitas, divinæ naturæ, ipsa divina natura non fit una persona cum Verbo; quomodo humanitas ejusdem Verbi, cujus propria non deputantur divinæ naturæ, una cum ipsa sit natura? Quod si et hoc concedamus, quia omnia quæ personæ sunt, deputari oportet communi personarum substantiæ, non eo quod primæ et secundum se substantiæ illius ista sint: alioquin, secundum se, et genuit, et minime genuit; et genita est, et non est genita; et procedit, et non procedit; et inhumanata est, et minime inhumanata. Pater enim genuit, et genitus non est; Filius autem genitus est, et minime genuit; Spiritus autem sanctus, nihil horum, sed procedit tantum, et non e converso. Nulla enim ratio est, cur, si ea quæ adsunt cuique personæ, ac sunt etiam naturæ earum, non etiam

desunt ipsi naturæ, quæ desunt cuique personæ. Ac per hoc veræ dicuntur affirmationes atque negationes circa idem, de una eadem simplicique substantia, quod est nimis incongruum : ita ut magis demonstraretur ex istis quia ea quidem quæ uniuscujusque personæ sunt propria, ipsius secundum seipsum et per semetipsum sunt : quia nec sunt opposita, dum de eodem dicuntur ; ea vero quæ de natura communi, non ita. Quia igitur et Inhumanatio proprietas est personæ, dico autem, Filii : non igitur ipsa per semetipsam, et prime natura inhumanata est : et sunt nobis quæ superius dictæ sunt demonstrationes universæ. Dico vero et illud, quia quando dixerò, *Deus*, simpliciter, universam Trinitatem dico : quando autem *Deus* adjectum habuerit, *Pater*, non jam Trinitatem, sed unam personam. Sic igitur cum dico, *substantia*, significo id quod commune est Trinitatis : quando autem cum adjectione, *substantia Patris*, solam substantiæ illius personam.

Hæret. Quid vero, quia sancta synodus inquit complasmari Deum carni, et quia Deicidæ sunt Judæi, tanquam non homine occiso, sed Deo ? Quomodo *Deus* complasmatus esse et occidi dicitur, nisi quia una natura est ? si enim duæ essent naturæ cum salvus esset numerus, et differentiæ et proprietates salvæ omnimodo essent. His autem permanentibus, dicere oportebat quia occisus esset homo, et non coextinctus *Deus* ; et quia plasmatus est *Deus*, sed plasmavit et suscitavit templum, id est hominem.

Rust. Magis non advertis quæ dicta sunt : id enim quod dicimus cum semper aut duo, aut amplius numero significat. Si igitur *Deus* complasmatus est carni, duo igitur quædam sunt, *Deus* atque humanitas. Testis autem mihi ad hoc est sanctissimus Cyrillus in secunda quidem ad Nestorium epistolâ, inquitens ita : « Christum unum et Dominum confitebimur : non tanquam hominem coadorantes Verbo, ut non incisionis phantasia subintroducatur propter hoc quod dicitur, *cum*, sed sicut unum, et eundem adorantes : quoniam non alienum est a verbo corpus ejus, cum quo et ipsi consideret Patri. » Intertia vero : « Si quis audeat dicere illum assumptum hominem coadorari oportere Deo Verbo, et conglorificari, et coappellari Deum tanquam alterum cum altero (hoc enim quod est, *cum*, semper quoties adjicitur, id ipsum intelligere compellit), et non potius una adoratione honorat Emmanuelem ; et unam ei glorificationem deputat secundum quod factus est caro Verbum ; anathema sit. »

Hæret. Compellor hæc ipsa clamare : quomodo *Deus* complasmatus est ? quomodo occisus ? quo autem modo non contraria sibi metipsi dicit sanctæ memoriæ Cyrillus, qui id quod est cum ex sua persona ferventer abjurat, et hoc idem cum rursus synodice approbat ? Hæc sunt quæ me præ omnibus mœvent vehementerque perturbant.

Rust. Arbitror quod pariter fateamur, quod Filius Dei *Deus* Verbum, et consubstantialis existens et indifferens secundum naturam a proprio Patre ;

identidem est impassibilis sicut ille, non tamen ob hoc omnino ab eo aliena sunt quæ ejus acciderunt propriæ carni : dico autem circa unionem. Quia igitur plasmata quidem est caro, non *Deitas* Verbi sempiterna persistens : erat vero inseparabiliter carni unitam Dei Verbum, ea quæ propria carnis sunt, propria faciens : dispensative complasmari dicitur carni ut propriæ carnis impassibiliter significans plasmationem. Sicut enim, genita ex Virgine sacrosancta ejus carne, ipse dicitur genitus, qui omnibus ad id ut sint præstat genesim ; sic plasmata ejus carne, ipse dicitur complasmatus : ut in eo quidem quod est, consolvetur (*Sic*) rationaturarum ; in eo vero quod est plasmatus (quod dum proprium sit, primo loco, humanitatis, dicitur tamen etiam de Deo Verbo), unionis omnino inseparabilis unitas custodiatur. Si igitur solam nobis unionem voluisset ostendere, inculpabiliter utique diceret, *plasmatus est Unigenitus secundum carnem sive carne* : id est secundum nostram naturam. Si vero solam differentiam, immaculate dixisset, quia *Sapientia ædificavit sibi domum* (*Prov. ix, 1*) : id est Verbum carnem : nunc autem bene et breviter utrumque ostendens, non principaliter et absque omni medio plasmari, sed complasmari decibilibiter introduxit.

Hæret. Ecce de hoc quidem quid diceres, nescio quomodo : quid autem de Deicidis dicturus es, id est Judæis ?

Rust. Item tibi denuo dicam : si enim semel *Deus* ea quæ carnis sunt, in semetipsum propter nostram salutem refert, non inconsequenter, sicut complasmari dicitur carni ipse qui propriam carnem plasmavit ut *Deus* ; sic illi qui ejus occiderunt carnem non consequenter, arbitror, Deicidæ vocantur ; non quia purum et sine carne occiderint Deum, sed quia ille homo quem occiderunt *Deus* est : non enim purus erat homo, sed perfectus tam in Deitate quam etiam in humanitate idem ipse. Si vero hoc tibi probabile non est, suscipe vel aliam expositionem. Crimen apud istum judicem non a pœna sustinentis deputatur, sed ab intentione facientis. Quia igitur *Deus* quidem impassibilis est per naturam : quod vero attinet ad Judæos dicentes. *Iste est hæres, interficiamus eum et nos habebimus hæreditatem* (*Matth. xxi, 38 ; Marc. xii, 7 ; Luc. xvi, 14*) ; circa Evangelium sic voluerant perimere Filium Dei, ut nec resurgoret ulterius, neque vero esset omnino divinitas ejus, licet nullus eum potuisset extinguere. Ii vero qui hoc ipsum quod est impossibile, intentione tamen propria ut facerent instituerunt ; juste utique Deicidæ vocantur, non a fine eventus : quomodo enim hoc fieri possit, dum quod studetur sit impossibile ? sed ab ipso impetus sive instantiæ crimine. Forsan vero nec illud est incongruum dicere ; quia sibi metipsi occidit Deum, qui nec reputat esse illum vel qui vitam propriam sic disponit tanquam non sit *Deus* : nullam namque de bonitate ejus in vita futura fructificat utilitatem ; quippe tanquam si, quod ad illum attinet, non sit : circa id

quod dictum est: *Dixit insipiens in corde suo: Non est Deus* (Psal. xiii, 1). Sic enim dixit Apostolus Dei illis qui post baptismum judaizaverint sicut prius, quia non simpliciter, sed *abimetipsis rursus crucifigunt Filium Dei* (Hebr. vi, 6). Nec non autem hoc quoque dicimus, quia Sabellius et Samosatæus Paulus perimunt, id est abjurant sanctæ Trinitatis subsistentias; et Arius consubstantialitatem, et Nestorius unionem, et vos differentiam; ne forte tali aliquo modo et hoc dicatur, non quia interemerunt vel occiderunt, sed quia refutaverunt Deum.

Hæret. Si hoc ita intelligitur, cur contra Nestorium hæc lectio assumpta est, dum certe quæ a te ante modicum dicta sunt, Nestorius non refutet?

Rust. Jam quidem supra dixi in principio vicini sermonis, ea quæ ille omnino non recipit; id quia per unionem dicantur de Deo Verbo quæ carnis sunt; secundum vero ea quæ inferius dicta sunt, videtur quodammodo non inutilis esse ad eversionem Nestorii dogmatum sermo. Maledictionem namque ostendit eorum qui non credunt quod adorandus sit qui crucifixus est; non enim purus est homo, sed Deus simul et homo: nec vero coadorans ut alter alteri, sed sicut unus, quia ut unus est adorandus est. Forsan autem et sicut qui Deum passibilem dicunt, Deopassiani vocantur (non quod passa sit impassibilis substantia divinitatis, sed propter illorum qui sic astimant, blasphemiam), ne sic Apollinariæ Deicide nominentur, qui ipsum Deum in carne conversum et ita mortuum arbitrantur. Et si hoc ita se habet quod dictum est, tale est: Si quis non adorat eum qui crucifixus est, anathema sit, et scribatur eum illis blasphemis qui dicunt quod oculus sit Deus in sua natura. Signandum vero et illud, quia ubi dixit, *conjugi et complasmari*, non ait neque Deum neque Verbum, neque Christum, neque Dominum: arbitror autem ob hoc, ut daret legenti intellectum, quia secundum personam plasmatus est tanquam unus; secundum naturam vero complasmatus est tanquam habens alteram naturam cum qua complasmatus est.

Hæret. Ego ab ista frequentatione sermonis ad alterum deductus intellectum, sic intelligo complasmari; quia id quod non est prius, nisi secundum materiam plasmari dicitur, sicut Adam ex luto plasmatus est: quod autem jam prius est et perfecte est, quando non quidem fit, sed unitur, complasmari dicitur: sicut in domo, quæ olim prius sunt, et quæ ad ipsam horam fiunt; vel sicut in codice, cum sumuntur quaterniones qui ante fuerant consuti, si quis dicat consui: salva tamen pura dogmatis ratione quæ non solet esse per universa conveniens, sicut et olim constitit inter nos.

Rust. Mibi prodest et istud: ut enim id quod est, cum illic non unum aliquid, sed plura; ita et hic.

Hæret. Unde constat quod hæc ita se habeant? potesne mihi hæc in ipsis satisfacere verbis, an unde mihi ista deprones?

^a Vulg., *Ego mandavi sanctificatis meis, et vocavi fortes meos.*

Rust. Licet oportuerit ut ea quæ dicta sunt, omnino satisfecerint tibi; tamen vel illa intende quæ in finem prædictis adjecta sunt. Dicit enim: « Quod enim cœpit, aut proficit, aut perficitur, non est Deus; vel si propter crementum quod paulatim fit, ita dicatur. » Quid ergo? dic mihi: nonne manifesta est differentia naturarum? Quod enim cœpit, et profecit et ad perfectionem pervenit, caro est: quod vero semper est, et secundum naturam et substantiam perfectissimum, Deus est. Quia igitur, vesanentes ut Arius, dicunt de Domino crucifixo, quia Deitas ejus non secundum naturam et substantiam perfectissima est, sed per donum vel mercedem honorem percepit a Patre: quippe quæ vertibilis sit atque mutabilis; contra objecit sanctissimus Gregorius, *si quis ex operibus perfectum*. Ad hæc vero, Pauli Samosatæi sodales dicebant, quia post natiuitatem ex Virgine, nec non et post baptismum, et ultra post resurrectionem a mortuis, profecit ad adoptionem: ii quidem fractam et mutabilem Deitatem Filii suspicantes; illi vero hominem purum honorificatum a Deo, et deificatum propter operum meritum, ut ob hoc etiam Deus vocetur, non ut qui ante Mariam fuerit et inhumanatus sit. Hos duos Gregorius sub uno contrivit, adjiciens hæc: « Quod enim cœpit, aut proficit, aut perficitur, non est Deus; vel si propter crementum quod paulatim fit, ita dicatur: » id est, quod principium habet quando est, et quod non a natura est, sed propter opera fit perfectum, illud non est integerrime Deus; vel si sub uno momento id accipiat mox ut creatur ab opifice Deo, vel si paulatim proficiat sicut aliqui hominum.

Hæret. Ergo, sicut dicis, non contra Nestorium dicta sunt hæc, sed contra Apollinarium, et Arium, et Paulum Samosatæum.

Rust. Sed quia Nestorii dogma ad dogma Pauli habet quandam cognationem, propterea eadem contra utroque conveniunt. Jacet enim in syudi o codice inter alias Nestorii blasphemias, et hæc lectio: « Sed sicut dicebamus Deum omnium creatorem, et Deum Moysen; inquit enim: *Deum te posui Pharaonis* (Exod. vii, 1), et Israel Filium Dei, *Filius enim, inquit, primogenitus meus Israel* (Exod. iv, 22): et sicut dicebamus Christum Saul, *Non enim mittam manum meam in eum, quia Christus Domini est* (I Reg. xxiv, 7); et Cyrum identidem: *Hæc dicit, inquit, Dominus christo meo Cyro* (Isa. xlv, 1); et Babylonium sanctum, *Ego enim, inquit, præcipiam eis, sanctificati sunt et adducam eos* (Isa. xlii, 3): sed communio quidem nominum similis, dignitas vero non eadem. » Ecce palam hic impius, sicut Moysen deum, sicut Israel filium, sicut Saul et Cyrum christum, et Babylonium sanctum; sic et ipsum Dominum dicit non secundum naturam Deum, sed vocabulo solo; non secundum substantiam, sanctum et unigenitum, sed sicut Babylonios et Israel: differentiam vero ejus ab aliis non vult esse secundum substantiam, sed circa dignitatem, ut nesciens natura Deum.

Hæret. Si non est una facta natura, quomodo, tanquam non sit differentia, Deus complasmari dicitur? si vero, ut dicis, eo quod Dei dicantur ea quæ circa carnem contigerunt, secundum veritatem dicuntur hæc an mendaciter?

Rust. Quia quidem salva sit differentia naturarum, olim audivimus, sanctæ memoriæ Cyrillo ad Nestorium dicente: « Quoniam diversæ quidem quæ ad veram adunationem convenere naturæ, unus vero ex ambabus Christus et Filius, non tanquam naturarum differentia interempta propter unionem; quinimo perfectibus nobis unum Dominum et Christum, et Filium, Deitate et humanitate. » Ecce aperte, usque adeo non premissa est differentia naturarum propter unionem, ut nec dicat ipse singulariter, *quinimo perfecte nobis unum Christum Deitate et humanitate*, sed pluraliter dicat, *perfectibus*. Si igitur Deitatis et humanitatis differentia minime servaretur aut numerus, non oportebat dicere, perfectibus hæc et illa: hæc autem quorum differentia salva est, non sunt absque unionem. Quando igitur ad differentiam horum aspicimus, neque ea quæ divinitatis sunt propria, carni tunc dabimus; neque enim conspitemus illam dicimus Deo, nec descendisse de cælo: nec, e diverso, ea quæ carnis sunt propria ad Deum referimus. Quando vero ad horum respicimus unionem, Filium hominis dicimus descendisse de cælo, et sempiternum et unigenitum Deum in terra visum, et cum hominibus conversatum (*Baruch* III, 38) secundum Scripturas. *Et nemo ascendit in cælum nisi Filius hominis, qui de cælo descendit* (*Joan.* III, 13). Deus enim Verbum qui descendit de cælo, filius hominis est propter unionem ad id quod nostrum est. Alioqui quomodo dicitur et est unus Filius, nisi sic? Rursus qui ascendit a terra in cælum, et locum mutavit secundum corpus duntaxat; unigenitus Patris est ipse Sermo qui incarnatus est sempiternus: non enim purus homo est qui assumptus est. Igitur nec differentiam perimit unio, nec unionem differentia dissipat. Si igitur Deus secundum suam plasmatus fuisset substantiam, non utique poterat complasmari cum carne, sed plasmari tantummodo. Quoniam vero non propter sempiternam naturam suam, sed propter unionem de Deo id dicitur: et hoc vere dicimus, vera namque unio est.

Hæret. Non hoc significat, sed quia complasmatus est, sicut anima corpori; ut nulla differentia liqueatur, quæ numerum divisionemve dualitatis efficiat.

Rust. Licet prædixerim, quia non simpliciter de Deo fuerit sermo, sed indeterminate: ex superioribus enim de Crucifixo dixit; et adiecit inferius, *complasmari*: ne autem diceret, Quid: et cui complasmatum est? ego adieci hoc nomen; quia, Verbum carni. Si vero, secundum te, in unam naturam divinitas humanitasque plasmata est, non igitur bene dixit, *complasmari*: id enim quod est *cum*, aut duas significat plasmationes, aut duo quæ complasmata sunt.

Hæret. Sed ego tibi denuo dicam; ergo id ipsum

A suscipiens: dico autem *cum*, et id ipsum rursus accusans, Cyrillus est sibimetipsi contrarius.

Rust. Non est ille magis et sibimetipsi contrarius; sed id quod est *cum*, et id quod est *simul*, quando de naturis tantummodo dicitur, differentiam duarum pie significat naturarum; et propter id ipsum, quando id, ut de personis vel subsistentiis in Christo dicitur, impium est: mox enim duas significat personas, et Filios, et Dominos, et Christos. Quia vero sic prohibuerit dici id quod est *cum*, manifeste in superioribus demonstratum est. Quia vero iterum dicit, quod Verbum cum carne assidet Patri, audi in secunda ad Nestorium epistola ejusdem Cyrilli sanctissimi, in qua sub uno et hoc dicit et illud: « Si Christum unum et Dominum constebimur, non tanquam coadorantes B hominem Verbo (ut non in scissionis phantasia subintroducatur ob id quod dicitur *cum*), sed ut unum et eundem adorantes, quia non est alienum a Verbo corpus ejus, cum quo et ipsi considet Patri, non tanquam duobus rursus considerentibus Filiis, sed ut uno circa unionem cum propria carne. » Ecce, et de corpore dicens, inquit, *cum quo considet Patri*. Intende id quod est, *cum quo*, et rursus, *cum propria carne*. Id vero quod prius dixit, *cum*, et id quod posterius, *et con*, et *eo*, idem est. Sed quotiescunque quidem, ut dixi, sermo sit de naturis, dicitur cum humanitate divinitas, et e converso: quando vero de Filio, non licet dicere, *coadoratur Filio Dei filius hominis*, non enim coadorantur in sancta Trinitate, nisi personæ tantummodo: divinitas vero, sicut miracula est operata per carnem, sic adoratur per carnem; et adoramus omnes crucem, et per ipsam, illum cujus est crux: non tamen crucem coadorare dicimus Christo, nec per hoc una est crucis et Christi natura. Similiter adorare altare, coadorare altari, Trinitatem non dicimus, sed potius per altare. Nec tamen rursus, sicut Patrem per Filium, ita Verbum per carnem: non enim duæ personæ sunt Christi: cum carne vero, id est per carnem, sicut dictum est, cum qua considet Patri et coadoratur.

Hæret. Quia adoratur quidem unus Christus, et considet Patri cum propria carne, dixit sanctissimus Cyrillus; sed unde constat? quia in Græco *ὁν* et *μετὰ* idem sit quod dicimus, *cum* vel *con*.

Rust. Quia et ipsum *ὁν*, id est *cum*, Cyrillus sanctissimus approbaverit, et aliunde manifestum est: id est quia non tantum in universali synodo, sed et extra ubique contra diversos epistola sanctissimi Athanasii ad Epictetum per omnia approbatur, in qua jacent inter alia, et hæc: « Dixit: *Dorsum meum dedi ad verbera, et faciem meam non averti a confusione sputorum* (*Isa.* L, 6): quæ enim pertulit id quod humanum est Verbi, hæc ipsum, Verbum illud quod erat cum eo, in semetipsum referebat, ut nos Verbi pietate participare possimus. » Ecce audisti quia ei quod humanitatis sunt passiones, in semetipsum referebat: ubi autem coadecesse et referre, illic irrecusabiliter quantitas secundum naturam.

Hæret. Et ubi hanc popæ Athanasii epistolam sanctissimus Cyrillus probavit?

Rust. Non solum testimonia ex ea posuit in synodo, sed et in epistola ad sanctum Joannem, in qua dicit et hæc: « Quia vero sanctorum Patrum scita ubique sequimur, maxime vero beati et omni laude digni Patris nostri Athanasii; circa quodlibet illud omnino evagari vitantes, ab ipsis credat quidem sanctitas tua, dubitet autem nullus aliorum. » Et rursus: « Quia vero didicimus quod et epistolam ad beatum Epictetum, omni laude digni Patris nostri Athanasii, orthodoxe habentem corrumpentes quidam ediderunt, ita ut ex hoc plurimi nocerentur; ob hoc, utile aliquid et necessarium fratribus excogitantes, ex antiquis exemplaribus quæ apud nos sunt et absque errore se habent, direximus exemplaria tuæ sanctitati; et nos igitur hujus editionis exemplaria habentes, ex ipsis tibi proposuimus. » Inten-
te igitur quia orthodoxe habentem dixit Epistolam ad Epictetum, et quia fratribus utile ac necessarium quid excogitans, ejus direxit exemplar, laudans ejus scriptorem ut dignum est.

Hæret. Et si non est divinitatis et humanitatis una facta natura, quomodo potuit fieri una persona, dum certe, quoties ex duabus naturis una persona subsistit, fiat pariter et una natura?

Rust. Nimis in-ensatorum et insipientium est, de Onnipotente interrogare quomodo potuit! Ad quod sufficit responderi quomodo voluit; quia impossibile est Deo non adesse quod vult.

Hæret. Et unum certe est quod Deus voluerit cum carne unam se esse personam, et una fieri natura noluerit, dum certe dicat Apostolus: *Quis cognovit sensum Domini, aut quis consiliarius ejus fuit (Rom. xi, 34)?* Insuper consequens est unam fieri naturam, quotiescunque sit una persona. Nec non, et si ad Dei omnipotentiam respiciamus, potuit Deus volens una cum carne fieri natura; et quoniam Dei omnipotentis miraculo facta est una persona, cur non et alio miraculo etiam una est facta natura? Aut cur non eodem utrumque miraculo, imo vero idem? An facile est Deo illud facere, quod impossibile rationibus videtur humanis, id est unam ex divinitate atque humanitate personam; et difficile est Deo id quod est humanis quoque rationibus consequens, ut una illius natura sit cujus una persona est?

Rust. Magna est Dei clementia, qui, ut non errarem, non solum inhumanari dignatus est, sed et causam principalem suæ nobis inhumanationis ostendere: unde superior demonstratum est quia omnia nostra suscepta excepto peccato. Assumpsit igitur cum substantia nostræ naturæ perfectæ, etiam quantitatem; pro qua eum *unum hominem* vocat Apostolus (*I Cor. xv, 21; I Tim. ii, 5*), et hoc sæpe. Hæc igitur perfectæ nostræ naturæ integra unitas, in egræ divinitatis unitati concurrens; dualitatem naturarum rationabiliter coadimplet. Insuper non otiose facit magna Deus, tanquam propter hoc solum ut ipsa faciat; sed accommode ad nostram salutem suam pen-

A sans intentionem: nec enim vel stuporis causa, vel vanæ gloriæ, sed nostra utilitas ejus benignitatis intentio est. Itaque oportebat eum, nostræ naturæ sicut alia omnia, absque peccato, sic quantitatem quoque seu potius unitatem suscipere, sicut superior demonstravimus. Nam si non est quæ assumpta est una natura, ergo nec una est, et per hoc nihil. Si vero una est; sicut inipsum est dicere quod desit ei aliquid nostræ substantiæ, sic etiam quantitatis: habet igitur et hanc proprietatem quantitas illa ut concurrens diviniæ substantiæ quantitati, dualitate perficiat. Insuper ad miraculum quoque valde superior invenitur nostra confessio: semel enim dignatus Dei sermo, una esse cum carne persona; de re iquo, non mirabiliter (quia et consuevit, ut vis) diceretur una factus fuisse natura: nihil autem mirabilius, et mentem excedens amplius atque divinius est, quam quod inconsuetum atque incomparabile. Quid vero amplius tale est, quam unam personam subsistere, cujus non esset una natura? Claret igitur, quia et rationis, et miraculi, et causæ comparatione superiores invenimur a vobis.

Hæret. Si possibile est quantitatem (absque nominibus earum rerum quarum quantitas est) in dicta proferre: at puta si unusquisque hominum qui unus homo nominatur, utrum ergo hunc et ablato nomine quod est homo, licet nobis unum dicere. Si enim hoc et super sancta Trinitate recte dicimus, erit duo quædam, Pater et Spiritus sanctus, duæ namque personæ sunt; erit vero et Filius, duo quædam; duæ namque, secundum vos, naturæ sunt: Pater igitur, et Filius, et sanctus Spiritus, quatuor quædam sunt. Sic enim tu quoque nobis paulo ante objecisti, quia diviniæ naturæ unitas cum unitate humanæ naturæ, naturarum dualitatem explet. Et nos igitur secundum vestram concludimus rationem, quia duo et duo quatuor sunt: quare pro Trinitate, quaternitatem colitis: non igitur estis orthodoxi. Nec vero affirmare valebitis quod sine re: unum nomine non proferatur numeri eorum nomen, quia unum Trinitatis consistentes esse Christum, et unum ex tribus non potestis abstrahere. Si vero interrogemini, ex quibus tribus unum, non invenietis unum nomen commune quod de tribus pluraliter prædicare possitis: nec enim ex tribus Patribus, nec ex tribus
D Filiis, nec ex tribus Spiritibus sanctive paracletis.

Rust. Consuevit fraude ambigua nomina posuisti; ac pro rebus, nudum locutus es numerum. Sed ubi dicis, Pater et Spiritus sanctus duo quædam sunt, dic quæ duo, et nobis tacentibus, tu te ipsum convinces. Sic rursus quando dices de Filio, duo quædam, determina quæ illa sint; et de falsitate tuæ compunctionis, tu ipse temetipsum, me tacente, convinces. Duo enim quæ a te dicta sunt prius, pro duabus posuisti personis; duo vero sequentia, pro naturis: Trinitas autem personarum, non naturarum Trinitas est. Et rursus, dualitas, non personarum, sed naturarum dicitur circa Dominum Jesum Christum. Si igitur duas personas dicentes Patrem

et Spiritum sanctum, similiter duas naturas dicemus, quod est blasphemum, Filii esse personas; aut e converso, duas dicentes Filii esse naturas; duas, quod absit, similiter dicemus naturas Patris et Spiritus sancti; tunc calumniis vestris occasionem non absque verisimilitudine dederimus; ut duæ naturæ, et rursus aliæ duæ vel duæ personæ, et aliæ duæ, in qua Trinitatem pariter computarentur. Nunc autem sicut duæ et una persona pariter computatæ tres faciunt: sic unam sanctæ Trinitatis naturam communem, et aliam unam solius Filii, id est assumpti, duas esse necesse est, et unam esse non posse. Licet igitur et duas credamus in Filio esse naturas, non tamen confessionem nostram quaternio sequitur: absque rebus enim subsistentibus solam non colimus quantitatem, etiam si proferre liceat solam. Insuper si nos dicentes esse duas naturas, ob hoc ipsum quaternitatem pro Trinitate consequitur colere; et vos consequenter ex quaternitate colere Trinitatem, quia ex duabus naturis dicitis Christum.

Hæret. Sed nos, non ex tribus personis, sed tres personas esse dicimus Trinitatem; dicimus vero et trium personarum et in tribus personis esse unitatem.

Rust. Sed cur non unus Christus duæ naturæ credantur, si tres personæ secundum veritatem unus sunt Deus, sicut et ipse Dominus in Evangelio inquit: *Ego et Pater unum sumus* (Joan. x, 30); *Unum*, dixit, et, *sumus*, ut unum naturæ deputetur, *sumus* vero personis. Si enim simplicem naturam non dividit Trinitas personarum, quomodo personam, quæ, ut fatemini, minime simplex est, sed composita, discrepat naturarum dualitas? Insuper, duo et tria, et quatuor quedam; non unoquoque apud semetipsum subsistente, sed collecta et comparata seu collata, ut ita dixerim, vel potius, pariter considerata dicuntur: non connumeratur vero in Trinitate natura personis; alioqui et ante incarnationem, quod absit, quaternitas fuit: tres namque personæ sunt, et una natura; et numerus in quatuor minime proficit.

Hæret. Sed ibi, ob hoc quia non est extrinsecus unitas et extrinsecus Trinitas; sed Trinitas unitatis, et unitas Trinitatis.

Rust. Si ob hoc solum non connumeratur divina natura tribus personis, quia Trinitas unitatis est, et unitas Trinitatis; omnimodo ergo altera unitas est præter unitatem communem, connumerabitur Trinitati: caro vero unius trium, id est Domini Christi, non totius est Trinitatis: non enim tota Trinitas incarnata est, secundum te: igitur quaternio erit, Trinitas atque caro. Igitur aut ostende non esse unitatem nostram naturam, id est carnem non esse unam, aut recipe quia non ob hoc minime connumeretur personis natura divina, quia unitas Trinitatis est et Trinitas unitatis, et reliquum tibi est ut nobiscum dicas quod non connumeretur natura personis.

Hæret. Et cur minime connumeratur natura personis? dic igitur causam?

Rust. Mihi nulla necessitas imminet ostendere cur personis non connumeretur, ex quo perfectam meam demonstravi victoriam, quia hoc verum sit quod probavi; si autem vis nobiscum causam perquirere, sine præjudicio inquiretur. Arbitror autem quod ea quæ omnino sub una definitione non continentur, neque connumerentur: ut puta, si quis dicat: Ego et tu unum sumus, eo quod homo sim et ego, et tu; et sumus homines duo, et ad angelos unum sumus, eo quod rationales simus et nos. Et rursus duæ naturæ sumus propter differentiam; et iterum hoc idem sumus cælo: creatura enim et illud est; et aliud præter illud, propter differentiam substantivam. Arbitror igitur quod ea quæ connumerantur, et unam quandam communem definitionem habere oporteat, et aliam quæ non communis, sed cuiusque sit propria: sic igitur et Domini Christi duæ naturæ commune habent quod naturæ sunt; proprium vero quod hæc quidem divinitas est, illa vero humanitas.

Hæret. Si est definitio ejus, non est incomprehensibilis Deitas. Et illud vero me movet, quomodo unam habeat definitionem communis trium personarum divina substantia ac individua unius ac solius personæ natura, vel certe carnis Christi substantia, hæc enim videntur esse impossibilia.

Rust. Non superflue, ut apparet, causam quærere olim refutabamus, quæ sic in longa atque difficilia verba nos abstrahit. Quare non me ulterius tale aliquid oportet adjicere, ut non superflue ad multiloquium pertrahamur.

Hæret. Patienter, quæso, et absque præjudicio: satis fieri enim mihi super iis volo; forsitan enim modis omnibus satisfactionem commoditas consequetur.

Rust. Quod mihi videtur, forsitan vero non irrationabiliter, dicam; salvis tamen absque præjudicio iis quæ jam dixi: nec enim tale aliquid adjecissem, nisi hæc conditione proposita. Definuit ergo divinitas, non secundum quod divinitas est, sed secundum quod natura est. Quid est quod volo dicere, Non quo divinitas, sed quo natura? Aliud est per se quærere quid sit Deitas, et aliud, quomodo se habeat ad tres personas ipsa divinitas. Ut, exempli gratia dico, aliud est quærere quid sit homo, aliud quomodo: id est, utrum æqualiter universi participemus communi substantia, an minime; et rursus secundum proportionem, utrum sic nos communi humanitate, ut Pater et Filius et sanctus Spiritus una Deitate atque communi. Quod igitur tunc quærimus, de proportionem est; una vero duarum naturarum definitio, secundum quod naturæ sunt: quia id quod æque ac similiter et complete, ad id ut sit quidque, participatur a personis, substantia est, quæ vero hoc ipso participant, personæ sunt quæ ab invicem proprietatibus differunt. Substantia vero communis ipsius divinitatis, quam in Verbo indivi-

* Præmittenda videtur conjunctio ET *connum.*, vel delendum verbum substantivum præcedens.

duo contemplamur, natura est; similiter etiam carnis natura individua non est, licet in individuo eam contemplemur. Natura enim nunquam est individua; non enim definitio individua est, circa quam dicimus animal rationale, quod tactui subjacet. Apud medicos autem dicuntur homines natura differre pro temperamento, ut, verbi gratia, calidior et frigidior: nos autem non sic dicimus naturam; quare, secundum hoc, nihil distat communis definitio duarum naturarum Domini Christi. Ergo quia utraque similiter natura dicitur; et rursus utraque non eadem, sed differt uniuscujusque definitio: duæ igitur sunt naturæ Domini Christi, et harum nulla connumeratur Trinitati, ut quaternionem, quod absit, efficiat.

Hæret. Ego arbitror quoniam natura illa quæ communis dicitur, vel certe species humanitatis, nihil est nisi nomen tantummodo: esse vero uniuscujusque nostrum, in individuis subsistentiis est: illud vero in solis rationibus et intellectibus et subtilissimis speculationibus, seu magis mentis phantasiis est; cæterum, re ipsa non subsistit: in Deo autem oportet omnia et prime subsistere; id est, et naturam et personas: quare neque secundum communem definitionem sunt duæ naturæ.

Rust. Mihi contra hoc nullus est sermo; sufficit enim mihi, quia substantia humanitatis a sumptis subsistentiarum Trinitatis minime connumeratur ad hoc ut quaternitas efficiatur ex eis. Cur autem, nescio causam et confiteor me ignorare.

Hæret. Sed cur connumeratur caro Trinitatis naturæ; ut duæ, sicut inquis, efficiantur, quæ non connumeratur Trinitatis personis? Ergo nec huic connumeratur; et non jam duæ sunt naturæ Christi, sed una.

Rust. Puto quod neque esse velis carnem: necesse est enim, aut unam hanc esse, aut nec unam: dum vero nec una sit, nihil esse; dum vero nihil sit, neque esse: ut enim minime tribus personis connumeretur, repercutimur eo, ne quaternitas fiat. Rursus: ut nec naturæ uni Trinitatis congeminetur, perfecta carnis videtur esse negatio; si enim una est, alteri uni connumeratur. Verum illud affirmo, quia hic necesse est a me exigi causam: etenim et omnes sancti Patres, et vos ipsi naturæ divinitatis connumeratis carnem: ex duabus enim naturis dicitis Christum. Quod si divinitati non connumeratur humanitas, non solum in eis esse, sed et ex ipsis esse, dicere non debemus. Non igitur ex duabus est. Sed et Ambrosius male, secundum vos, inquit: « Unus in utroque loquitur Dei Filius, quia in eo utraque natura est; » et Gregorius dicens: « Duæ naturæ Deus et homo, quia et anima et corpus; » et Cyrillus dicens: « Duarum enim naturarum unio facta est; et quia diversa quidem quæ ad unionem veram convenere naturæ; unus vero ex ambabus Christus et Filius, non tanquam naturarum differentia interempta propter unionem, sed potius efficientibus nobis. » Et hæc universalis synodus Ephesina firmavit, et Cælestinus ac Xystus papæ Romani approbaverunt; similiter vero et quasdam voces eorum

quæ de Domino dicta sunt; et communicari tanquam super una persona, et dividi tanquam super duabus naturis.

Hæret. Novimus hoc: connumerantur naturæ ut ex ipsis sit, non ad hoc ut in ipsis: nam et quæ dicuntur æquivocata, eo quod solo nomine ac non etiam definitione participant, connumerantur ad invicem, ut canis pictus, et verus: nemo enim unum dicit hunc atque illum, sed omnimodis duo.

Rust. Gloria Domino Christo, quia confessus es interim, quod quolibet modo veruntamen connumerentur naturæ, unde erat sermo: hoc autem concessio, non jam necesse est demonstrationes repetere cæterorum. Jam enim simul ostensum est quia duarum est unio naturarum, et quia diversæ naturæ, et quia non sit interempta differentia naturarum, et quia effecerunt (*Sic*), et unus in utraque, quoniam in eodem, utraque natura est; et quia duæ naturæ, Deus et homo. Sed et illud necessarie dico: quia si humana natura divinæ non connumeratur, non est ex duabus naturis una per unionem facta natura Domini Christi; sed ipsa una sempiternè existens, ipsi sola nunc usque ita est sicut erat. Si vero compositio aut explicatio, vel concursus factus est, ex æquo illius naturæ quæ ex compositione, ut dicis, facta est, completiva humanitas est: quare ex æquo sicut divina quantitatis est particeps. Si igitur una est divina natura, una est etiam carnis; si vero media hæc, media etiam illa; et si nulla ista, nulla est illa. Quare, et quod ex nullo, secundum vos, factum est, aliquid esse non potest.

Hæret. Habes unde ostendere quod non solum Trinitatis natura communis a natura carnis quæ Verbo unita est differat, sed et ipsum Verbum ad servi formam habeat aliquam distinctionem, an non?

Rust. Et hoc ostendetur præcedente sermone, quoniam nostra quidem natura quæ Deo Verbo unita est, nec altera persona, nec alterius est personæ; veruntamen altera præter Verbum est caro; altera vero natura, non altera persona. In Christo enim, non solum de communi ad reliquas de divinitate personarum, et propria ejus carne, alterum et alterum communiter dicitur a Patribus; sed et proprie de Deo Verbo et assumpta carne, quod alterum sit atque alterum. Intende, quæso, subtiliter veritatem, ne te via ad vitam ducentis angustia difficultatis labore perterreat: non enim diximus quod aliud ea, et alia carnis persona sit; ambo enim hæc unius et alius personæ sunt; sed quia et præter Deum Verbum, qui una persona est illarum ineffabilem personarum, altera est humana natura; ita ut Deus Verbum, perfecta quidem ex sempiterno persona sit; caro vero, licet perfecta natura, persona vero nequaquam. Rursus dico: non alteram personam dixi, et iterum alteram personam, sed alteram substantiam et naturam. Alterum namque definitur evidenter Dei Verbum, et alterum ejus humanitas: non alter et rursus alter; sed ille quidem, a carne alter: illud vero, alterum et non alterum. Ostendimus enim et ex lectione synodica Gregorium dicentem, *duæ naturæ*

Deus et homo, quia et anima et corpus. Vides igitur A quod de hac ipsa loquatur Domini Christi persona: cum enim dixisset, *duæ naturæ Deus et homo*, adjecit, *quia anima et corpus*: hæc vero unius personæ sunt. Et rursus, *Filii vero non duo*. Vides quod non de tota Trinitate, sed de Verbo solo dixerit, *Deus*. Et iterum post modicum, *aliud et aliud, ex quibus Salvator*. Intendis quod de solo dixerit Salvatore? Et rursus, *ambo enim unum*; et de uno, *Deo quidem inhumanato*: non autem tota Trinitas inhumanata est. Deinde adjecit et hæc: « Dico autem aliud et aliud, e converso quam in Trinitate se habet: nam illic quidem alius et alius, ut non subsistentias confundamus, non aliud vero et aliud. » Vides, quod non de tota Trinitate sit sermo communis, sed proprius de Filio solo? Nam de Trinitate quidem dicens: *Illic quidem alius et alius*, dixit; de Filio vero solo, *aliud et aliud, e converso quam in Trinitate se habet*, inquit. Alterum igitur, Deus Verbum, præter propriam carnem. Proponatur vero prædictum testimonium, et quæ dicta sunt, manifesta erunt.

Hæret. Si et non connumeratur natura personis, sed tamen purus numerus puro numero connumeratur, quare duo et duæ quatuor sunt? nam quomodo aliter unus Trinitatis dicitur Christus, non simplex nec absque carne existens, sed in unam personam compositus, dum certe duas [Leg. duæ] simplices et absque carne, et incompositæ sunt?

Rust. Numeri nomen absque rerum nomine tum profertur, quando rei quidem similitudo communis adjacet numero alicui; sicut unicolquo trium esse C personam, etsi non eandem personam: quomodo enim pium sit, non distinguere in Trinitate subsistentias? Sed hoc diximus, quia sicut Pater persona est, sic et Filius, et sanctus Spiritus: hic enim tres personæ, tres quedam res sunt. Ergo quando dicimus, *hæc tres*: si interrogaret aliquis, *quæ?* possumus respondere, *personæ*. Quando autem dicimus, *ii tres*: interrogati, *qui tres?* ambigimus respondere, *personæ*: propter indecentem sermonum compositionem: ne videamur dicere, *ii personæ*, vel, *ii tres personæ*. Quia igitur res quidem adjacent, nomen vero tale quod iis tribus commune sit, interim positum non est: hos quidem tres dicere licet; et si interrogati, *qui tres?* dicere continuo apte non invenimus. Quando vero simpliciter dicentes prius, *hæc tres*, interrogamur, *quæ tres?* adjiciamus mox apte, *personæ*. At in illo vestro quaternione, nulla res communis et æquo coaptabilis quaternario numero invenitur; et non solum in verbis, sed e iam in rebus impossibile sequitur: quare nec numerum esse possibile est, eo quod res nulla subiaceat communis. Quod et illud ostendit, quia personæ apud Latinos *hæc personæ* dicuntur, et non *hæc personæ*: id est, per hoc quod apud grammaticos femininum genus vocatur, non per illud quod neutrum. Paracletus vero similiter masculine dicitur, et Latine et Græce. Sed de Filio quidem et de sancto Spiritu invenimus dici, ita ut possimus *duo* dicere; et interrogati quos duos dicamus? respondere, *Paracletos*. De Patre vero id nondum

dicere audeo. et quod hic sermo nec scriptus sit, nec ab ulla quatuor synodorum nominatim dicatur quod et Pater Paracletus nominetur. Si vero id concedatur, interrogati *qui tres?* respondere utique poterimus, quia *tres Paracleti*, sicut tres personæ et tres substantiæ.

Hæret. Si propter consolationem Paracletus dicitur est, et Pater Paracletus est; consolatur etenim animas justorum, et mitigat dolores, sicut scriptum est: *Memor fui Dei, et consolatus sum (Psal. LXXVI, 4)*; sed et ipsum quod Dominus inquit: *Et ego rogabo Patrem meum, et alium paracletum dabit vobis, Spiritum veritatis (Joan. XIV, 16, 17)*: ostendit non duo tantum, sed tres esse paracletos: allus enim, non duorum, sed trium dicitur; alter vero, duorum: quare in Trinitate et tres paracleti dicuntur.

Rust. Hæc scribia sermonum apud divinas Scripturas minime observatur, neque a sanctis Patribus, eo quod nec digna sit, quia hominum sunt adventiones: nam et in synodo jacere ostendi, *aliud et aliud, ex quibus Salvator*: de duobus ergo dicens: *aliud, dixit, et aliud*. Nec non et testimonium sæcrae memoriæ Athanasii quod illic approbatum est, ita dixit: « Aut quomodo Christiani volunt nominari, qui dicunt in hominem sanctum quasi in unum prophetarum venisse Verbum; et non ipsum hominem factum, accipientem ex Maria corpus; sed alterum Dei Verbum ante Mariam et ante sæcula Filium existentem Patris: aut quomodo Christiani esse possunt, qui dicunt alium esse Filium, et alium Dei Verbum? » Ece indiscrete superius quidem posuit, increpans eos qui *alterum* dicunt: inferius vero eos qui *alium et alium*. Maxime vero Gregorii testimonium crebro hunc sermonem repetit dicens: « Non alius vero et alius: absit: ambo enim unum commixtione. » Ece et *ambo* dixit, id est non tria: ne forte suspicareris quia veluti de tribus loqueretur: de Deo, de anima, de corpore; maxime, eo quod subsequatur: « E converso quam se in Trinitate habet: illic enim allus et alius, ut non subsistentias confundamus; non aliud vero et aliud, etc. » En, et de Trinitate, *alius*, inquit, et de Christo, *non alius et alius*; et non ait, *non alter et alter*: dum certe Felicis sanctæ memoriæ jaceat lectio dicens ita: « Et non homo a Deo assumptus, ut alter sit præter illum; non enim hominem suscepit Dei Filius, ut alter sit præter illum. » Ece indiscrete positum in sancta et universali synodo Ephesina ostensum est *aliud et alterum*, vel potius *alius atque alter*.

Hæret. Ece interim tu quoque confessus es quia si tres demonstraverimus esse Trinitatis naturas, clare, hos qui duas in Christo naturas dicunt, consequatur ut naturarum quaternitatem inducant: si igitur demonstraverimus tres in sancta Trinitate naturas, quoniam omnimodo Patris et sancti Spiritus duæ naturæ sunt, connumeratis per affectionem duabus, sicut vos creditis, naturis Filii circa irrecusabilem numeri computam, quaternitatis culturam consequi vestram confessionem demonstravimus.

Rust. Nec hoc necesse est, quod interim sine præ-

judicio dictum sit, nisi forte si tres naturæ sint Trinitatis, ut non sit una communis. Nam si est una quidem communis, tres vero propriæ, æquivoce jam natura nominatur: altera namque intelligitur illa quæ singillatim idem est unicuique personæ, et altera quæ nullius est singillatim, sed communis est tribus: illa tamenque una in tribus: hæc vero tres in una speculabuntur. Si igitur duas dicentes Christi esse naturas, communem Trinitatis connumeramus nostræ, id est ei quæ in Christo est humanæ substantiæ, nullo modo introducimus quaternionem: non enim tres illi coæcervantes, quatuor facimus, sed unam et solam uni et soli conjungentes, tantummodo duas facimus. Insuper etiam si sic, sit propria Verbo natura ut eidem personæ idem sit, quæ coadunantes humanæ duas esse dicamus: non tamen consequetur quaternitas, quia aliter dicitur natura, quæ etiam persona sit (quoniam et per omnia cum ea est idem), et aliter caro quæ natura solummodo est, et non persona pariter atque natura hæc eadem. Sed nec adjiciemus, si ita sit, naturam quæ etiam persona est, naturæ quæ non etiam persona est^a; nec ob hoc dicimus duas, sed coaptabimus unam quidem naturam quæ etiam persona est, alteram vero quæ non etiam persona est, sed natura tantummodo: id est divinam condicimus^b naturam, quæ ipsa est et persona: humanam vero naturam quæ solum natura est, et non etiam persona, et sic dualitatem efficiamus naturarum.

Hæret. Ergo ut dicis multo magis quatuor, secundum te, erunt Trinitatis, imo potius, ut dicitis, quaternitatis naturæ, si ejus quod sunt naturæ, quatuor esim dixisti; multo magis efficit differentiam naturarum; non solum enim quia altera et altera Verbi et hominis est natura, sed etiam naturæ altera definitio, neque idem secundum speciem: veluti quis dicat, aut genus unum erit quid unum. Quare multo magis distat ad efficiendum quartum, id quod modis omnibus differt, si tamen, secundum vos, differentiam etiam secundum numerum quantitas sequitur. Quanto igitur amplius naturæ differunt, tanto magis efficiunt numerum, et tanto evidentius quaternio inducitur. Omnis igitur necessitas est: aut humanitatis naturam dualitatem minime facere, cum copulatur Dei Verbi naturæ; aut quaternionem perficere, connumeratam Trinitatis naturis.

Rust. Sed illud intende quia, quantalibet sint naturæ, Trinitas manet: a personis enim tribus, et non a naturis nominatur.

Hæret. Nec a naturis solum, nec a personis solum, sed magis a numero sic vocata est.

Rust. Sed numerus nihil est cui res nulla subjacet.

Hæret. Sed subjacet etiam res, naturæ enim quatuor sunt, et a numero naturarum vocari debet vestra quaternitas. Quanquam et si res communis quatuor naturis nulla subjacet, ipsum nomen mihi

A naturæ sufficet: nam connumerantur æquivoca, licet aliud sit æquivoca aut unius nominis connumerari aliud ipsas res, ut canis marinus atque terrenus, non ut duo canes, sed ut duo connumerantur æquivoca.

Rust. Concedentes dicimus omnia. Sit ergo, ut tu dicis, et a naturarum et a personarum pariter numero Trinitas sic vocanda. Sicut igitur Trinitas minime dicitur, nisi tres personæ eademque naturæ subsistant, ita non dicitur quaternio unquam, nisi quatuor extiterint non tantum naturæ, sed etiam personæ. Nos vero, etsi quatuor, ut dicis, naturas, non quatuor tamen personas, sed tres asserimus solum: non igitur quaternitatis culturam inducimus.

Hæret. Magis vero et vobis ipsis adversantes Trinitatem quaternitatemque pariter colitis. Trinitatem quidem personarum, quaternitatem vero naturarum. Sicut enim si solæ tres personæ essent, ut solæ tres naturæ, nihilominus Trinitas esset; et si quatuor aut personæ aut naturæ, quaternitas: sic, et si Trinitas quidem personarum, naturarum vero quaternitas, Trinitas simul est atque quaternitas.

Rust. Sed nos etsi confiteamur, quod absit, tres ex sempiterno esse naturas, non tamen secundum quod naturæ sunt, sed secundum quod personæ, adoramus et colimus.

Hæret. Si tres naturæ sunt Trinitatis, et altera carnis, quatuor fiunt; quod si et non colas quaternitatem, sit tamen secundum tuam confessionem quaternitas, prodesset tibi nihil poterit. Imo, et quod vis elige: aut quaternitas est, et male facis in divinis rebus non colere atque adorare quod et est et esse confiteris; aut non est, et impie agis, confitens et asserens esse quod non est. Deinde si duas naturas sic esse asseris, ut qui communem Trinitatis connumerat propriæ carnis, aut ut hanc illi, igitur dualitatem coles.

Rust. Quoniam id quidem quod assumptum est, proprium per dispensationem factum sit assumptis, manifestum est, non tamen commune trium. Quod etsi quartum sit aliquid, neque tamen consempiternum, nec absque initio, nec increatum, neque per se, et ex sua substantia est; sed per unionem est id quod esse glorificatur: illa vero tria, et coæterna, et consubstantialia, et absque inchoatione, increata sunt ob hoc, etiamsi ad existendum quartum quis, aliquid esse id quod humanum est, dicat, non tamen quartum similiter erit neque ad adorandum, neque ad colendum, neque ad glorificandum. Aliud est enim quod, tanquam alterum quiddam (quippe quod creata est), his quæ increata sunt secundum quantitatem facit additamentum, eo quod non hoc idem, sed alterum quiddam sit; et aliud, tanquam consubstantiale et consempiternum condorari quid illud et glorificari et pariter coli. Insuper nec adoratio et cultura veluti sub numero offertur: nec enim tres culturæ aut tres adorationes sunt Trinitatis;

^a Negationem adjecimus quæ deest in editis: quam quidem additionem contextus requirit.

^b Edit. Paris., *condimus*.

quare neque quatuor, neque duæ, vel si, ut dixi, A unius aut etiam trium, proprium sit aliquid alterum. Nec enim tabernaculum in eremo, nec arca, nec templum, nec altaria, Deo ab antiquis coadorabantur et concolebantur; et neque una est Dei et horum facta natura. Nec adiecit numerum adorabili et colendæ Trinitati, eo quod Trinitas quidem coadoretur, hæc vero creaturæ non coadorentur Trinitati, sed per eas Trinitas adoretur. Quid enim? dic mihi: nonne scriptum est: *Et adorare scabellum pedum ejus (Psal. xcvi, 5)*? Hoc vero est terra: adoratur enim corpus quod de terra est, non ut per semetipsum aut propter semetipsum adoretur ut Deus, sed ut per corpus et per carnem sive humanitatem, Deus, Verbo qui inhumanatus est, coadoretur. Certe enim et per simbriam vestimentorum operatus est in illa quæ sanguine stuebat: et nullus tamen dicit unam naturam esse vestimentorum et Verbi; et actu salvavit multos; et vocem mittens a proprio ore, quadriduanum suscitavit Lazarum. Per quod igitur operator, dum per hoc et in ipso adoratur et colitur, complacet colentibus se. Nec non et clavos quibus confixus est, et lignum venerabilis crucis, omnis per totum mundum Ecclesia absque ulla contradictione adorat; et non solum quæ duæ naturæ sunt Deus et crux, sed et illud sanctum ferrum, præter illud venerabile lignum, alia est natura, et altera rursus ipsa Domini caro. Et si, ut dicis, tres naturæ sunt Trinitatis, hæc vero proprium numerum habent, et omnia hæc adoramus universi; et nullus unquam Christianorum dixit quia quaternio-rem colimus aut quinionem vel senionem: quæ enim segregantur et propria Deo sunt, per quæ et colitur et adoratur, illa jam velut organa et coadjuvantia infirmitatem nostram sunt ad propinquandum Deo: et ad id ut sint quidem, quantitatis non amittunt proprietatem; ad colendum vero et adorandum et venerandum, non jam connumerantur quæ creata sunt creatori: alterum namque est, per hoc colli illud, et alterum secundum naturam et sempiternæ et maxime proprie colendum aliquid illud esse.

Hæret. Ergone, non modis omnibus quidquid confitendum est, illud et adorandum, vel colendum sive venerandum in sancta Trinitate?

Rust. Dixi jam, quoniam non per omnia et modis omnibus similiter. Verum et illud adjiciam, quia nec dualitatem naturarum in Trinitate confitemur aut colimus: una enim carnis natura, non totius est Trinitatis, sed unius personæ Dei Verbi. In Trinitate vero illa connumerantur quæ vel similiter vel æqualiter trium sunt personarum. Quod si nos dualitatem, et vos ergo compositam colitis Trinitatem; aut compositam simul ac simplicem: nam simplices dicitis Patris et Spiritus sancti naturas sive personas, Christi vero compositam. Amplius, unus Deus in Trinitate et unus colitur Christus. Tres personæ unus Deus est; duæ naturæ unius Christi sunt; quatuor autem naturæ, dum nec Deus sint nec Chri-

stus, unde poterunt colidum vel in tribus vel in duabus nil nisi aut unum aut unus colatur? Ut autem non sermones amplius prolongentur, demonstramus unam solam et non tres sanctæ Trinitatis esse naturas, sed tres tantum personas sive subsistentias. Si enim et tres naturæ et una, idem vero est natura atque persona, et una erit, quod absit, Trinitatis persona! Si vero natura quidem et una et tres, persona vero non una, sed tantummodo tres; nec secundum naturam sive substantiam, nec secundum personam sive subsistentiam unus erit Deus. Secundum quid ergo Trinitas unus est Deus?

Hæret. Nos sic tres substantias et naturas dicimus Trinitatis, ut tamen earum consubstantialitas salva sit: et una igitur et tres substantiæ atque naturæ sunt, et unus Deus non secundum tres, sed secundum unam substantiam et naturam glorificatur.

Rust. Ergo, secundum te, et unus Deus et tres Dei. Si enim propter substantiam naturamque unam unus est, propter tres substantias sive naturas, tres, secundum te, dii sunt. Sed et multo amplius tres erunt, quam unus Deus, et proprie quidem, quod absit, tres erunt dii; improprie autem Trinitas unus Deus, circa errorem paganorum: unum enim Deum esse ob hoc scripserunt cuncti Patres atque doctores, quia una est ejus ac sola substantia sive natura. Si igitur una quidem Trinitatis substantia est, et natura tantum; tres autem non tantum personæ sed et naturæ atque substantiæ: multo magis, tribus existentibus universis, et nullo indiviso, tres erunt et dii.

Hæret. In tantum tres naturæ sunt Trinitatis, ut ostendamus quod unaquæque persona propriam habeat ex sempiterno naturam, quæ alteri minime sit communis: hoc vero manifeste probabitur, si id vel de una ex eis persona fuerit demonstratum. Si enim tres æquales et per omnia similes sunt, quid, quid habet una persona, habebit et altera. Si igitur ostenderit unumquemlibet ex eis habere sic propriam naturam, ut alteri nulli communis sit, pariter estis etiam de reliquis absque ulla contradictione convicti. Esse vero propriam Dei Verbi naturam Patres affirmant, dicentes: *Confitemur unam naturam Dei Verbi incarnatam.* Si igitur hanc unam illam communem magis esse credamus, incarnata ista, quæ totius Trinitatis communis est, necessarie inducitur Trinitas incarnata: quia vero id impium est, quippe sanctis Scripturis et Patrum doctrinæ contrarium, manifestum est, quia una natura quæ inhumanata est, solius est Filii. Prædictum vero sermonem Patrum, nec vos poteritis abnuere. Flavianus enim, qui quondam fuit Constantinopolitanus episcopus, et quem suscipitis, ita scripsit in illo libello proprie fidei quem imperatori Theodosio destinavit, qui et in Chalcedonensi synodo susceptus est.

Rust. Nequaquam necesse est ut ii qui confitentur unam naturam Dei Verbi incarnatam, si hoc de communis sanctæ Trinitatis natura dicatur, inhumanationem

• An suspiciti's?

sanctæ Trinitatis inducant : maxime quando per explanationem sermonis signantissimum Dei Verbi nomen adjuvant. Sicut enim quando dicunt Patres Deum Verbum incarnatum et inhumanatum, etsi commune nomen Dei tribus ^a personis indifferenter prædicatur, non tamen ob hoc eos consequitur quod incarnata sit Trinitas, licet Pater, et Filius, et Spiritus sanctus unus sit Deus : et ob hoc, qui incarnatus est, dicatur et Deus, et unus Deus, et solus Deus, et Deus Verbum. Sicut igitur Deum esse vel unum Deum esse licet uniuscujusque personæ commune sit, non tamen quando Deum confitemur incarnatum, seu virginem Deipatricem, consequitur nos, quod absit, inhumanatam dicere Trinitatem, sed unam ex illis personis, id est ex illa Trinitate quæ Deus est. Sic quando unam naturam Dei Verbi dicimus incarnatam; non nos consequitur ipsam cum propria natura incarnatam dicere Trinitatem, sed magis unam illarum personarum quæ in illa natura sunt confitendæ. Et sicut ne videamur, dum Deum dicimus incarnatum, Trinitatem dicere incarnatam, non pro qualibet cautela tres dicimus Deos : sic neque ob hoc ne forte videatur unam naturam Dei Verbi incarnatam dicentes, Trinitatem dicere incarnatam, non dicimus pro quacunque cautela tres in Trinitate esse naturas. Si enim Deus dicitur incarnatus, et rursus minime incarnatus, quando hoc quidem de Filio dicitur, illud vero de Patre et Spiritu sancto, et non in duos Deos unus Deus vel separator vel dividitur sive discernitur : quid consequetur incongruum, si de eodem Deo, id est de una eademque natura, dicamus, quia et incarnata est in Filio, et non est incarnata in Patre et Spiritu sancto? Nam vos quoque, in eo quod dicitis quamlibet naturam sive substantiam esse communem, non poteritis hanc consequentiam refutare : illam namque substantiam, nec incarnatam denegare in Filio poteritis, nec affirmare quod in Patre et Spiritu sancto inhumanata sit. Erit igitur una eadem simplexque natura; et incarnata, ut Filii; et non incarnata, ut Patris et Spiritus sancti. Quare non necesse est ob hoc propriam Filii esse naturam, quia una Dei Verbi natura dicitur incarnata; quippe cui, etsi esset aliqua non communis, hoc idem tamen de illa natura communi rectissime diceretur. Non igitur ob hoc demonstratum est propriam esse solius Filii naturam; nec igitur ejustilibet et alterius ex Trinitate personæ. Insuper, vos potius quaternitatem inducere demonstramus, qui eam quæ dicitur Ephesina secunda synodus, non potestis abnuere, quia Dioscorum condemnare non vultis.

Ille enim cum tota illa nefaria synodo approbavit Eutychis hæretici vocem illic inter monumenta deponentis : « Quia confiteor duas naturas fuisse ante unionem, post unionem vero unam naturam confiteor. » Si igitur ante inhumanationem duæ naturæ

A fuerunt, id est, una Patris, altera Spiritus sancti (nec enim poterunt aliter trium tres esse naturæ), duæ vero tunc et Christi naturæ ante unionem; quatuor igitur naturas circa vestras rationes, etsi non esse nunc usque, tamen ante unionem fuisse inducitis; et ex quaternitate præexistente sanctam Trinitatem postea factam inducitis. Insuper has præexistentes, ut dicitis, unioni naturas, siquidem permanere nunc usque dicitis, quaternitatem, sicut inquitis nobis, vos magis veraciter impie colitis : quia quod consequitur ex his quæ dicuntur a vobis, vos ipsi non poteritis abnuere. Si vero non sunt usque hactenus duæ determinatæ, aliquando vestra quaternitas esse desierit : et nos quidem demonstravimus, quia neque tres naturæ sint Trinitatis, neque, si essent, nos quaternitatis credulitas sequeretur. Vos vero qui hoc tanquam consequens ponitis, vincemini ex vestra vesania : quæ si vobis displicet, ante omnia ergo anathematizate Dioscorum.

Hæret. Nos interim non de causis singularum colloquimur personarum, sed de fide universaliter disceptamus. Hoc vero negotium illi servabimus tempore quando de Diodoro, et Theodoro, et Ila, et Theodoro disputabimus, causas personarum quæstioni de fide miscentes. Igitur, etsi tres dicimus, pro personarum distinctione, naturas in sacrosancta Trinitate; unam tamen communem substantiam confitemur, secundum quam consubstantialiam dicimus Trinitatem, et nec audire quaternitatem contenti sumus.

C *Rust.* Sed ista communis substantia indiscrete etiam natura Patribus appellatur, quæ solis tribus personis communis est, et alia illic præter hanc non est tanquam propria unicuique personæ. Vel si creaturarum naturis comparata tantummodo, hæc ipsa propria dicitur uniuscujusque personæ, ut quando dicimus, sicut et sancti Patres, quia Deus Verbum Filius Dei, non improprium pertulit naturam. Insuper, si idem est natura atque subsistentia ^b, quatuor naturas et substantias introfertis. Si vero alteram, ut re et nomine apparet; quanto differt, tanto magis connumerata numero personarum, redundat in quatuor; nisi forte nostri rationibus te dedas, quia tum posset esse quaternitas, si hæc carnis natura non tantum substantia, sed esset quoque persona. Nunc autem quæ mentis inspectione diversa est, eo quod non sit etiam persona, non connumeratur Trinitati illi quam similis determinat ratio; quia illic personæ tres sunt, hæc vero non persona est, sed natura tantummodo sive substantia.

Hæret. Sed hæc natura Trinitatis, in tribus illis nativis est; et idcirco, etiamsi altera est præter illas, per singulas tamen omnibus illis connumerari non potest; quia in illis exis ens, et in semetipsa ea habens, nihil est præter illas : Trinitas namque unitas; et unitas Trinitas.

Rust. Quomodo ergo ante unionem, duas dicitis

^a De tribus pers. legendum videtur. Max, eos DICERE aut DIXISSE conseq. forte rescribendum.

^b Sic edit. Lugdunensis. At Parisiensis, substantia.

Filii Dei naturas, si propriæ illi connumeratur ista A
communis? Quam enim omnino Dominus habuit alteram naturam ante inhumanationem, nisi eam quæ ante sæcula est, essentiam suam?

Hæret. De divinitate Christi et carne hoc dicimus: dico autem duas ante unionem, non tanquam communem hominum naturam conjungens Deo: nam si hoc esset, quomodo non etiam nunc duæ fuissent, dum certe nihilominus hominum quisque homo sit solum, excepto illo tantummodo qui inhumanatus est? nec quasi prius una fuerit caro et postea unita sit Verbo: hæc enim qui dicit hæreticus est. Sed quia intellectu præcognoscentes duas naturas, deinde admoventes unionem, unam continuo effici dicimus: ergo id quod dicimus ante unionem vel post unionem, non distinctionem temporis, sed speculationis significat B
ordinem, eo quod pariter horum nequeamus deprehendere intellectum, sed præspeculemur compositioni simplicia. Est namque impossibile ut alter rerum naturæ sit ordo, et alter speculationis quæ est circa intellectum: sicut in oratione, cum litteræ natura priores sint, multo tamen sunt adinventæ posterius.

Rust. Speculatio hæc secundum quam dicis duas naturas intelligi, si quidem nunc usque verax est, ut existentibus rebus incumbens: sunt igitur duæ naturæ veraciter, quas veraci intellectu conspiciamus; si autem semper falsa, nec ante unionem duas naturas constiteri debetis. Si vero ante unionem quidem quondam vera, nunc autem de cætero falsa; erat igitur Domini caro, quod absit, ante unionem: quæ si animata anima rationali fuisse credatur, præexistit igitur secundum vos prius purus homo, et post hæc unitus est Verbo. Ex duabus ergo personis, et ex duobus Christiis, ex duobus filiis, ex duobus Dominis, unum Christum blasphematis existere. Hæc vero modis omnibus abdicanda sunt: ex præexistentibus enim per sese personis unione secundum subsistentiam fieri nequit. Si vero et post inhumanationem aliquando duæ naturæ substiterunt, quam ergo aliam dicitis unionem, qua facta jam duæ non sint? Sed et omnia quæ dicitis contra nos qui nunc usque duas dicimus esse naturas, convertite contra vosmetipsos; usque tunc enim easdem naturas dicitis existitisse, quas nos in perpetuum dicimus permanere.

Hæret. Autimo quod quidam nostrorum melius dicant: quoniam non individua illa humanitas Christi unioni præexistit, sed communis humana natura ex qua illa est caro.

Rust. Sed ad alia inconsequentia vos ducit hic sermo. Nec enim vel post unionem communis nostra natura unam quid per unionem facta cum Deo est, sed illa individua quæ assumpta est: non enim Patres hoc de illa, sed de hac dicunt; nec possibile est communem naturam efficere nunquam [Forte unquam] personam per semetipsam. Insuper nec in semetipsa illa subsistit, sed intellectu rationalium tantummodo, qui fit ex individuis ejus a quo et esse ac-
* Rescribendum *imminutionem*, ex contextu.

capit, sicut et ea quæ omnium genera vel species esse dicuntur apud sæculi sapientes: si enim et esset anima, et tamen non esset rationalis, non erat communis creaturarum natura, sive quod dicitur genus atque species. Nihilominus autem qui dicit ante unionem quidem duas, post unionem vero jam minime, sed potius unam indifferenter omnino ex ipsis rebus quæ duæ fuerunt, unum quiddam perfici vult; alioquin id quod dicitur jam minime non habet locum. Nunc autem communem naturam cunctis hominibus, non dicitis unam factam cum Verbi natura, ne forte omnes homines in communi natura videantur iidem Christo esse, aut sit, quod absit, tota Trinitas incarnata. Sed unum quid individuum, id est una et sola caro, et una et sola anima, in unam personam B
Deo Verbo unita est, et in unam solamque subsistentiam.

Hæret. Sed prius intelligendæ sunt duæ naturæ, et post hæc continuo unio amovenda est; et ideo non dicendum est Christum in duabus, sed ex duabus esse naturis.

Rust. Ergo, secundum te, unio unitarum naturarum duarum peremptio est.

Hæret. Non naturarum, sed dualitatis peremptio est unio; ita ut duæ jam non sint duæ, sed unum quiddam secundum unionem.

Rust. Si, ut inquis, dualitas interempta est, erat ergo ante interemptionem et ante unionem: superquod si easdem complexiones de dualitate quam de ipsis duabus naturis voluero facere, supradicta deinde consequentur incongrua: nihil namque interimitur, nisi quod prius fuit. Quare si interempta est, erat ergo dualitas, et omnia illa quæ prædiximus incongrua ad medium veniunt.

Hæret. Ante dualitati præclusit unio, ut nec posset esse hæc ipsa: et de hoc dico, interemit potestate, non actu; nondum enim erat perfecte dualitas.

Rust. Ergo non existentem, sed adhuc futuram peremit. Dic igitur quid cujusque naturæ imperfectum fecerit ut minime dualitas esset. Ego enim nec immutationem a divinæ naturæ vos suspicor dicere, et humanæ inæstimabilem ineffabilemque profectum: qui ergo modo est imminuta dualitas, dum sit additum rei? quomodo substantiarum quantitas est præclusa, dum nullus substantiarum defectus evenerit? Si vero D
et, ut ais, connumerantur æquivoca, quomodo duæ Filii potestate naturæ, duabus actu Patris videlicet ac Spiritus sancti connumeratæ, quatuor non erunt? Si vero nunquam non duæ naturæ fuerunt, divinitas et humanitas Christi, quomodo ex duabus naturis dicitur, qui ex istis esse confessione deponitur?

Hæret. Quid enim, dic mihi, nonne omnia duarum perfectarum personarum Dominus habet? Sicut ergo præclusit unio ne esset dualitas personarum, sic etiam substantiarum.

Rust. Sed nostra natura in Christo, non etiam persona est: non enim in semetipsa et secundum se ipsam segregatim habet esse suum, sed in Verbo subsistit; et ideo, nec ex duabus personis sicut ex

duabus naturis dicitur, quia Verbum hominis personam sibi metipsum unierit: quia vero humanam naturam sibi metipsum unierit, et qui in Epheso et reliqui sancti Patres docent, et de his omnibus superius sufficienter ostendimus.

Hæret. Non negamus duas esse naturas, sed nec unam propter unionem: hoc enim circa naturam est; illud vero secundum unionem. Quare duæ sunt circa speculationem, non secundum rem.

Rust. Si verax est speculatio hæc, duæ naturæ sunt et circa ipsam rem; si vero dicis non esse veram, ecce negasti duas esse naturas.

Hæret. Quid igitur est quod distat inter impia sententias et pia, circa id quod duæ naturæ dicuntur? Nam si (puta, ille quilibet homo purus, et Deus Pater) duæ naturæ sunt, quid differt seu sic, sive sic duas naturas dicere, dum sicut de puro dicimus Deo et de homine nudo; sic vos de Christo loquamini, quia duas naturas dicitis?

Rust. Multa sunt quæ imprimis quidem communiter videmur confiteri cum impiis; adjectione vero, determinata jam sunt, et per se quidem vel si suspecta sunt, nondum tamen et impia, nec e contra rursus, quæ accusari ex toto non queant. Dicit ergo Apollinarius unum Christum, unum Filium, unam ejus personam et subsistentiam; dicit et Nestorius duas naturas. Et hi quidem sermones, nondum quales ipsi sunt produunt, in additamento autem sermonum, cognoscimus qui sint. Nam Apollinarius quidem unum dicit, quasi et convertibilis Deitate sit et imperfectus humanitate; Nestorius vero duas male quidem conjungens: secundum æquivocationem namque, secundum auctoritatem, secundum appositionem, secundum habitum; male vero etiam dividens separanaque naturas in duas subsistentias et personas, et filios et Dominos. Ergo, quando dicimus duas naturas, si nihil præcedit neque subsequitur quod unionem significare sufficiat, habebit occasionem vestra suspicio: si vero hoc, et ante quam dicamus duas naturas, et postea dicimus, quia una est duarum naturarum persona, una subsistentia inseparabiliter, indivise, inconvertibiliter, quid ultra remanet quod suspectum sit calumniari volentibus?

Hæret. Hoc reprehendo quia non post duas uniones, sed post unionem, duas dicitis naturas; cum deberetis prius quidem confiteri duas naturas, postea vero unionem, et unam naturam de reliquo. Hoc significat ex duabus quidem, quia post hæc unio; in duabus autem, quia duæ post unionem.

Rust. Si et duæ naturæ confitendæ sunt, et unio amovenda, non video quare non ex duabus et in duabus recte dicamus: si enim te id quod est delectat usque adeo, dicere non unum Christum in duabus naturis, sed in duabus naturis unum Christum, et non prius nominantes Christum, post hæc eum duabus naturis, ut dicitis, partitatis, sed prius dicentes duas naturas, tunc unum Christum nominetis: et illud vero similiter observate, ut non dicatis unum Christum ex duabus naturis, sed potius dicatis ex duabus naturis unum

A Christum. Sed nunquam Christi Ecclesia intendit vaniloquis talibus: etenim dum præexistit ex infinito divinitas Filii, tamen nonnunquam post carnem nominatur: usque adeo veritas verborum ordine nullum præjudicium patitur, et maxime hic ubi simul duæ naturæ, simul unio. In sancta enim synodo Ephesi inter alia testimonia, magis vero ante alia, jacet sancti Petri, quod ita se habet: « Unde et evangelista veraciter dicit: *Verbum caro factum est, et habitavit in nobis* (Joan. 1, 14) ? tunc utique ex quo angelus Virginem salutavit, dicens: *Ave, gratia plena, Dominus tecum* (Luc. 1, 28). Ecce ex quo saluatio angeli, et nunc est unio celebrata. » Quia vero nonnunquam prænominatur caro, et postea deitas, ostendit exinde sanctissimi Gregorii lectio, dicens ita: « Ne decipiant homines, nec ipsi decipiantur, hominem dominicum sine mente credentes, magis autem Dominum nostrum et Deum: nec enim separamus hominem a divinitate. » Ecce aperte ponitur in principio verbi prius quidem nominans hominem, et postea Dominum et Deum, et rursus hominem et divinitatem. Et post pauca iterum habet: « Passibilem carne, impassibilem deitate; circumscriptum corpore, incircumscriptionem spiritu; eundem terrenum et cælestem, visibilem et intellectualem, capitalem et incapitalem, ut toto homine eodemque Deo totus homo reformetur, qui ceciderat sub peccato. » Ecce quoties, ordine permutato, prius eum passibilem, deinde impassibilem nominavit; post hæc circumscriptionem et tunc incircumscriptionem; et post plura talia adjecit: ut, *toto homine eodem et Deo*. Synodus autem Chalcedonensis, postquam dixerat, *in duabus naturis, adjectis dicens, indivise, inseparabiliter, inconvertibiliter agnoscendum*. Et non ait agnoscendos, ut duos, sed unum agnoscendum. Et rursus: *Sicut Dominus noster Jesus Christus nos docuit, et Patrum nobis tradidit symbolum*. Si vero, ut dicitis, una est facta natura; ergo non ex duabus, sed ex tribus naturis dicere debeatis: quippe qui etiam talem unionem Verbi ad humanitatem dicitis, qualem caro habet ad animam. Quid enim vestra concessione viciniis anima habet ad carnem, quam hæc ad deitatem, ut sit Dominus ex duabus et non tribus?

Hæret. Simpliciter nobis respondete. Duas naturas ad hoc dicitis substituisse, ut efficerent unum Christum, ad hoc unum Christum, ut duæ naturæ subsisterent? Sed duæ naturæ, et in aliis pridem subsistentiis substituerunt? si igitur non ad hoc ut ipsæ subsisterent, sed ut Christus esset, duæ naturæ fuerunt, non jam degunt duæ naturæ, sed illud tantum propter quod et substituerunt et unæ sunt duæ naturæ, sed unus. Igitur non duæ naturæ Christus confitendus.

Rust. Mira dementia, ob hoc non subsistere arbitrari naturas, eo quod idcirco substituerint ut in Christum concurrerent; dum nihil plus sit necesse subsistere, quam ea quæ ob hoc substituerunt ut Christus exstaret; et illud potius sit fatendum, quod unio

subsistant, quæ ut uiderentur existerent. Quin potius divinitas, nec ut uideretur, substitit, ex sempiterno est enim; sed humanitas illa quæ simul mox unita est, ut cœpit existere: ergo, secundum te, Christi humanitas jam non est humanitas, quæ ut uideretur substitit. Quare manifestum est duas naturas unitas subsistere. Quis igitur nisi captus mente jam dicat, quia, quæ propter quiddam substiterunt, aut ipsa jam non sunt, aut non tot; sed illud solum propter quod substiterunt, dum nihil utrorumque peremisset antio, licet unum immense exaltaverit; et hoc, dum perfectissimum sit utrumque secundum propriam naturam rationem? Hoc vero simile est ac si aliquis dicat, quia ob hoc hæ litteræ factæ sunt, ut esset hic sermo; quare non sunt jam hæ litteræ, sed solus hic sermo? At vero, hoc quid erit insanus?

Hæret. Quidquid aliud dicere vells, ut ad propositum revertamur, quaternionem nos inducere, quaternitatem colere minime possumus.

Rust. Imo vero, quia fuisse quaternitatem inducitis ex rationibus vestris, inevitabiliter docui: et oportebat quidem inordinatè tibi super hoc jactanti sermones non dare responsum. Sed ne his qui ita ut tu vesaniunt dicere placeat, non nobis est ad omnia satisfactum, et illud adjiciam, quia tres dicitis sanctæ Trinitatis esse naturas. Si nihil omnino distat, unde illas tres esse cognoscitis, qui divinitatis et humanitatis tantum distantes duas esse abnuistis? Nos enim tres esse subsistentias ob hoc confitemur, quod non in eo quod quid est secundum naturam, sed in eo quod qualiter sit unumquodque, proprietatibus distinguatur. Nam Pater quidem genuit, et genitus non est; et ex aliquo alio non est, sicut ex eo sunt alii: Filius vero genitus est, et nihil consempiternum genuit; et Spiritus sanctus a Patre procedit, et nihil consempiternum procedit vel genitum est ab eo*. Quidam vero antiquorum et hoc proprietatibus adjoecerunt, quia sicut Spiritus cum Patre Filium sempiternè non genuit, sic nec procedit Spiritus a Filio sicut a Patre. Ego vero, quia Spiritus quidem Filium non genuerit sempiternè, confiteor (nec enim duos dicimus Patres); utrum vero a Filio eodem modo quo a Patre procedat, nondum perfecte habeo satisfactum. Quoniam vero, ad id quod nunc quaeritur nihil attinet, signandum quidem est, sed transeundum.

Hæret. Et ego nunc interim de his ipsis loqui non arbitror utile; ad tuam vero contra nos objectionem, tibi breviter respondebo; imo vero temetipsum tibimetipsi faciam respondere. Quibus distare dicitis ut tres sint credanturque personæ, his ea differre dicimus, ut tres sint credanturque naturæ.

Rust. Sed multo magis differunt Christi naturas, quas duas esse non vultis, quam tres personas, quas vultis etiam tres esse naturas.

* Simpliciter dicendum est, eodem modo procedere a Patre et Filio, cum sint uterque unum simplicissimum principium Spiritus sancti: ad utrumque dici potest Spiritum sanctum non eodem modo procedere a Patre et Filio, quia hoc quod est spirare

Hæret. Cur ergo non sunt et quatuor personæ, tanquam duæ omnino personæ sunt Filii?

Rust. Quia humanitas Domini Christi non est persona, licet differat ratione; sed quod attinet ad Deum Verbum, sola natura est; non enim, veluti quis dicat, sua ipsius, sed Dei Verbi est illa caro, ut scriptus dixi.

Hæret. Quid igitur a persona minus habet humanitas? animæ aliquid rationalis, an carnis, an quantitatis?

Rust. Hæc non vestra contra nos, sed aliorum contra nos simul et vos quaestio est. Non est igitur nobis necessitatem hanc subruere loquentibus contra vos; maxime, quia superius est ostensum quod Deus Verbum non personam nostram sibi unierit, sed naturam. Verumtamen in sermone quem de definitionibus contra vos simul Nestorianosque conscripsi, demonstratum est quod natura quidem communem, sicut dici solet, speciem repræsentat; persona vero sit concursus eorum quæ describunt subsistentiam rationalem. Individuam vero subsistentiam esse circa proportionem, vel fundamentum in quo incumbunt quæ circa sunt reliqua, sicut ipsum nomen ostendit, et tanquam maxime causam, in qua universa quæ accidentia nominantur, ut color, ut mores, ut habitus et dispositiones, et quæ his sunt similia, et proprietates confluent ipsæ: interempto enim primo subjecto eorum quæ circa sunt individuorum, nihil ultra esse possibile est: a maxima vero causa ut sit unumquodque, id vero est in quo incumbit ipsa totietas, nominatur; id est, ab illo subjecto quod tanquam fundamentum est his quæ circa sunt, tota consistentia, subsistentia nominatur. Sed quia, secundum redditam rationem, solent et irrationalium subsistentiæ nominari, quin etiam insensibilium et inanimatorum; hæc vero universa personæ proprie non ab omnibus dicuntur, ideo adjecti hanc subsistentiam esse rationalem. Quoniam vero aliqui rursus volunt et species et genera substantialium quæ dicuntur subsistentias appellare, ideò adjectum est hanc subsistentiam rationalem et individuam esse.

Hæret. Et quid pertinet hoc ad propositam quaestionem? quaesivi enim cur perfectus homo personam habeat non perfectam, et hoc audire omnino desidero.

Rust. Hoc enim et dictum est; sed quia minime advertisti, audi cur humanitas Domini perfecta quidem natura sit, non vero per semetipsam habens quoque personam; et cur non duæ Christi personæ, sed una solaque sit: causa enim, sicut et tu in sermonis initio, licet ad aliud quid intendens, dixisti, Verbum Deus est, carnis assumptæ; in quo quasi in fundamento illa assumpta natura, quæ est servi forma, incumbit: ad hoc assumpta, ut Filius Dei,

Spiritum sanctum, Pater non ab alio habet, Filius autem habet a Patre: unde dicitur Spiritus sanctus procedere a Patre per Filium. Vide sanctum Thomam de Potentia q. 101, art. 4, ad 2 et 1, q. 36, art. 3.

qui sempiternus est Deus, pro nostra salute homo in diebus ultimis fieret. Nec enim homo de virgine originem habere potuisset, nisi nos per eum Deus inefabiliter secundum subsistentiam sibi unitam redimere complaceret; unitum vero, ex quo ejus quolibet subsistere inchoavit in unam personam unamque subsistentiam, sicut sæpius diximus. Igitur, etsi in imaginatione mentis sive speculatione tenuissima, intellecta humanitas Domini Christi videtur et substantia esse et persona (nec enim habet aliquid minus, præter alias subsistentias rationales et individuas); sed tamen intellecta per semetipsam, hoc esse videtur, sed non jam sicut unita Sermoni: igitur non veritas rei, sed mentis hoc cogit putari defectus, quasi oblivio unitiois existens. Quando vero id quod humanum est, non quasi in semetipso manens, sed per unitioem proprium factum; subsistentiæ Dei Verbi commemorata mens fuerit, non potest id pro persona suscipere: quoniam neque proprie subsistentia nominatur, cujus altera circa intellectum res subsistendi causa, id est Verbum, est quid sempiternum. Nam si homo subsistentia esset, non oportebat ut eum solus Deus Verbum in semetipso susciperet, et quod nostrum est, ut ita dixerim, in semetipso fundaret, sed potius ut aut præexistens homo proprium faceret Deum Verbum, et stabiliret atque fundaret sibi semetipso quod Dei; aut magis ut præexistens uterque ad invicem conveniret, et unus Christus, unus Filius, unus Dominus, unaque persona et subsistentia, et præexistente apud se puro unoquoque, non fieret. Nunc autem e diverso factum est: non ergo habet personam quod nostrum est.

Hæret. Ergo si hæc unita non essent, omnimodo duæ possent esse personæ: quia et Deus Verbum nihil minus habet a persona (sicut enim Deus Pater, ita et Deus Verbum una persona est), et rursus nihil habet minus a tota persona homo perfectus ex consubstantiali nobis carne et rationali, secundum nos, anima constans, horumque unitioe subsistens.

Rust. Etsi omnis homo individuus persona est, non tamen hæc causa est ut persona sit itidem, quæ est ut homo sit. Sed ut sit quidem homo, hæc causa est quod sit animal rationale de terra: ut autem sit persona, hæc causa est, eo quod sit subsistentia rationalis individua. Sed, ut diximus, illa humanitas, non in semetipso in Verbo habet subsistentiæ rem: nec enim propter hoc ut sua ipsius separatim esset, sicut nos, sed ut Verbo uniretur, et ejus esset proprium indumentum et inestimabile, ut ita quis inquit, instrumentum, et ut Deus esset homo, creata est nostræ causa salutis: illa igitur causa magis in subjecto est quam subjectum. Sicut igitur, verbi gratia, in homine puro subsistendi carnem causa est anima immortalis; qua sejuncta, caro in sua non manet essentia, sed ad non esse properat incessanter, quippe quod omnino exterminari, quolibet corrumperetur modo, necesse est. Et rursus nunc animæ hominum defunctorum absque corpore sunt, sicut

ait Dominus Sadducæis: quia *Deus Abraham, et Deus Isaac, et Deus Jacob, non est Deus mortuorum, sed viventium: omnes enim vivunt illi (Matth. xxii, 32).* Et non ait, *Deus animæ illius, et illius, sed, Deus illius.* Et non dixit, *non est Deus animarum mortuarum, sed viventium: Deum esse simpliciter dixit, et perfecto existente Abraham, et Isaac, et Jacob.* Et adiecit: *Omnes enim vivunt ei (Luc. xx, 38), et non dixit, omnium enim animæ vivunt ei.*

Hæret. Hoc inquit, non quod anima perfecta persona sit, quasi per hoc unum integer Abraham sit, et Isaac, et Jacob; sed quoniam *Deus vocat ea quæ non sunt, tanquam quæ sunt (Rom. iv, 17),* sicut scriptum est.

Rust. Non intercipias inopportune sermonem: ubi enim fit de resurrectione memoria, illic necessario immortalitatem repræsentat animarum: non ut eorum quæ non sunt, et a Deo vocantur tanquam sint, eo quod ea quæ nondum sunt, Deus futura esse prænoscat, sed ut eorum quæ sunt; nullus enim sapientum dicere audebit, quia commoriantur corporibus animæ, ut ob hoc nec Abraham sit, nec reliqui, nisi in præscientia Dei. Quod ergo dicere volui: sicut extra corpus, etsi non est animal perfectum secundum naturam, tamen rationalis animæ persona perfecta est; et rursus, postquam corpus resurrectione receperit, nihilominus perfecta hominis est persona: sic quodammodo in Christo, ante incarnationem quidem perfecta erat Dei Verbi persona, et post hoc perfecta Christi persona est, et una persona Deus simul et homo, et causa ut sit illa humanitas, est Deus Verbum; et hæc, comparatione Verbi, non est ut subjectum, sed ut accidens. Sicut enim instrumentum per quod nostram salutem fieri oporteret, et sicut superincumbens ei, quod utitur illo et diximus. Sicut igitur quando circa Apostolum dicimus: *Caput mulieris vir, et caput viri Christus, et caput Christi Deus (I Cor. xi, 3);* et neque virum duo capita habere dicimus, neque duo aut tria capita mulierem, id est virum et Christum, aut virum et Christum et Deum, quia vir ad mulierem quidem comparatus caput est, ad Christum vero jam non caput, sed aliquid aliud; et rursus Christus ad virum quidem comparatus caput est: ad Deum vero, nequaquam (nec enim Verbum caput est Patris, neque natura quæ ex nobis est); sic quodammodo, prout est possibile similitudinibus incomparabilia explanare, humanitatis subjectum iis comparatum quæ sibi omnino specialiter accidunt, proportionem subsistentiæ ostendit: Deo autem Verbo collatum, sicut aliquid eorum quæ insunt subsistentiæ, non secundum personalem subsistentiam reperitur. Et sicut ibi dum vir caput sit mulieris, et Christus viri sit caput, tamen in ordinis consequentia, solum ejus caput est vir, dum certe per excellentiam gloriæ Christus solus, quippe ut Deus, circa id quod proprie summum est, ita et hic esse apparet circa ea quæ acciderunt naturæ nostræ, et humanitas illa subsistentia esse videtur; secundum vero summam subsistentiæ pru-

prietatem, solum Verbum (a quo de reliquo una et sola subsistentia, vere totus est Christus), seu certe ea quæ in Christo sunt nominatur. Si quis tamen hæc legit, memor sit nos proportionem proportioni, prout est possibile, comparare, non multis personis unam Christi solamque personam: alioquin cur et tanta sunt dicta?

Hæret. In veritate, quia in incomparabilibus, vel modicam similitudinem adhiberi difficile est.

Rust. Sed et quod majus est dico; illic enim forsitan dicat, ut arbitror, aliquis impudentia fretus: duo vel tria esse capita mulieris (et forsitan non imple, licet inconvenienter); hic vero duas personas impossibile est inveniri: nam si illic ad unum et idem, aut ad aliud et aliud re comparata, duo capita esse patentur, unumquodque enim uniuscujusque caput est; hic similiter erit: nec enim sic accidentia circa carnem carni sicut Verbo comparantur, sed carni quidem absque mediatione, Deo vero non ita: non enim quasi non incarnato. Mulieris autem caput et absque mediatione Deus est: *Ecclesiæ enim caput Christus* (*Ephes. v. 25*). Figuraliter autem Ecclesia sponsa est; et figuraliter caput mulieris vir. Et ut simpliciter dicamus ac breviter, quia et ego confiteor quod exemplum non omnino sit aptum, sed assumpti hoc, non ut demonstrationis, sed ut explanationis gratia; si quis vero aptiorem similitudinem repererit, dicat, me facile complacente et voluntarie ac libenter. Ne forte autem sit hoc quoque præstantius dicere: quia sicut universus orbis (dico vero orbem terræ) licet plerumque etiam solus, tamen totus dicitur mundus; et rursus cum toto cælo et omnibus elementis unus et solus dicitur mundus; sic dicatur et de illa solaque persona. Si vero ob hoc aliquos duas Christi subsistentias dicere creditis (dico autem, non ut naturas, sed ut personas), quia in subtilibus speculationibus et puris intellectibus per semetipsam contemplata humanitas Christi, videtur eis, quia potest et ut persona et ut subsistentia cogitari ad accidentia sua, quomodo vos ipsi negatis duas Domini Christi esse naturas; qui non in subtilibus intellectibus vel imaginationibus mentis intelligi solum, sed et in ipsa re subsistere humanam in Christo naturam negare minime quitis; quam, non solum illa quæ nostra est, sed et illa quæ vestra synodus Ephesina per sanctorum Patrum lectiones testatur, et præcipue beatissimi Cyrilli Alexandriæ præsulis epistolæ prædicant? Non enim quod nos dicimus de persona, hoc vos poteritis re objicere de natura, cujus definitio longe abest a definitione personæ. Sunt enim Christi naturæ, ut superius dictum est, et divinitas sanctæ Trinitatis communis, et humanitas communis omnibus nobis in individuo contemplata: persona vero atque subsistentia Domini Christi, quæ horum unitione celebrata est. In his vero substantiis, totum dicimus esse unum solumque Filium Dei Dominum nostrum Christum, quem in duabus confitemur esse naturis. Est autem non minus manifeste ex synodis san-

ctorum Patrum doctrinis colligere, quia non sunt tres naturæ sanctæ Trinitatis, sed una solaque. Si enim tres essent sanctæ Trinitatis naturæ, esset omnimodo, ut tu quoque dixisti, et Filii una et individua divina natura. Hæc vero idem foret per omnia, et non discerneretur ullo modo a Dei Verbi sempiterna persona: nihil enim plus vel minus, aut quolibet modo alterum, aut aliter ullatenus contineret. Quare, quidquid de Filio, id est de Deo Verbo (hoc est autem dicere de persona ipsius Christi), seu tanquam ante inhumanationem, sive post hæc recte dicimus, et de natura ejus orthodoxe dicerentur; et quidquid de persona Filii dicere devitandum est, de ejus Filii natura a Patribus dici vereatur. Sicut igitur nullus Patrum dixit alicubi, aliquando in propria passum Filium non esse persona: sic nullus eorum dicere sustineret in propria Filium passum non esse natura. Nunc autem e contrario fit: prædicant enim Filium Dei in propria quidem passum esse persona; negant vero idem sancti Patres in propria eum pertulisse naturam. Ex iis igitur necessarie sequitur, et personæ Filii, ejusdem, non eandem esse naturam, demonstratum est: quia si esset sic propria solius Filii Dei natura, ut non esset ei hæc ipsa communis cum Patre et Spiritu sancto, consequens esset ex necessitate naturam ejus idem esse personæ ipsius: quod quia minime sequitur, constat quia non est natura solius Filii propria, tanquam quæ non sit et Patri communis et Spiritui sancto; non igitur tres naturæ sunt Trinitatis.

Hæret. Et unde mihi demonstrationes adhibebis, quia Filius Dei Deus Verbum, in propria quidem persona passus est, vel quodcumque suscepit eorum quæ carni contigerunt; in propria vero natura non pertulit?

Rust. Patienter ausculta, et continuo ostendetur: solummodo sermoni dem finem. Hæc igitur demonstratio, non ob hoc solum veritatis proficit dogmati, quia unam et solam sanctæ Trinitatis naturam commendat; sed et per semetipsam causa victoriæ est, dum concludit quia non debet Christi una credi natura, sicut inferius declarabitur. Nunc autem testimonia ex synodico sanctorum Patrum codice proferrantur, atque directa nostræ colloquutionis recognoscatur intentio.

Lectio ex epistola sanctæ memoriæ Cyrilli ad Nestorium, quam et Ephesina sancta et universalis synodus omnium episcoporum interlocutionibus r. boravit.

« Hæc nos sequi oportet et verba et dogmata, intelligentes quid hoc quod est incarnari, et hoc quod est inhumanari, significet id quod ex Deo est Verbum. Non enim dicimus quod Verbi natura transformata facta sit caro, sed nec quia in totum versa sit hominem qui est ex anima et corpore; sed illud potius, quia carnem animatum animam rationali uniens Verbum sibiinsepsi secundum subsistentiam, ineffabiliter atque inexplicabiliter factus sit homo.

et vocatus sit filius hominis, non secundum solam voluntatem vel benevolentiam, sed nec ut sola assumptione personæ. Et quia diversæ quidem ad unionem veram conductæ naturæ, unus vero ex ambobus Christus et Filius (non quasi naturarum differentia interempta propter unionem: quin potius perficientibus nobis unum Dominum et Christum, et Filium divinitate atque humanitate, per ineffabilem et inenarrabilem ad unionem concursum), sic dicitur dum certe ante sæcula habeat subsistentiam, et ex Patre sit natus, nasci secundum carnem ex muliere, non tanquam propria ejus natura in sancta Virgine principium sortitus sit existendi; nec vero quasi indiguerit necessarie propter seipsum nativitate secunda post illam quæ est ex Patre. Est enim vanum simul et imperitum, ut dicatur is qui ante omne sæculum substat et consempternus est Patri, indigere, ad id ut sit, secundo principio. Quoniam vero propter nos et propter nostram salutem, uniens sibi metipsum secundum subsistentiam quod humanum est, processit ex muliere, ob hoc ipsum dicitur genitus esse carnaliter: non enim prius ex sancta Virgine natus est homo communis, et jam post hæc Verbum descendit in eo; sed ex ipsa vulva unitus carnalem dicitur sustinere genituram, ut suæ carnis sufficiens genesis. Sic eum dicimus et pati, et resurgere, non tanquam Deus Verbum in propria natura sustulerit vel clavorum transfusiones vel alia vulnera; impossibile est enim, quod divinum est, quia et incorporeum. Quia vero id quod ejus proprium factum est corpus pertulit, hæc rursus passus dicitur ipse pro nobis, erat enim impassibilis in corpore patiente. Circa æquum vero modum, et in Moyse intelligimus: immortalis enim secundum naturam, et incorruptibilis, et vita et vivificans Dei Verbum. Quia vero proprium rursus ejus corpus, gratia Dei, sicut dixit Paulus, pro omnibus gustavit mortem, dicitur ipse mortem pati pro nobis, non veniens in mortis experimentum, quod attinet ad ejus naturam (dementia est enim hoc dicere aut sapere); sed quia, ut dixi nuper, caro ejus gustavit mortem, sic et resuscitata carne, rursus ejus resurrectio dicitur, non tanquam qui in ullam corruptionem, quod absit, inciderit. » Et post pauca: « Hoc asserit ubique integerrimæ fidei sermo: sic invenimus sanctos Patres sapuisse; sic præsumperunt Deipatricem sanctam Virginem dicere: non quia Verbi natura sive divinitas ejus principium subsistendi sortita sit ex sancta Virgine, sed tanquam genito ex ea sancto corpore animato rationaliter, cui et secundum subsistentiam Sermo unitus gigni dicitur secundum carnem. »

Hæret. Si super tanta quæ ante dixisti, insuper testimonia profers vestro dogmati profutura; et nos parati sumus gloriosorum testimonia magistro jam pridem excreta diffundere; quippe qui debemus ipsa potius sequi, quam proprias conclusiones intendere.

Rust. Nos interim in præsentem nondum protulimus ullum testimonium ex codicibus aliis: per quod

A in duabus naturis esse Christus evidentissime demonstratur, sed ex synodicalis solis, quæ refutare non potes; ad demonstrandum tantummodo unam solam, quæ esse naturam sive substantiam sanctæ Trinitatis: quæ etsi propria Filii Dei a Patribus dicitur, non ad exclusionem Patris et Spiritus sancti, sed omnium quæ creaturæ sunt atque facturæ, nihilominus vero et illius substantiæ hominis quam creavit simul ac sumpsit. Et ad ostendendum quia propria illa natura non dicitur Verbum et temporaliter genitum, neque passum, neque sustulisse aut plagas, aut fixuras clavorum, aut alia vulnera; neque mortuum esse, quod attinet ad ejus naturam, nec resurrectisse; verumtamen Verbum ex ipsa vulva unitum genituram carnalem dicitur sustulisse, ut propriæ carnis genituram sufficiens: similiter et reliqua quæ humana sunt, quoniam quod ejus proprium factum est corpus, ista sustinuit. Rursus ipse dicitur pati pro nobis: erat namque impassibilis in corpore patiente. Igitur nunc interim ex universalibus et communiter concessis synodicalis inchoantes, quæ a te objecta sunt solvimus, et quæ oportebat, firmavimus; alia vero minime attingimus, interim ne illa quæ ad aliud opus pertinent commiscentes operentur confusionem; verumtamen et illarum lectionum discussio potest ad alteram colloctionem sine præjudicio reservari.

Hæret. Velim et illud ediscere, quomodo putes hanc demonstrationem eis qui ea quæ vestra sunt sapient præstare victoriam, eo quod probet quoniam non debeat una per unionem credi natura Domini Christi? hoc enim te esse dicturum promisisti superius.

Rust. Bene ad memoriam revocasti: dicam et hoc. Si una per unionem natura Domini facta est, quidquid dicitur de Verbo, de Filio, de Christo, et de ista natura dicitur; et rursus quidquid de illa natura, ut dicitis, dicitur, utique et de iis nominibus prædicabitur; et hoc non circa alium modum. Sicut igitur abominabile est dicere quia Deus Verbum in natura propria passus est, sic, si forte præsumitis, fugite dicere, quia passus est in seipso vel persona sua, vel subsistentia. Aut sicut dicitis, « non in experimentum veniens matris quod attinet ad ejus naturam: » hoc transferte dicentes: « quod pertinet ad suam personam et ad seipsum Filium mortuus non est. » Quoniam vero ex iis dicere adjacet, quoniam Verbi natura substantiaque pertulit: sic a vobis dicatur non passam subsistentiam Verbi, neque personam, neque ipsum Filium, neque hunc unigenitum, neque eundem Dominum, vel ipsum Christum; sed eos qui hæc dicunt, duos filios introducere non potestis abnegare, qui novit [F. leg. novistis] quia talia dicens Nestorius, tanquam dyorum prædicator accusatus est filiorum; inquit enim (propter quod et damnatus est) ita: « Ego hunc bimestrem et trimestrem non dico Deum; » et rursus: « Non oportet lactis nutrimentum de Deo. » Et in epistola sua ad sanctissimum Cyrillum, dixit sanctam Virgi-

nem partricem Christi, non Dei : « Manifestum vero est ; quia David filius , non erat Deus Verbum. » Et rursus quidem : « Corpus, divinitatis Filii templi, et templum secundum summam quandam et divinam conjunctionem unitum , ita ut et propriificaret ea quæ hujus erant divina natura , bonum est confiteri et evangelicis traditionibus dignum. » Et rursus in iis quæ mox sequuntur , idem Nestorius negat id quod confessus est hic. Adjecit enim continuè et hæc : « Propriificationis autem nomini deputare et carnis proprietates (generationem dico, et mortificationem), aut errantis , frater , circa paganos vel gentiles , est mentis ; aut per ea quæ sunt vesani Apollinarii et Arii vel aliarum hæresum ægotautis ; quinimo et aliquid gravius , et ab illis : necesse est enim propriificationis nomine tractos , et lactis nutrimenti participem per propriificationem facere Deum Verbum , et augmenti quod paulatim evenit consortem , et in passionis tempore facti terroris et indignum angelici adjumenti. »

Hæret. Et quid præcipue culpatis in iis , vos qui naturarum proprietates ipsamque dualitatem nunc usque asseritis salvas ? Si enim secundum veritatem dicta sunt hæc , nec trimestris dicendus est Deus , nec lacte nutritus , nec recenti tempore natus ex Virgine , nec ipsius filius et David , neque passus , neque mortificatus carne , nec crevisse paulatim , nec alias in semetipsum carnis excepsisse proprietates per propriificationem dispensativam.

Rust. Dico quid reprehendimus , non nos primi , sed cum Patribus sanctis. Prius quidem tanquam per transitum dico , pessime dixit , quia ea quæ sunt templi , divinitatis natura propriificat : non enim Trinitatis natura , sed una persona illius naturæ existens , propria facit ea quæ sunt carnis. Secundo vero , quia quoquomodo significans , quia Deus Verbum sufficit propria carnis ; et dum hoc explanare debuerit , hoc ipsum magis in iis quæ dixit postea , denegavit. Si enim , ut inquit , Deus sufficit ea quæ carnis sunt per propriificationem dispensativam , oportet magis propriificationis nomini deputare et carnis proprietates : generationem dico , et passionem , et mortificationem et alia. Ille vero hoc jam minime approbat , sed et (sibi met ipsi contrarius) ut hæreticum et gentile , et ut aliquid adhuc deterius , id accusat. Cur namque omnino , qui inhumauatus est Deus , ea quæ proprii templi sunt , propria sibi fecit , si non habent etiam dici de eo , ad admirationem charitatis ejus circa nos ? quid enim majus est , fieri illa Verbi propria , an dici ? Naturarum vero proprietates salvas esse fatentes , nos similiter dualitatem illarum nihilominus affirmamus : quia sicut earum discretio est salva , sic et unio. Unde quæ non sunt secundum naturam propria Verbi , ejus sunt circa unionem , etiamsi hoc multoties milies recusaverit impius. Proprietates enim salvæ sunt quidem , in unam vero personam subsistentiamque concurrunt. Idecirco non tantum ut impium Nestorium , sed et ut sibi met ipsi contrarium , in synodo

A Valerianus inculpatus dicens : « Omnibus conspicua et contrarietas reverendi Nestorii , non solum filii sanctorum Patrum qui in Nicæa convenerunt , et epistolæ Deo amicissimi et sanctissimi archiepiscopi Cyrilli dissentiens , sed neque sibi conveniens. » Similiter vero ad eundem Nestorium scripsit Celestinus sanctissimus papa , dicens : « Legimus ergo epistolarum tenorem , et eos libros quos , illustri viro filio meo Antiocho reddente , suscepimus : in iis quidem nobis vestigatus , deprehensus et tentus , quodam multiloquio labebaris , dum vera involvis obscuris , rursus utraque confundens , vel confiteris negata , vel niteris negare confessi. »

Hæret. Quæ dixisti de propriificatione et unione vere orthodoxa sunt , et Nestorii verbositatibus et adverso et quasi e regione contraria : in reliquis autem , puto quod illi eandem protuleris quem magno opere accusasti.

Rust. Absit , o calumniari edocte ! incumbentes enim rationi prædictæ , adhuc quæ vestra sunt amplius subruemus , et nostram rectam fidem probanda monstrabimus. Si enim qui dicit non ipsum Deum Verbum qui consubstantialis est Patri , qui unigenitus , quique iis quæ per eum facta sunt non potest comparari (genitum secundum carnem , inhumatum ex Virgine), non lacte nutritum , non crevisse , non factum esse bimestrem atque trimestrem , non passum , non mortuum , non resurrexisse : si ergo , inquam , qui hæc dicit , duos filios producit et Christos , igitur qui dicit eundem Dominum non habere secundum Deitatem principium ex Virgine , neque lactatum secundum suam naturam , neque crevisse , neque factum fuisse bimestrem atque trimestrem , neque passum , neque mortuum , neque resurrexisse , nec cætera , adjiciens utique secundum propriam naturam , duas naturas modis omnibus introducit. Sicut igitur juste abominamur ea quæ superius diximus , sic ea quæ nunc sunt dicta competenter amplectimur ; quia sicut illa subruunt Patrum termini , sic ista recipiant : unde judicio vestro damnantur. In enim quod abominantur ac persecutioni subicitis eos qui dicunt , vel qui putantur dicere , quia alter est Deus Verbum , et alter homo assumptus ab eo qui ex Virgine natus est , qui est plasmatus in Virgine , qui est unus ex nobis , qui in summam et ineffabilem quandam conjunctionem Deo Verbo unitus est ex ipso conceptus ; in eo ergo quod contra eos qui talia dicunt omnino ferventer insurgitis , et quasi latrantes illos indesinenter anathematizatis , ita ut si quis favere talibus volens fuerit visus , nulla poena apud vos putetur indignus , tanquam parum dicens hominem Christum , aut quasi duos filios injucens ; vos tamen ipsi , et communicantes vobis , alteram dicentes humanam Christi naturam et alteram ejusdem divinitatem , et hoc audientes a Patribus esse confessum quos sequi prætenditis , tamen duas naturas Domini Christi post unionem abominantur confiteri. Videmini ergo mihi , quia in die judicii damnabimini ex ipsius Nestorii condemnatione. Nam si omnino juste

o dicitis Nestorium vos, tanquam qui per talia verba A duos introduxerit filios, quare vos de naturis hæc ipsa dicentes, duas naturas non fatemini vos prædicare? Et certe vos non hæc solum dicitis de naturis, sed et pluraliter eas sæpius nominatis, vel etiam pares confitemini eos qui eas ita nominaverunt, quod Nestorius de Christi vel Filii vel Domini nomine fecisse non scribitur. Quomodo igitur vos qui hæc dicitis de naturis, ita cæcamini, ut ea quæ confitemini non dicatis? Quomodo vero et Nestorio maledicatis, tanquam qui duos Christos induxerit, eo quod talia de Deo Verbo et homine prædicaverit? Et, ut compendiose dicamus, hoc argumentum contra vos insuperabile invenitur, quamcunque hujus partem voluerimus inspicere. A nobis igitur Nestorius juste damnatur: at vero a vobis injuste, cum quo damnata est vestra B sententia. Quare et nos quando Nestorium damnamus, contra vos promulgamus anathema; et vos ipsi quoties illum damnatis, recurrit in vos; et quando id jaculamini contra nos, ut contra Nestorianos, quippe calumniantes, et omnino odientes; et quando a nobis contra vestros hæresiarchas (dico vero Apollinarium, Eutychen et Dioscorum) talis procedit calculus, econtra vos eidem sententiæ irrecusabiliter crebreque succumbitis.

Hæret. Ego illi synodo communicare non possum quæ dicit quod præter Trinitatem sit inhumanatio Domini. Dicitur enim in ea quæ vocatur definitio, de symbolo 150 Patrum: de Patre enim et Filio et Spiritu sancto, quæ perfecta sunt docet, et Domini inhumanationem fideliter accipientibus repræsentat. C Utiq; enim qui de Filio quæ perfecta sunt docet, de inhumanatione ejus, non extra et præter Trinitatem tanquam de quarto aliquo, sed illic repræsentat: ii vero, postquam dixerunt de Patre et Filio et Spiritu sancto, tunc alterum quemdam Dominum ejusque inhumanationem subintroduxerunt.

Rust. Olim demonstratum est quia non est quantum quomodolibet introducere extra, et extra de sanctæ Trinitatis consubstantialitate facere ac de Verbi Dei inhumanatione sermone; sed ita omnino ea quæ probata sunt, minime advertisti. Dixit enim synodus Ephesina: « Quia e converso se habet in Salvatore quam in Trinitate: illic enim alter et alter, ut non subsistentias confundamus, non vero aliud et aliud: absit; unum enim, tria, et idem in divinitate; D in Domino vero aliud et aliud quibus Christus, siquidem hoc illi non idem est. » Multum ergo ad veritatem cæcamini, nec illa vultis accipere quæ manifestius Ephesina quam Chalcedonensis synodus approbavit. Aliud est enim de Trinitatis communi substantia, et aliud de propriis unius loqui personæ, et hoc de servi quæ illic inconsubstantialis est forma.

Hæret. Quis habet accipere synodum quæ Leonis approbat tomum, dicentem de Verbo et carne super alia et hæc: *Horum unum coruscant miraculis, aliud succumbit injuriis.* Quid ergo? dic mihi, non

injuriatus est Deus carne? non Verbum per carnem miracula operatum? Quid autem vult separatio ista, ut dicat hoc quidem illud, hoc vero illud?

Rust. Deus quidem Verbum, quia injuriatus sit carne, minime denegamus; sed non succumbit injuriis, id est, injuriarum passionumque non inferior, sed potior fuit; caro ejus non injuriata est solum, sed et succubuit contumeliis et passa est. Nam sicut existens natura passibilis et mortua est, et ei dominata est mors quæ servit Deo. At vero Deus Verbum inhumanatus pati quidem propter unionem dicitur, propriificans ea quæ sunt passibilis nature, per suificationem dispensativam, ut et antea jam dixi, non autem passus est sicut caro. Nam si impassibilis simpliciter passus est, superflue est impassibilis: ad quid enim aliud impassibilitas proficit, nisi ut id quod est impassibile minime patiat? Si igitur in Deo nihil superfluum neque inutile, sed perfecta et decora sunt universa et apta, claret utique quia et impassibilitas ejus non est inutilis: non igitur passus est.

Hæret. Sed misericordia pertulit, qui propria natura non est passus; quare, circa hoc, et injuriis succubuit secundum quod passus est: quomodo igitur dicitis cum Leone, quia *hoc quidem coruscant miraculis, illud vero succumbit injuriis.*

Rust. Et sanctissimus Leo, de propria ipsius Dei Verbi natura, inquit, quia *coruscant miraculis*; de carne vero, quod reliquum est; et tu nunc confessus es quia Deus Verbum propria natura non per alii; cur igitur eadem confiteris pariter et accusas? Non enim dixit: *Iste quidem coruscant miraculis, ille vero succumbit injuriis*, ut suspicionem daret, quasi de duabus personis loqueretur; sed hoc quidem tanquam de duabus naturis: aliud enim et aliud ea ex quibus Salvator, siquidem non est idem intempore ei quod sub tempore est.

Hæret. Non solum de propria Dei Verbi natura, sed et de ipso Verbo ait, et hoc frequenter, quia non fuerit passus; verumtamen et dicere quia Verbi natura non passa est, hoc idem est dicere quod Verbum minime passum sit: nihilo namque impassibilior est, ut ita dixerim, Verbi natura ab eo cujus natura est. Eadem igitur natura, impassibilis manens, nostri miseratione passa est.

Rust. In Dei bonitate contrarium nihil est, quare miserationis [*forte miseratio*] impassibilitatem ejus non solvit. Si vero Deus Verbum sempiternæ impassibilis, et nunquam perpassus, nuper propter misericordiam, qualiter vos dicitis, pertulit; majus et infinite majus damnificatus est quam lucratus. Lucratus enim est nos, creaturam suam, et propriæ amisit impassibilitatem substantiæ? Vos igitur valde erratis, sic aliquid laudantes in Deo, ut rursus aliquid blasphematis. Non indiget Deus laude vestra, ut subdole ejus misericordiam exaltetis ad impassibilitatis ejus præjudicium; nos competenter superexaltamus misericordiam ejus, salva inconvertibilitate ejus. Eos

^a Verbum in Christo patiebatur non simpliciter, sed suificans et propriificans quæ erant humanitatis.

Scholastici theologi appellant communicationem idiomatum. D. Thom. 3 part., q. 2, art. 6, in corp. ar.

enim qui dicunt vertibilem aut mutabilem Filium Dei, anathematizat catholica et apostolica Ecclesia, sicut synodus Nicæna definivit. Quinimo non inconvertibilitatis solum, sed et potentie ejus, quod abijt, additio est, si aliter creaturam suam salvare non potuit, nisi suam proprietatem Creator amitteret; aut consilij vituperatio, si potuit quidem et hoc non amittere, et illud salvare; sed, dum posset quod est melius, elegit quod deterius erat. Sic ergo illa quæ nobis prosunt, laudemus in Deo, ut ea quæ digna sunt non feremur: hoc vero ex Manichæorum cognitione descendit ad vos: ipsorum namque est passibilem cogitare Deum, et omnem bonam naturam esse solius boni Dei; et quia præcens [forte prævidens] Deus futurum ut periclitaretur proprium regnum, si princeps tenebrarum prior injiceret ei prælium, propter hoc misit de substantia sua, commiscendo cum illa substantia nequam, ut regnum proprium præmuniret; et ex bonarum malarumque potestatum mixtione mundum factum esse blasphemant. Sic et vos dicitis quod non aliter nos salvaverit Deus, nisi pro nobis ipse passibilis factus.

Hæret. Memini te dixisse quod illa humanitas Deo comparata sit magis ut accidens quam subjecta substantia: quomodo igitur jam duæ sint Christi substantiæ, dum [Forte expung. dum] quando accidens additamentum non fiat substantiæ, sed quantitatis?

Rust. Hoc non de substantia, sed de subsistentia dixi. Ad divinam vero substantiam sive naturam caro collata nihilominus substantia et natura est. Demonstratum est enim quia et Patres qui dicunt, *duæ naturæ, Deus et homo*, et *utramque naturam et ambas*, non dicerent hæc, nisi eas ad invicem compararent. Et vos ipsi vero, id in facitis ex duabus substantiis et naturis; et insuper ex duabus quoque subsistentiis Christum esse dicentes. Quod autem culpare Leonem sanctissimum voluisti dicentem: *Hoc quidem illud, illud vero aliud*, suscipe de Ephesina synodo lectionem quam superaddiderunt jam, postquam venerunt, vicarii sanctissimi Cælestini papæ Romani: ex his demones trantes quomodo debeant 318 sanctorum Patrum symbolum declarari ex testimonio sanctæ memoriæ Attici: « Et hæc omnia suscipit, non natura Deitatis, sed assumptione carnis: illa quidem in propriæ impassibilitatis inviolabilitatibus permanens, illa vero omnia patiens sustinensque. » Ecce: *illa quidem* de divina natura loquens ait; *illa vero de corpore* inquit assumpto, quo pertulit Filius Dei, sicut et idem Dominus inquit: *Nolite timere eos qui occidunt corpus, animam vero non possunt occidere* (Matth. x, 28). Et rursus: *Spiritus quidem promptus, caro autem infirma* (Matth. xxvi, 41).

Hæret. Quid ad illud dicere poteris, quia major unio Dei ad humanitatem facta est, quam sit carnis ad animam in homine quocunque communi? Per mortem siquidem anima separatur a corpore: Deus vero ab anima illa et illo incontaminato corpore inseparabilis est in perpetuum: si igitur ex minore

• N. c. deesse videntur nonnulla.

unionem una natura sit, multo amplius ex majore, una vero hominis est natura, multo amplius igitur divinitatis et humanitatis una natura est.

Rust. Ante demonstrationem habes obstupescere? admirando enim ego tecum confiteor, quia et major unio est in Domino Christo, et quæ multo majus effecit; et unam tamen naturam minime fecit: tanto enim unio Deitatis et humanitatis quæ in Domino Christo facta est, et ipse effectus unionis, illam quæ sit in homine superexcellit, quanto longius a se distantia univit: multum namque, et quantum dici non potest, superat ut Deitatis et humanitatis vel solum una possit esse persona, quam ut ex anima et carne non solum una persona sit, sed et fiat una quæque natura. Deus enim infinite, et quantum dici non potest, superat creaturam; et tantum quod distat, vicit unio ineffabilis in unam personam dicens [Sic], tam longe naturæ terminis seu rationibus separatæ. Anima vero, parvum quid carnem excellit; conserva enim sunt utraque et creaturæ, et ex nihilo factæ a Creatore. Si vero Dei virtus infinita non esset, minime tanta ex nihilo constare fecisset, ab eo enim quod nullatenus est distant omnia infinite. Si igitur Dei quidem virtus infinita est, nostræ autem substantiæ finita, magna illa et supereffulgens unio est, quæ valuit inter illa tantum discrepantia unam personam facere. Sicut enim superexcellit virtus ejus qui montem suspendit ad cælum, et illi conjungit, si possit vel contingat id fieri, ultra illius qui glebam monti conjungit: sic unio quæ in Christo est facta, eam quæ per singula in communibus hominibus sit. Veruntamen et illud inquit: quia non necesse est a majore unione majus aliquid effici; alioquin quanto amplius aliqua uniantur, tanto potentiore vi uniantur: sed ea quæ confunduntur, ultra quæ minime confunduntur amplius uniantur, ut hæc sententia. Rursus anima quia minime confunditur corpori, non tamen major est eorum quæ confunduntur unio unione rationalium animarum ad propria corpora; hanc enim solus facit Deus, illæ vero subjacent etiam nobis. Super hæc vero indefinite assumpta est major. Responsio vero sufficet, et si definite dicatur, veluti si quis dicat: « Inopinabilior: mirabilis est enim sic fieri unam personam et unam naturam, quam illo modo unam personam unamque naturam.

Hæret. Dic mihi breviter: in Christo humana natura secundum substantiam Filius Dei est, an non? et Deus Verbum secundum naturam Filius Dei Genitricis, an non? Si quidem secundum naturam, claret quia ambo una natura est; si vero non secundum naturam, igitur et solute per gratiam, et duo filii erunt: dum Deus Verbum quidem secundum naturam Filius Patris sit, et secundum gratiam matris; homo vero secundum naturam quidem matris, at vero per gratiam Patris: et sicut neque hic illius, ita neque illius.

Rust. Si duo sola essent quæ præponeres, nec sic quidem tibi simpliciter quod prosecutus es dederam;

veruntamen hoc dico, quia secundum personam et subsistentiam Filius Dei, Deus Verbum, Dei Genitricis est Filius; et similiter (quintimo quod dicere idem est), quia servi forma secundum subsistentiam et non secundum substantiam et naturam Filius Dei est. Et sicut si esset, ut ante dixisti, una natura, sic nunc una subsistentia, et unus ac solus est Filius.

Hæret. Quoniam longus sermo nobis non solum laborem et defectum, sed et fastidium injicit, quod intellectus valde confundit, si videtur, reliquam collocationem in alium diem, si Deo dictum placuerit, reservemus. Veruntamen et hæc in nostris mentibus revolvamur: multa namque apud semetipsos silentium tenentis discussio, et memoriam, et intellectum, et doctrinam, profectumque præstabit.

Rust. Ne, quæso, protrahas tempus convertendi ad Deum: incertus est enim si vis humanus; et præcipue diebus nostris, quando implacabilis ubique hæcatur interitus, et ignis gehennæ intransmeabilis est. Ne amicitias hominum veraris, ut non inimicitias incurras cælestium potestatum; ne ædificium multitudinem, ut annumereris omnibus a sæculo sanctis; ne hanc vestem, ut induas Christum; ne hos temporalium flores, ut fulgeas sicut sol in regno Dei; ne hujus mundi divitias, ut vitam hæreditate capias infinitam in perpetuo et inenarrabili gaudio; non sæculi fruitiones, et erit tua esca Spiritus sancti manna; non transitorias dignitates, ut possis regnare cum Christo. Efficere excelsozum particeps intellectum elevans. Suspende te ipsum a sæcularibus curis, et tunc comprehendes talium vililitatem. Gusta de dulcedine Dei, et sensum capies amaritudinis mundi. Appropria, et vide spiritale lumen, et erucri a carnalis confusionis tenebris. Exsuscita te ipsum et exsili ad altiorum munditiam, et discernes abominationes mundanæ sordiditatis. rumpe Sathanicæ captivitatis vincula, ne perdas acquisitam baptismate libertatem. Fuge participationem contaminatissimi dæmonis, ut in te ipsum renoves adoptionem Dei. Repugna diabolo cupientem te perdere, et acquiesce Deo volenti salvare. Cogita dilectionem Dei, cogita fruitionem regni cælorum, cogita futuri iudicii nimis terribilem diem, cogita illud ipsius Domini Christi iudicium quod a te non potest detorqueri, cogita insustentabilia gehennæ tormenta, cogita indormitabiles vermes, cogita intransmeabilem et infinitam flammam; cogita illic inutilem poenitentiam, infructuosa lamenta, surdos ululatus, improficuas pluvias lacrymarum: dum potes irrecusabiliter, impigre converte te ad veritatem. Non erit tibi nec hic excusatio, nec satisfactio apud Deum, si persistis in malis, maxime dum cuncta soluta sint quæ a vobis objecta sunt. Licet sufficeret tibi unica auctoritas synodi universalis, quæ numero superat universas, quæ toties cunctarum Ecclesiarum consona sententia confirmata est, tam per encyclicas epistolas regnante Leone, quam per libellos sacerdotum forsitan duorum milium et quingentorum, impetrante Justino post schisma Petri Alexandrini et

A Acacii Constantinopolitani. Non te perturbet ea quæ nuper exorta est perturbatio universalis Ecclesiarum, sed potius confirmet ad fidem: si enim recta fides nostra non esset, iis temporibus proficere potius quam perturbari potuerat. Lege Scripturas divinas, et invenies præsens tempus incredulitatis esse atque discessionis a fide: unde magis ad conversionem correctionemque festinare debet, ut et a præsentibus et futuris malis erui dignus effectus, infinitis Dei bonis fruatur in regno cælorum. Quod nos impetrare contingat gratia et largitione Patris, et Filii, et Spiritus sancti.

Hæret. Si, quæ dixi, subtiliter velis inspicere, profecto reperies quia ego non secundum quod unam personam et subsistentiam dicitis, duos vos introducere filios monstravi, sed secundum quod duas dicitis Christi, post unionem quoque, naturas; ac per hoc nisi meas enodaveris quæstiones, quantumlibet unum Filium prædices, duos tamen inducis.

Rust. Si pater cujuscunque carnalis, et episcopus sit ejus et doctor; non solum secundum carnem, sed etiam secundum spiritum pater est ejus; et licet circa aliud et aliud aliter atque aliter pater sit, non tamen duorum circa unum pater esse dicitur filiorum. Nam vos ipsi, licet unam per unionem dicatis Deitatis carnisque naturam, non circa idem vel eundem Patrem ejus dicitis convenire, ut natura sit Filius Dei circa quam naturaliter est filius hominis; nec enim simplicem jam nunc Christi integri naturam, sicut ante incarnationem, nisi forte secundum C solam Deitatem, dicere poteritis, quam dicitis ex duabus inconfusis existere. Aut ergo tua objectio communiter erit nobis vobisque contraria; et non potest vobis adversum nos afferre victoriam, quæ nec contra illos se expedit qui duos filios introducunt: aut si illos una nobiscum superare desideras, idem responde illis quod audis a nobis. Vincere igitur, ut dupliciter vincas, et eam quæ in te, et illam quæ in illis est, falsitatem. Alioquin si consequitur nos inducere duos filios, et vos consequetur ex duobus filiis introducere unum: impossibile vero est ex duobus filiis fieri unum.

Hæret. Apertius cupio audire quæ dicis.

Rust. Responde si potes: secundum quid sit Filius Dei Deus Verbum, secundum simplicem Deitatis substantiam, quæ infinite incarnationi præexistit: an, sicut dicitis, secundum compositam Deitatis humanitatisque naturam?

Hæret. Secundum simplicem divinitatis substantiam.

Rust. Homo autem, vel humanitas, siue caro: secundum simplicem Deitatis naturam, an, sicut dicitis, secundum compositam, filiis est ejusdem?

Hæret. Non secundum simplicem, sed secundum compositam.

Rust. Quomodo ergo, circa vestra deliramenta, duo filii non sunt, Deus et homo, si Deus quidem Filius Dei non secundum compositam, sed secundum simplicem; homo vero filius Dei est, non secundum

simplicem, sed secundum compositam naturam? Ecce A
tuis captus es nodis.

Hæret. Sed una eademque est simplex atque composita.

Rust. Sed etsi sic esset, rursus inerat differentia, quia non se simpliciter habet simplex atque composita; nec simpliciter idem est, quod ex una perfecta, et quod ex duabus est atque perfecta.

PROLEGOMENON OMISSUM

QUOD ANTE VITAM S. CÆSARII LOCUM SORTIRI DEBUIT,

sive

DE S. CÆSARIO ARELATENSI COMMENTARIUS PRÆVIUS.

(*Ex Bolland.*)

§ I. *Vitæ scriptores; cultus; elogia.*

1. Mira vitæ sanctitate ac miraculorum gloria sæculo v in Gallia conuocavit S. Cæsarius ex monacho et abbate Arelatensis episcopus. Vitam ejus fideliter a discipulis conscriptam edidit Mabillonius in Actis Sanctorum Ordinis S. Benedicti sæculo i, ubi pag. 658 ita præfatur: « Sancti Cæsarii Arelatensis episcopi Vitam, quæ multis in locis interpolata hactenus prodierat, sinceram et integram hic exhibemus ex codd. mss. S. Germani Pratensis, et Montis Majoris Arelatensis, in duos libros distinctam. Priorem scripsit Cyprianus, ut constat ex numero 30; posteriori vero Messianus presbyter et Stephanus diaconus, quod ex fine libri i, et ex libri ii initio liquet. Cyprianus ille diversus non est a Cypriano Tolonensi antistite, S. Cæsarii discipulo, cui tantum Cæsarius testamentum reliquit. » Huic Mabillonii sententiæ astipulantur novissimi editores Galliæ Christianæ tom. I, col. 741, ubi gesta S. Cypriani Tolonensis breviter explicant. Neque de eo dubitandum videtur, cum ex Vita pateat, num. 46, Cyprianum Tolonensem S. Cæsarii fuisse discipulum.

2. « Nec refert, inquit Mabillonius, quod prioris libri scriptor de seipso modeste ac humiliter,.... magnifice vero de Cypriano Tolonensi antistite... loquitur. Id enim de se non scripsit Cyprianus, sed illi qui cum eo priorem istius Vitæ partem condiderunt. Quippe licet Cyprianus auctor sit præcipuus, non tamen solus fuit in ea describenda: sed cum e. Firminus et Vientius operam suam contulerunt. » Probat hoc ex initio libri ii, ubi expressis verbis Firminus et Vientius cum Cypriano auctores dicuntur prioris partis. Addit Mabillonius inscriptionem Vitæ præfixam in codice ms. Montis Majoris, quæ est hujusmodi: « Incipit prologus et Vita Cæsarii, quam dominus Cyprianus et beatissimus Firminus et sanctus Vientius episcopus [*legendum episcopi, ait Mabillonius*] et presbyter Messianus et diaconus Stephanus scripserunt. » Plures prioris libri fuisse auctores, evincunt etiam hæc verba num. 39, « Unus ex nostris, qui hæc scripsimus. » Hinc ita infert laudatus Mabillonius: « Illud igitur elogium, quod de Cypriano Tolonensi legis num 35 (*apud nos num. 46*)

B Firmino et Vientio auctoribus ascribere: sicut dicitur in libri ii initio (*apud nos num. 7*) Messianus vir venerabilis dicitur, id a Stephano diacono, non ab ipso Messiano scriptum nemo non concedet.

3. Non est ullum dubium quin Firminus et Vientius, æque ac Cyprianus, discipuli fuerint S. Cæsarii, ac episcopi: coepiscopi enim vocantur initio partis secundæ. Præterea Vientius episcopus nominatur in titulo epistolæ a Messiano ad eum datæ, quam infra recitabimus. Verumtamen obscurum hactenus apparet cui præferint ecclesiæ. Mabillonius quidem ait: « Firminus fuit episcopus Ucetiensis, » cui Bailletus assentitur in Vita S. Cæsarii ad 27 Augusti, et auctores Historiæ Litterariæ Franciæ, tom. III, pag. 497: at editores novissimi Galliæ Christianæ, tom. VI, col. 611 et 612, ubi agunt de S. Firmino Ucetiensi, sic loquuntur: « In actis nostri Firmini nulla occurrunt, quæ huc favent opinioni. » Neque ego in mss. nostris de S. Firmino Ucetiensi quidquam reperire potui quo evincam S. Cæsarii discipulum fuisse, aut cum aliis Vitæ scriptorem. Quapropter rem incertam relinquere cogor usque ad 11 Octobris, ubi de S. Firmino Ucetiensi agitur latius. « Vientius autem quis fuerit, nondum constat, » inquit Mabillonius. Vita a quinque laudatis auctoribus composita Cæsariæ virginis, ad ejus preces erat conscripta, fuit dedicata a Egimus ad 12 Januarii de S. Cæsaria sorore Cæsarii quæ prima monasterii Arelatensis abbati a sancto fratre fuit constituta: verum hæc virtus est ante Cæsarium, sicut liquet ex Vita hujus, num. 44, adæque illi dedicata non est hæc Vita, ut per errorem scriperunt aliqui. S. Cæsariæ alteram successora Cæsariam, testatur Vita eodem loco, atque hæc ipsa est, cui S. Cæsarii Vita legitur inscripta. Illius sanctæ titulo honorant scriptores Galliæ Christianæ tom. I, col. 619; sed de cultu ejus nobis hactenus non constat.

4. Laudata S. Cæsarii Vita edita fuerat a Surio ad 27 Augusti, et a Vincentio Baralli in Chronologia Sanctorum Lerinensium pag. 229 et seqq.: sed præplacet editio Mabillonii, cum stylus in aliis fuerit alteratus, et in Surio non pauca in libro primo sint prætermissa. Habemus insuper primam hujus Vitæ